אלטע וועגן

זעליג מלמעד

DONATED BY
MOISHE EPSTEIN

אלטע וועגען

Digitized by the Internet Archive
in 2026

https://archive.org/details/oldways0000zeli

אלטע ווענען

לידער

פון זעליג העלער

אילוסטרירט פון טאדראס גאלאר

הקדמה פון קלמן מרמר

פארלאג
ל. מ. שטיין
שיקאגא

די דאָזיגע אויסנאבע פון זעליג העלער'ס „אלטע וועגען" איז געדרוקט אין פינף הונדערט נומערירטע עקזעמפליארען, פון וועלכע נאָר פיער הונדערט און פופציג זיינען צו פאַרקויפען.

דער דאָזיגער עקזעמפליאָר איז נומער.....

COPYRIGHT, 1926, BY SELIG HELLER,
CHICAGO, ILL.

אלטע וועגן

לידער

פון זעליג העללער

דיר, טייערע מאמע מיינע
שיינע
און דיר, הארציגע
לאה'לע
מיין בוך ליעדער
א מתנה

הקדמה

זעליג העללער רופט
דאָס איז גאַנץ פּאַרש
נאַהנט. ער איז א
יונגע אידישע ד
געוועזן פון הפ
אלע דורות.

זיין א
ליטערי
ניט ז
דער
ט

אגיטירט ער מיט מיר, כ'זאל לייענען דעם אדער יענעם בוך פון וועלכען ער איז באזונדערס באגייסטערט. „לייענט עס", בעט ער זיך ביי מיר, „און איך פארזיכער אייך: הנאה, תענוג און נשמה דערהייבונג"...

אט אזוי שפאצירט ארום כסדר אויף אלטע וועגען דער יונגער דיכטער זעליג העללער, וועלכער זוכט זיין באגייסטערונג ביי „די געטער דארט אויף די פאליצעס", אין וועלכע עס „ליגט די קראפט צו געבען לעבען". דערום איז פארשטענדליך פאר וואס זיינע צוויי גרויסע פאעמען „שבת" און „עס וועבט זיך א חלום" זיינען אינספירירט פון הייניריך היינע און גאטהע; פאר וואס ער זינגט סאנע־טען צו עהרע פון די צוויי עלטערע אמעריקאנער אידישע דיכטער: יהואש און ליעסין.

זעליג העללער'ס „שבת" איז געווען געדרוקט אין דער שיקאגער צייטונג די טעגליכע „וועלט" פון 1918. אין דער איצטיגער פארם איז די פאעמע א סך איבערגעארבעט און פארגרעסערט, נאר דער אינהאלט איז דערזעלבער. ס'איז די פאעטעזירונג פון קינדערשע זכרונות, פון א לעבענס־שטייגער וואס וועט קיינמאל מעהר ניט צוריק־קערען:

„קינדער יאהרען, שעהנע יאהרען,
פעהרען זיך ניט אום צוריק;
לאמיר כאטש פון וויטען וואנדערען
אייך א בענסענדינגען בליק."

מיט אן עפישער רוהיגקייט שילדערט זעליג העללער דעם שבת אין שטעדטעל. ס'איז אן עכטע אידיליע, וואס פליסט אזוי רוהיג און געלאסען ווי די ביבלישע אידיליע „רות". און אזוי ווי דארטען שוועבט אויך דא דורך א וויל

זיר, וואס זיינען כמעט אלע פון א
פארנעמען דעם גרעסטען פלאץ
ץ מיוסטער.

אהר צוריק האט ער גע
ליוסיגער לעזער, פיהלט
ביכער. ער שרייבט

ון דער וועלט מיט
הויר'ן נעה איך
און זעה די
דעם וועה־
און דעם
א צאר־
ן די
א

„די קעמפֿער פֿאר פֿרייהייט זיי בינדט מען אין קייטן,
מיט גוואלט ווערט פֿארשטיקט די עהרליכע שטים...
און קין, ווי תמיד, שאַרפּט צייהן אויף זיין ברודער—
און חבל איז אויך היינט ניט בעסער פון איהם..."

האָט ער זיך געשטעלט אויף דער זייט פֿון די וואָס קעמ־
פֿען און פֿאלען און זיי דערמוטיגט אין קאמפֿ:

„דאָס מענטשליכע בלוט ווערט אומזיסט ניט פֿארגאָסען,
עס לאוט שטענדיג איבער א זכר... א פלעק...
עס בויט אוים א דענקמאל אויך אייביגע יאָהרען —
און ווייזט אָן די מענטשען א בעסערען וועג..."

זעליג העללער האָט אויך פֿרובירט שילדערען אָט דעם „בעסערען־וועג". אלס וועג־ווייזער אין „לאַנד פון חלומות" פון וועמעס בערג מ'קאָן ארונטערקוקען צו דער זייט טוי־ זענטער יאָהרען געזוכטער „הימלישער מלוכה אויף דער ערד", האָט ער גענומען זיין מיסטער היינריך היינע, פון וועלכען, ער, זעליג העללער, זינגט:

„די ווערק פון דיין לעבען זיי זיינען מיר הייליג,
זיי זיינען פֿאר מיר פון באגייסט'רונג א קוואל,
זיי זיינען פֿאר מיר אין שעה'ן אין טריעבע,
אין יאוש מינוטען — א האָפנונגס־שטראהל!...

א באָזונדער חן האָבען זעליג העללער'ס סאָנעטען, וועלכע ער האָט געשאפֿען אין א גרויס צאָהל. איבער זיינע צארטע שטימונגען און טיעפֿער בענקשאפֿט שוועבט די קלוג־ שאפֿט פון דורות. למשל, ביים אָנבליק פון „זונ־אונטער־ גאַנג" זינגט זעליג העללער:

„ווערט אויפ'ן הארצען אומעטיג, און איך טראכט און קלער:
אט ווי דער טאָג פֿארנאנגען — מיין לעבען אויך פֿארגעהט...
דאָך קומט דער מאָרגען ווידער און איך — קיינמאל מעהר...

א דערשיינונג וואָס דערמאנט אונז, אז אויך דער גן־עדן האָט זיין שלאַנג . . . אין מיטען פון אלע הערליכקייטען פון דער מלכה שבת באגעגענען מיר די סאציאלע נויט:

„אָט געהט יאָשע בעל־עגלה
און זיין פערדעל נעהט איהם נאָך.
ביידע מיערע און פארשלעפערט
פון רעם שווערען ארבייטס־יאָך.

פירט זיין פערדעל צו דער פּאַשע,
אלט איז יאָשע, שוואך דער נאַנג;
שווער געארבעט — דאָך אין רחקות
אפגעלעבט א לעבען לאַנג . . ."

זעליג העללער גענהט אויף אלטע וועגען, דאָך שטעהט ער נענטער צום נייעם לעבען ווי די מעהרסטע יונגע אידישע דיכטער אין אמעריקא. ער איז דורכגעדרונגען מיט דעם גייסט פון דער צייט און שעמט זיך ניט צו שטעלען זיין לירע אין דינסט פון דער ליידענדער מענטשהייט.

די וועלט־מלחמה האָט געשאַפען א שרעקענס־בילד, וואָס האָט פאַרבלאַסט אַלע שוידערהאַפטע גיהנום־שילדערונגען פון אַלטען דאַנטע. א ווייל איז דער יונגער דיכטער געוואָרען דורכגעדרונגען מיט טיעפען יאוש, און אויסגערופען אין פאַרצווייפלונג:

„דער מענטש איז פיעל ערגער ווי חיות אין וואַלד,
ביסלעכווייז נעמט ער דאָס לעבען אוועק . . .
דער פּנים נאר שמייכעלט . . . דאָס הארץ איז אייז־קאַלט".

נאָר וועלט אלע פינסטערע כחות האָבען זיך פאראייניגט צו דערשטיקען יעדער פאדערונג פון מענטשענ־רעכט, און דער דיכטער האָט דערזעהן:

צענטער, און די קריטיקער פארהאלטען זיך דאָס רוב צו שטרענג צו די וועלכע זיינען פון זיי וויט.

ס'וילט זיך האָפען, אַז זעליג העללער'ס מעלות וועלען ניט ווערען אומבאמערקט צוליעב זיין לעבען אין דער „וועסט", און אַז די אידישע לעזער וועלען איהם געבען זיין פּאַרדינטע אַנערקענונג.

קלמן מרמר

נויאָרק, פּריהלינג, 1925.

נאַכמעהר פיהלט זיך אַט די דורות־קלוגשאַפט וועז דער יונגער דיכטער פאַרטראַכט זיך וועגען דער „סיק־טראַנ־סיט" (אזוי פאַרגעהט די הערליכקייט פון דער וועלט):

„ראן טראכט איך,וואָס איז לעבען דאך; אָ, עס ווילט זיך וויסען
אַט דעם זין פון „זיין", פון קומען און פארגעהן...
ווי א בלעטעל פונ'ם ווינט פריהצייטיג אָפּגעריסען...
אַט ערשט יונג און פול מיט לעבען און באלד ניטא מעהר, שוין..
געבליבען נאָר אביסעל ערד...א קבר'ל א פרישען —
און צוקאָפענס פאר א צייכען, אותיות אויף א שטיין...

זעליג העללער האַט דורגעמאכט דאָס סאַלדאטען־לעבען אויף דער זייט ים. פון אַט דעם לעבען האַט ער געשאפען זיין „רעטריט", איינס פון די שעהנסטע סאַלדאטען־ליעדער און דער נייער אידישער ליטעראטור. נאר זיין אָפּטהיילונג „פארשיעדענע ליעדער" באווייזט, אז מ'קאָן פון איהם דערוואַרטען גאָר אָ סך.

אין זעליג העללער'ס „אַלטע־וועגען", געפינען זיך איבערזעצונגען פון אַלטע און נייע דיכטער. אַט די עטליכע מיסטערהאפטע איבערזעצונגען באווייזען, אז די נייע אידישע ליטעראַטור קאָן אויך אויף דעם געביט אָ סך דערווארטען פון דעם פיעל באלעזענעם דיכטער.

דאָס לעבען ווייט פון דעם אידישען ניו יאָרקער צענטער האַט זיינע מעלות און זיינע חסרונות. די מעלה איז וואָס אין יענע געגענטען קאָן א דיכטער זיצען און לערנען, און זיך ניט באַנוגענען מיט ברעקלאַך פון סאַבוויי־לעזע־שטאָף און רעסטוראַן־געשפרעכען.

דער חסרון איז וואָס דער אידישער לעזער־עולם האַרכט זיך איין בלויז צו דער קריטיק וואָס קומט פון ניו יאָרקער

אָבער יעדען פרייטאג אבענד,
בין־השמשות, אזוי פלוצלינג
קעהרט זיך אָפּ פון איהם דער כשוף,
ווערט אוים הונט, אַ מענטש געוואָרען.

— היינריך היינע.

מזמור שיר ליום השבת,
ווי עס גיסט זיך דורכ'ן האַרצען
אזוי יום־טוב'דיג און פרעהלאך,
אין אַ כאָהר פון זיסע קלאַנגען:
מזמור שיר ליום השבת.

— יהואש.

שבת

מיין זיידען — יעקב־ליב
צום אַנדענק.

שעהנער חלום פון מיין יוגענט,
גאַטס געשאַנק פון פרייד און גליק!
וועז איך מראַכט פון דיר, א, שבת,
אין זכרון קומט צוריק:

צייטען אַלטע, לאַנג פאַרגאַנגענע,
קינדער יאָהרען — פול מיט פרייד;
אלע וואָך באַשענקט מיט שבת,
צו באַשיינען לעבענ׳ס נויט...

איך דערמאָן זיך אָן מיין שטעדטעל:
קליינע הייזער אומעטום,
איך נאָך גאָר א קליינער אינגעל —
כ׳גאַה אין חדר, איך בין פרום.

פרייטאג-צו-נאַכט׳ס

נעמט די זון פֿאַרגעהן אין מערב,
מאַכען אידען קראַמען צו:
שבת-קודש קומט אין שטעדטעל;
שבת האַט דער איד זיין רוה.

בין-השמשות. ס׳וועלט שוין שטילער...
איינער טראַגט א פּלעשעל וויין;
אויפֿן זיך, וויל עס איז שוין שפּעטלאַך —
צייט צו געהן אין שוהל אריין.

און א צוויטער לויפֿט פון מרחץ,
וועה, א שאַנדע, אזוי שפּעט.
על פּי טעות — זיך פֿאַרגעסען,
מיט דעם בעדער זיך פֿאַרעדט.

און אין שטוב, דאַרט הערשט שוין שבת,
פון דער וואַך קיין סימן מעהר.
ליכטיג, פֿרעהלאַך, שעהן און ציכטיג
וואו מען גיט זיך נאָר א קעהר.

אויפֿגעראַמט ארום דעם אויוועז,
„טשאַלענט" האַט מען דאַרט געשטעלט,
און פֿאַרשמירט מיט ליים דאַס ברעטל,
קיין שפֿאַרונעלע פֿאַרפֿעלט.

כ'וואַרט אַ גאַנצע וואָך אויף פרייטאָג :
האַלבען טאָג — פון חדר פריי !
און אין שטוב מען ראַמט, מען שייערט,
אַלעס בלאַנקט אַווי ווי ניי.

יאָ, איך טרויס פון יענע יאָהרען,
און איך זעה זיך אינ'ם היינט:
וויט פאַרוואַרפען, אַזוי אייגזאַם,
אַהן אַ שבת, אַהן אַ פריינט...

און איך זעה מיין עלטער קומען,
אויפ'ן האַרצען ווערט מיר שוואַר :
יאָ, איך וויים, אַז יענע צייטען
קאָהרען זיך ניט אום שוין מאָהר, —

יענע פרייד פון שבת־קודש,
יענע שאָהנע קינדער־טאָג
זיינען מיט'ן ווינט פאַרגאַנגען,
ווי דאַם לעבען גאָהט אַוועק...

קינדער־יאָהרען, שאָהנע יאָהרען,
קאָהרען זיך ניט אום צוריק ;
לאָמיר כאַטש פון וויטען וואַרפען
אייך אַ בענקענדיגען בליק...

שאָהנער חלום פון מיין יוגענט,
גאַטם געשאַנק פון פרייד און גליק !
וועז איך טראַכט פון דיר, אַ, שבת,
וואָר איך ווי אַ קינד צוריק !...

TODROS
GELLER

שטעהען בעטען — ווייס באַצויגען,
און דער דיל מיט זאַמד געשפרייט.
און דער טיש — לכבוד שבת,
שטעהט מיט כל־טוב אָנגעגרייט.

חלות צוויי — שעהן אויסגעבאַקען,
מיט אַ טישטוכעל פאַרדעקט.
זילבער לייכטער — אויסגעפוצטע,
ליכט אין זיי אריינגעשטעקט.

ביי די לייכטער שטעהט די מאַמע,
איהר געזיכט איז צאַרט און בלייך...
צינדט די ליכט און מורמלט עפּעס
אין דער שטיל אזוי און ווייך.

מיט די הענט פאַרשטעלט דאָס פּנים,
אָנגעבויגען שטעהט זי פרום;
זאָגט פון ליכט־בענטשען די ברכה
ווען זי נעמט די ליכט ארום.

* * *

אין די נייע גארניטורלאַך,
פאַר דער מאַמען אויסגעשטעלט
שטעהען קינדער, ווי בריליאַנטען,
און דער מאַמעס האַרץ עס קווילט!

אַ פּארפוצטער, ביי דעם שפּיגעל,
שטעהט דער טאַטע, קאַקעטירט...
וויל געפעלען זיין דער „כלה" —
גלייך אַ ליבע מיט איהר פיהרט.

אויף דער בימה ווי אַ מלכות,
אין זיין טלית אַנגעטאָן,
געהט ארויף — „שליח צבור"
און פֿאַרנעמט דעם אויבען אָן.

ווערט דעם אידען'ס „שטעל-פֿאַרטרעטער",
קלינגט מיט שטאָלץ דערפֿאַר זיין קול !
שטאָלצער ווערט דער גאַנצער עולם —
אַלע דאַוונען מיט אַ מאָהל.

אַ, ווער שטעהט עס אויף דער בימה,
און ווער זינגט עס אזוי שעהן ?
„לכה דודי לקראת כלה",
ס'האָט אַ צויבערליכען חן !

„לכה דודי לקראת כלה"
זינגט דער גאַנצער עולם מיט !
דרינגט אַ וואַרעמקייט אין האַרצען —
ס'איז דאָך גוט צו זיין אַ איד !

נאָכ'ן דאַוונען, מאַכט דער שמש
קידוש פֿאַר דער גאַנצער שוהל ;
מאַכט די ברכה „פרי הגפן"—
ווערט די לופט מיט „אמן" פול.

נאָכ'ן קידוש — גריסט זיך יעדער :
„אַ גוט-שבת" — „אַ גוט יאָהר";
און עס נעהט אַהיים דער עולם —
ס'בלייבט צום לעצט דער שמש נאָר.

אבער בייז איז ניט די מאמע,
זי פארגינט איהם נחת־שעה...
א, זי קען זי גוט, די „כלה",
אלע פרייטאג קומט זי דא!

איהר מען געהט ארוים אנטקעגען,
מען באגעגענט זי מיט פרייד!
איהר עם ליבען אלע אידען, —
בלייבען טריי איהר ביז'ן טויט...

צוליב איהר קעהרט מען די גאסען,
און מען מאכט געשעפטען צו:
„פירשטין־שבת" איז איהר נאמען —
זי ברענגט אידען פרייד און רוה!...

* * *

און דער טאטע מיט די קינדער,
— הערצער מיט בטחון פול —
געהען צו קבלת־שבת
אין דער אלטער, גרויסער שוהל.

ליכטיג איז אין שוהל און פרעהלאך,
אין די ווינקלען — שכינה־שיין!
שבת ברענגען אלע לאמפען,
שבת מוז דאך ליכטיג זיין!

פול איז שוין די שוהל מיט אידען,
און עם קומען נ א ך ארייין.
אלע קומען שבת דאוונען,
ווער וועט היינט אין שוהל ניט זיין?!

געהט א איד, די הענט אויף הינטער,
אויף דער גאס, מיט שטאלץ אזוי —
געהט פארביי איהם סטאש, זיין שכן,
איהם מקנא איז דער גוי — —

וואס ער האט א גוטען בורא.
זוכה זיין דארף מען דערצו...
עונג־שבת — גאט'ס מתנה...
ס'קומט א דאנק דיר, גאטעניו!

ער דערזעהט זיין הויז פון ווייטען,
דורך די פענסטער גלאנצט א שיין.
שמייכעל שפיגעלט זיך אויף ליפען,
און ער געהט אין שטוב אריין.

מיט א בריטען „א גוט־שבת"
טרעט אריבער ער די שוועל,
קריגט צוריק א ליעבען ענטפער —
ווערט מיט פרוידען פול זיין זעל!

איצט איז דאך זיין שטוב א פאלאץ,
— קעניג פון א קעניגרייך!
און זיין חיל — די מלאכים...
א, ווער קען צו איהם זיין גלייך?!

ער באטראכט זיין „אשת־חיל",
היינט איז ער פארליבט אין איהר...
היינט פיהלט ער, אז אט די ליעבע
האט קיין גרעניץ, האט קיין שיעור.

ער בלייבט שטענדיג פון די לעצטע,
קומט דער ערשטער — אין דער פריה.
וועט דערפאר ער טאקע האבען
עולם־הבא פאר זיין מיה...

ס'קומט אריין דער אלטער יאנעק,
זיינע האר אינגאנצען גרוי;
דיענט ביי אידען שוין פון יאהרען,
איז ביי זיי דער „שבת־גוי".

לעשט ער אוים אין שוהל די לאמפען
באלד נאר ווי מען דאוונט אפ.
שבת־פריה נעמט ער די לייכטער
פון דעם אידע'ס־טיש אראפ.

העלפט דעם שמש אין זיין ארבייט,
קעהרט די שוהל אוים און דעם הויף.
פרייטאג העלפט ער צו אין מרחץ,
גיט א בעזעמיל און זייף.

שבת, קריגט ער פיש און חלה,
און א „קעלישאק" דערצו.
אט אזוי לעבט ער מיט אידען —
גאנץ צופרידען און אין רוה...

* * *

א, ווי שעהן עס איז אין דרויסען!
בלוי דער הימעל אויסגעשפרייט.
שטערען פינקלען פון דער ווייטען,
און א מילדעם ווינטעל וועהט.

לייכטען העל די שבת-ליכטער
אין דעם פרייטאג אויף דער נאכט.
זילבער-לייכטער — אויסגעפוצטע
טונקען זיך אין קדושה-פראכט.

און צום טיש קומט צו דער טאטע,
קידוש נעמט ער מאכען איצט.
ער באטראכט דעם ווין אין פלעשעל,
ווי עס פינקעלט, ווי עס בליצט,

פון דעם גלאנץ פון שבת-פלעמלאך
שפיגעלט זיך דער ווין און בליצט.
און דער טאטע ווארפט די בליקען
דארטען וואו די מאמע זיצט.

רויטעלט זיך דער מאמעס פנים,
צנועה'דיג אזוי און ריין...
איהרע אויגען — פרומע, גוטע,
איהרע בליקען — פול מיט חן!

ער באטראכט דעם טיש פון שבת:
אלעס, אלעס שעהן און פיין.
נעמט אין האנט דעם קידוש-בעכער
און ער פילט איהם אן מיט וויין.

הויבט אויף דאן דעם קידוש-בעכער
וואַרפט אויף איהם א פרומען בליק;
און באגריסט די „כלה" שבת —
וועלכע ברענגט אין הויז איהם גליק...

זי איז שעהנער היינט ווי שטענדיג,
זיינען שעהנערע פאראן ?
פאלען איהרע צניעות-בליקען
אויף איהר ליעבען, פרומען מאן.

„שלום-עליכם" זינגט דער טאטע,
צארטע פריידען אין זיין קול :
„ליעבע געסט, — עליכם שלום",
און ער בענטשט זיי אהן א צאהל !

„שלום-עליכם, געסט איהר ליעבע,
תענוג, רוה, פארשפרייט איהר דא".
יעדער ווינקעל זינגט א ניגון —
אין דער שבת-קודש שעה !...

און די קינדער — גאנצע פרינצען,
ארום טיש זיי שטעהען שטיל ;
הערען איין זיך צו דעם זינגען,
אזוי האַרציג, מיט געפיהל.

א געזאנג פון „אשת-חיל"
זינגט ארויס זיך מיט אמאל ;
אט דעם ניגון זינגט דער טאטע
אוים מיט זיסקייט, מיט א קול.

טענער זיסע — און דער טאטע
שפרייזט ארום זיך הין און הער.
פון דער מאמעס צנועה-אויגען
טריפט פון פרייד ארויס א טרער...

שבת רוהען ערד און הימעל,
חיות, פויגעל, פיש אין ים.
אויך אין גיהנום ווערט פארלאָשען
דאָרט דער פייערדיגער פלאָם

וועלכער פלאָקערט, ברענט רשעים,
אָהן אן אויפהער, נעכט און טעג.
און סמבטיון הערט אויף שטורמען,
רוהיג ווערט פון ברעג צו ברעג.

„ברוך אתה — פרי הגפן",
און ער ציקעלט זיך דערביי,
ווי באָאָנט די ווערטער זיינען,
קלינגען זיי דאָך פאָר איהם ניי!

אָפגעמאכט האָט ער שוין קידוש,
לאָנגזאָם זופט ער פון דעם וויין.
גיט צוביסעלאָך די קינדער —
זאָלען זיי אויך אידען זיין!

געהט מען זיך צום עסען וואָשען,
מאכען קינדער טומעל דאָרט:
דער וואָס וואָשט די הענט זיך פריהער
כאָפט ביים טיש דעם בעסטען אָרט.

בייזערט זיך אויף זיי דער טאָטע:
„שבת טאָר ניט זיין קיין קריג"!
אָלע האָבען הענט געוואָשען —
און מען גיהט צום טיש צוריק.

„יום-הששי" — אויג צום הימעל —
הערט זיך צו זיין שטימע צו:
האַרציג קלינגט דער קידוש-ניגון
דאָ, אין ווינקעלע פון רוה...

און עם דאכט זיך, אז מלאכים
שוועבען ליכטיג דאָרט און דאָ...
פילען אָן דאם הויז מיט שירה
אין דער שבת-קודש שעה.

אין די ווערטער פון דעם קידוש —
מעשי-בראשית ווערט דערצעהלט,
גאָט האָט אונז פון אַלע פעלקער,
פאַר זיין אייניציג פאָלק דערוועהלט...

דאָם געבאָט פון שבת האַלטען
אויף די לוחות אויסגעקריצט.
און מיר היטען אָפּ דעם אוצר
פון באַרג סיני אָן ביז איצט.

לויבען מיר דערפאַר זיין נאָמען
און דער קידוש ווערט געמאַכט.
שבת פיהלען מיר זיין גרויסקויט,
שבת זעהען מיר זיין פראַכט.

„ששת-ימים" — זעקס טעג גאַנצע,
איז אין יאָך געשפאַנט דער איד;
„יום-השביעי — שבת-קודש",
איז א טאָג פון רוה און פריעד!...

גיט דער טאטע גלייך א צייכען,
וועלט „קאפעליע-מויסטער" גאר:
און מען נעמט זיך צו די זמירות —
אלע זינגען מיט אין כאהר:

„אך, ווי ליעב די רוה איז דיינע
פירשטין-שבת, שטיל ארום...
לויפען מיר דערפאר דיך בעטען:
קום געקרוינטע כלה, קום!"...

אז דער טאטע וועלט באגויסטערט,
הערט זיך דעמאלט ערשט א קול!
לעבעדיגער וועלט די חברה,
העכער, שטארקער ווי אמאל!

און דאס זינגען ווייט צוטראגט זיך,
קול'כלאך קלינגען אלערליי...
שטעהען מענטשען הינטער פענסטער,
פון דעם זינגען קוועלען זיי.

פייכטען זיך דער מאמעס אויגען,
קייקלען טרעהרען זיך ארוים.
פרייד־ענס-טרעהרען, פערעל-טרעהרען,
פינקלען אין א אידיש הויז...

יעדעס הויז האט זיינע מענטשען,
יעדער מענטש זיין גלויבען האט;
ווער קען אבער זיך פארגלייכען,
ווי עס דיענט דער איד זיין גאט?!...

אויבען אַן דער טאַטע זעצט זיך,
און די מאַמע ביי זיין זייט.
קינדער זיצען לויט די יאָהרען,
נאָכדעם קומען אורחים-לייט.

א משפחה — קיין עין-הרע,
טראַכט דער טאַטע, רעדט קיין וואָרט.
נאָר אין הארצען קוועלט פון נחת,
גלעט מיט גדלות זיך זיין באָרד.

לאנגזאם דעקט ער אָפּ די חלה,
ס'איז „איהר ארביט" — ער דערקענט:
„קיטקעס" — קונציג אויסגעפלאַכטען,
בענטשט ער שווייגענד „איהרע הענט".

פיהרט דאָס מעסער, מאַכט א ברכה,
גיט „המוציא" יעדען קינד.
און צום טיש דערלאַנגט די מאַמע
די מאכלים פריש אָציגד...

טויזענט טעמים — יעדעס מאכל,
יעדער טעם פאַרשיידען איז:
פיש געפילטע — גוט געפעפערט,
און די יויך איז צוקער-זים.

עס צוגעהט אין מויל פון חיות,
אַזא טעם דער צימעס האַט.
פיהלט דער איד, אַז פאַר דעם אַלעם
קומט א דאַנק דעם ליעבען גאָט.

אַט אַזוי, מיט די מחשבות,
ענדיגט ער דאס שבת־ליעד...
. . . . . .
אַפּגעגעסען, אַפּגעזונגען,
הויבט ער אָן זיך פיהלען מיעד...

נאָכ'ן בענטשען לויִנט מען קריאת־שמע,
ליכט אין לייכטער געהען אוים...
פּינסטער ווערט אין שטוב און שטילער,
ס'הערט זיך וואו אַ כראָפען בלויז.
* * *
דאָך, אין דרויסען, כאָטש שוין שפּעטלאָך,
געהט זיך יונגווארג אויף שפּאַציר.
דאָ און דאָרט פּארמאַכט מען לאָדען,
ערגעץ שליסט זיך צו אַ טיהר.

ערגעץ איז אַ פּענסטער אָפען,
קוקט פון דאָרט אַ קאָפּ ארוים.
אין דער שטילקייט הערט מען קלאַנגען,
טראָגענדיג זיך פון אַ הויז.

ס'זינגט אַ איד זיך „שיר־השירים"
אין דער שטילקייט פון דער נאַכט;
אַט דעם ניגון — אזוי האַרציג,
גאַט אליין האָט אויסגעטראַכט...

— לעצטע „שיר־השירים" קלאַנגען...
ס'איז דער הערליכסטער געזאַנג...
און דער ניגון איז ביים אידען
אין זכרון — דורות לאַנג!...

ער באַהעפט זיך מיט דעם בורא,
מיט'ן האַרצען, מיט'ן קאָפּ...
סיי ביים עסען, סיי ביים טרינקען
גיט ער איהם זיין חלק אָפּ...

אין דער פריה און פאַר'ן שלאָפען,
שפּעט אפילו אין דער נאַכט.
אין דער וואָכען, אין יום־טובים —
שטענדיג נאָר פון גאָט ער טראַכט.

קומט נאָר אַן דער שבת־קודש
וועלט זיין לעבען אַנדערש דאָך.
דער גשאַנק פון גאָט געגעבען,
איז דער שהנסטער טאג פון וואך!

אלע טעג איז מען פארנומען:
מסחר, אַרבייט, וועלט מען מיעד...
אָט דערפאר איז ליעב דער שבת,
אזוי גוט — צו זיין א איד!

פרייטאג געהט מען זיך אין מרחץ,
וואַשט מען אָפּ פון זיך דעם עול...
היינט די שוהל און די מאכלים —
אך, ווי גוט איז איהם און וואויל!...

אַבער אין זיין העכסטען וואוילטאג
פיהלט ער דאָך פון גאָט דעם בליק...
יא, ער וויים, אז עולם־הבא
בעסער איז פון גרעסטען גליק...

נאָט דער גוטער איז זיין היטער,
און ער היט די „קרוין" פון קאָפ...
האַלט אַן אויג אויף זיין „בן־יחיד"
פון דער הויך צו איהם אראָפ...

עם פארוויגען איהם די קלאַנגען
אין א זיסען שלאַף אריין...
און ער שמייכעלט אין א חלום:
גוט איז דאָך א פרינץ צו זיין!...

* * *

פול מיט שטערען איז דער הימעל,
דא און דאָרט א וואַלקען קריכט;
און צווישען — די לבנה
שווימט און גיסט מיט בלאַסען ליכט

אויף די בוימער, אויף די גראַזען,
אויף די בלימעלאך אין פעלד,
ביז דער וואַלקען קומט צוקריכען,
און לבנה ווערט פאַרשטעלט.

שטיל אין דרויסען, אַלע שלאַפען,
קיינער וואַכט ניט אזוי שפעט.
בלויז א ווינטעל קומט פון ערגעץ
גיט א בלעטעלע א גלעט.

ערגעץ קעץ, ווי קליינע קינדער,
וויינען אין דער נאַכט אריין...
דוכט זיך אוים, אַז דער „נישט-גוטער"
מוז איצט דאָרטען מיט זיי זיין...

נאָר דער איד שלאַפט רוהיג, זיכער:
ווייסט — ער ווערט פון בייז באַוואַכט...
„כביכול" — איז זיין שומר,
היט פון שלעכטס איהם טאָג און נאַכט.

קינדער קריכען פון די בעטען,
און מען טוט זיך אויפענד אָן.
צייטענווייז, מען הערט פון ווייטען —
קוים עם קרעהט אַ שפּעטער האָהן.

* * *

ווי מען גיהט ארוים אין דרויסען
שפּירט זיך פרישער מאָרגען-דופט.
הויליג איז דאָך אַזאַ מאָרגען —
אַנדערש גאָר די שבת-לופט!

גיהען אידען אין בית-מדרש,
אַנד'רע איילען זיך אזוי.
און אויף בוימער גלאַנצען בלעטלאָך,
אַנגענעצט פון מאָרגען-טוי.

אין די צווייגען זינגען פויגעל,
וועלט דאָס האָרץ מיט פרייד באַזעלט!
פויגעל דאוונען. זינגען שירה —
שבת-קודש אויף דער וועלט!

פון דער ווייטען גיהט אַ פּאַסטוך,
טרייבט אין פעלד אריין די פיה.
אויף בהמות בילט אַ הינטעל
מאַכט אַ טומעל אַזוי פריה.

זילבער-וואָלקענס . . . בליק דער הימעל,
שפּיגעלט שטראָהלען אויף דער וועלט!
א, ווי לופטיג איז אין דרויסען,
ס'וויל זיך לויפען וויט אין פעלד!

שבת אין דער פריה

לעשען שטערען זיך אין הימעל,
און די נאַכט געהט שטיל אַוועק.
שטאַלץ קומט אָן דער מאַרגען־שטערען,
העלער ווערט דער מזרח־ברעג.

קרעהט אַ האַהן זיין „קו־קע־רי־קו",
איז צום שרייען גאָר אַ לייט.
וועקט פון זיסען דרימעל: אידען
ערשטער מנין — ס'איז שוין צייט!

קו־קע־רי־קו — כוכבי־בוקר.
צייט איז שוין אין שוהל צו זיין...
שטראַהלען שפּיגלען זיך אויף שויבען,
שפּאַרען זיך אין שטוב אַריין.

גיט ער זיך אַ רייב די אויגען
און ער שפּרינגט פון בעט אַראָפּ.
טרינקט באַלד טיי מיט מילך, אַ גלעזעל,
ווי ער גיסט נאָר „נעגעל" אָפּ.

נאַכדעם נעמט ער קינדער וועקען:
„גיכער, נו, ארוים פון בעט!"
זעהט, אין דרויסען גרויסער טאָג שוין,
באַלד וועט זיין צו „שחרית" שפּעט.

און דער עולם ווערט אלץ גרעסער,
יעדער גרייט זיין טלית צו,
יעדער איינער ביי זיין שטענדער,
אויבען אן — נאך ליידיג וואו...

דארט אין מזרח, ביי א שטענדער,
שטעהט רב' יונת'ל דער רב:
האלט אין מיטען זאגען „ברכות"—
ווארט דער עולם ביז'ן סוף.

דער בית־מדרש פול מיט אידען,
„שפעטע" זאגען „ברכות" גיך.
פלוצלינג גיט א קלאפ דער שמש:
„שחרית" — דאוונען שטעלט מען זיך.

„שחרית" מוז רב' שמואל דאוונען,
זיין „חזקה" — צוואנציג יאהר;
קיינער וואגט זיין פלאץ פארנעמען,
א ירושה — דור צו דור.

שטעלט רב' שמואל זיך ביים עמוד,
— עלטער שוואכט שוין אפ זיין קול;
עך, ניטא שוין יענע יאהרען,
אט די כחות פון אמאל.

נאר געוואוינט איז שוין דער עולם:
„הערט מען ניט אמאל א ווארט"...
„מוסף" אבער, זינגט א חזן —
ער פארנעמט רב' שמואל'ס ארט.

נאר דעם מאַטען קימערט גארניט,
פעסטער ווערען זיינע טריט:
אין בית־מדרש דאוונען, לערנען,
מוז וואָס פריהער געהן א איד! — — — —

אין בית־מדרש איז נאָך טונקעל,
שווארצע שאַטענס אויפ'ן דיל;
ביי א שטענדער, שטעהט א פרוש,
א פאַרקלעהרטער, לערענט שטיל...

די גמרא אויפ'ן שטענדער,
טיעפט זיין בליק אין איהר אריין.
ער פאַרברענגט די נעכט אין תורה,
ס'יאָהר־ציט־לעמפעל איז זיין שיין.

אויף דער באַנק, ביים גרויסען אויוועז,
דאַרט ביים ווינקעל, ווייט פראַפ,
זיצט א איד ביים אַלטען חומש —
ז'מעביר־סדרה מיט'ן „טראַפ".

ס'האָט די טיהר זיך בריט געעפענט,
ע'איז דער שמש איצט אריין.
מאַכט ער אויף די גרויסע לאַדענס —
שטראמט דורך פענסטער זונען־שיין.

און עס קומט אריין דער דיין,
קושט מזוזה... קוקט ארום...
וואַשט דערנאָך די הענט ביים „האַנט־פאַס",
הויבט אן זאָגען „ברכות" פרום.

„הגבה־גלילה" און „הפטורה"...
ס'קלינגען תורות־גלעקלאך פיין —
אויסגעפוצט מיט „יד" און „כתר"
שטעלט מען זי אזוי אריין

אין דעם אלטען ארון־קודש,
און מען שליסט די טיהרעל צו...
דער „פרוכת" ווערט פאַרהאַנגען,
און דער שמש רופט צו רוה.

מען פאַרנעמט אויף גיך די ערטער,
אלע בלייבען וואַרטען שטיל.
„מוסף" דאַוונען קומט אן עולם,
קיין עין־הרע, אזוי פיעל.

ביי דעם עמוד, שטעהט דער חזן,
זיינע העלפער — נעבען איהם.
הוסטען אוים זיך, ברומען אונטער,
און פרובירען שטיל די שטים...

און דער חזן ציקעלט ווערטער,
די משוררים ברומען צו...
„איהם צו הערען — א מחיה!
אוי א זינגען, גאַטעניו!"

אידען ווערען שטאַרק באַגייסטערט,
א מנגן איז דער איד;
העלפען זיי איהם אלע אונטער,
און זיי זינגען מיט איהם מיט.

פריהער קומט הוצאת־תורה,
און „בנטוע", שרייט מען אויס...
אַנד'רע טוען אויס טליתים,
געהען זיך אין גאַס אַרויס —

פרישע לופט, אַ שמוס'על כאַפּען,
צייט געגוג ביז „מוסף" דאָ.
ביז מען ווערט מיט אַלעם פאַרטיג
נעמט אַמאָל אַ גוטע שעה...

אין בית־מדרש, אויף דער בימה,
טומעלט זיך גאָר אַהן אַ שיעור.
אַפען ליגט די ספר־תורה
און מען לאדעט איין צו איהר:

יעמוד ר' יעקב־כהן —
צו דער תורה אייל די טריט!
נאדיר „ראשון", מאַך די ברכה,
אַט אזוי, דאַרף טאַן אַ איד!

דער בעל־קורא איז רב' חיים,
הערט נאָר וואָס ער לייענט דאַרט:
טיעפקייט ליגט אין יעדען פסוק,
פול מיט קדושה — יעדעס וואָרט!

און מען טיילט אויס די עליות:
פריהער קומט די „מזרח־וואַנט",
נאכדעם רופט שוין צו דער שמש
יעדען איינעם נאָך זיין שטאַנד...

אנד'רע שטופען זיך צום מזרח,
אויף דעם חזן טאָן אַ בליק.
„א גוט־שבת" ווינשט איהם יעדער,
און ער ענטפערט אַף צוריק.

און דעם רב, מיט יראת־כבוד
רינגלען אַלט־און־יונג אַרום:
שכינה שטראַהלט דאָך פון זיין פנים,
ענטפערט יעדען שטיל און פרום...

און מען גיהט ארוים אין דרויסען,
אויף גאַטס רייכע, שיהנע וועלט!
אומעטום — אַזוי פיעל שטראַהלען,
אלעס איז, ווי ניי באַזעעלט!

נשים פיהרען אַ יונג־ווייבעל,
שטיל מקנא איז מען זי...
אויסגעפוצט אין זייד און ציהרונג,
ווי אַ בלום — אין רעכטען בליה...

און דער יונגער בעל־הבית'על,
מיט דעם רב גיהט ער פאראויס;
נאך זיי גיהען שיהנע אידען —
„כיבוד" צו דעם „שוער" אין הויז.

זיהט אַ רחבות, קיין עין־הרע,
חן באַשטראַהלט די גאַנצע שטאָט.
קוועלט די זון זיך אין גרוים נחת,
אַן „אב־רחמים" — איז דאָך גאַט!

אין דער „ווייבער־שוהל" זיין דאָוונען —
נעמט ערשט אויס ביי זיי ביז גאָר...
יעדע לויבט איהם: „איי, איי, זינגט ער —
זאָל איך האָבען אזא יאָהר"...

קוקט אַ מאָמע גראָד אַרונטער
אויבען פון דער „ווייבער־שוהל",
פאַלט איהר בליק אויף מאַן און קינדער,
ווערט איהר האַרץ מיט פרייד‌ען פול...

ווישט זי אויגען מיט אַ טיכעל,
קוקט אין סידור צ'ריק אַריין,
צו דעם חזן'ס זיסען זינגען
הערט זי זיך מיט ליבע איין.

דאָך ביי „קדושה", שטעהט אַ יתום,
זעהט נאָך אויס גאַנץ יונג אַזוי:
טאַטע־מאָמע פריה באַגראָבען —
זאגט ער „קדיש" איצט נאך זיי...

הערען מאָמעס — לאָזען טרעהרען,
פרעגען ווער דער יתום איז:
„א רחמנות! נעבאָך, נעבאָך"...
און אין האַרצען גיט אַ ריס...

נאָך „עלינו", — אַפגעדאַוועט,
טוט מען אויס טליתים שוין.
און דערווייל, מען כאַפט אַ שמועס,
מ'אוילט זיך ניט אַ היים צו געהן.

נאָך אַזא געשמאַקען עסען
ווערט דער איד ווי ניי באַלעבט!
זינגט ער „זמירות" מיט כוונה —
קלאנגען — האַרציג אויסגעוועבט...

פיהרט „קאפּעליע" מיט אַ גאַפּעל,
און די קינדער זינגען נאָך;
זמירות זינגט מען נאָר אום שבת,
אין דעם שעהנסטען טאָג פון וואָך!

די נשמה ווערט באַגייסטערט,
פיהלט זיך העכער... און פאַרפרומט
זינגט דער טאַטע: „כי אשמורה",
און אַ לויב פון האַרצען קומט:—

„היט איך אַפּ דעם שבת-קודש
ווער איך דאָן פון גאָט באַוואָכט.
ר'האָט אַ בונד מיט אונז געשלאָסען,
לדור דורות אָפּגעמאַכט:

„ניט צו האַנדלען, ניט צו רייזען,
רוה מוז הערשען איבעראַל.
טיעפּען זיך אין תורה לערנען,
שעפּען חכמה פון זיין קוואַל...

„היינט מוז זיין אַ צייט פון תענוג,
וויין און חלה, פלייש און פיש.
די וואָס זיצען ווי פאַר'דאגה'עט
שטערען בלויז דעם שבת-טיש.

אויף דער גאַס איז שטיל און רוהיג,
פויגעל זינגען אויף א בוים.
אידען גענען זיך געלאַסען —
שטילע טריט צו זיך אַהיים...

מאַן און ווייב צוזאַמען גענען,
קעניגליך און טריט ביי טריט.
ווי א שטאַלצער פרינץ מארשירט ער,
א פרינצעסין געהט איהם מיט.

אַט, אזוי, צו זייער „פאַלאַץ"
קומען אַן די ליעבע צוויי...
א געגרייטער טיש — מעדנים,
ער, א „טשאַלענט" וואַרט אויף זיי.

עסען „טשאַלענט" אלע שבת,
א, ווי גוט זיי ביידען איז!
„טשאַלענט, טשאַלענט", ליעבע אידען,
האַט א טעם — גן-עדן-זוים...

אויפ'ן טיש — א שיסעל קאַשע,
אַבער דאַס איז נאַך ניט אַלץ.
זעהט, מען טראַגט א פעטען קוגעל,
ס'רינט פון איהם אראַפ דער שמאַלץ.

„משקה, רעטאַך, קאַשע, קוגעל",
האַט איהר עפעס אַפעטיט?
קומט צום טיש און זעצט זיך עסען,
קומט און פיהלט זיך ווי א איד!

„און זיי זיינען איהם מחלל,
האַלטען זיך פון איהם צוריק.
שבת איז אַ טאָג פון שמחה,
שבת איז אַ טאָג פון גליק.

„אַט דערפאַר וואָש איך מיין האַרצעלע,
ווי מיט זיף איך מאַך איהר ריין...
כ'דאַוון מעריב, שחרית, מוסף,
ס'ענטפערט גאָט מיר אַף גאַנץ שעהן.

„ר'האָט אַ בונד מיט אונז געשלאָסען,
לדור־דורות אַפגעמאַכט;
ניט צו האַנדלען, ניט צו רייזען,
די געשעפטען צוגעמאַכט"...

זינגט אַזוי דער טאַטע זמירות,
און דער פנים זיינער שיינט...
וועלן ער ענדיגט, נעמט מען בענטשען,
מיט „מזומן" בענטשט מען היינט.

„מים־אחרונים" — אַט דערלאַנגט מען,
נעצען „בענטשער" פינגער איין:
„לאָמיר איצט, רבותי, בענטשען —
זאָל געלויבט זיין נאָמען זיין"!

ער האָט זאָט זיך אַפגעגעסען,
„טשאָלענט" זעטיגט אַפעטיט;
נאָך אַזא געשמאקען עסען,
פיהלט מען זיך אַביסעל מיעד...

שבת-צו-נאַכטס

שעהנער טאָג פון רוה און פריעדען,
מיט דיין קומען ברענגסטו גליק.
שמייכעלסט ליעבליך צו דעם אידען,
ברענגסט זיין יוגענט איהם צוריק.

זיצען געסט אין קליינעם גערטעל
און מען רעדט זיך הערצער אוים...
קינדער קריכען צו די בייטען,
רייסען יאדרעם פון אַ „רויז".

נייז, מען טאָר ניט יאדרעם רייסען,
היינט איז שבת, שבת דאָך.
שבת, קינדער, ניט דערלויבט איז,
וואָס מען מעג אין מיטען וואָך...

* * *

דבורה'לע, דעם סופר'ס טאָכטער,
זיצט אַנטקעגען אויף די טרעפ.
פון איהר שעהנעם קאָפ, פאַרפלאָכטען,
כוואליען זיך צוויי שוואַרצע צעפ.

איהרע אויגען — ווי צוויי זונען
ברענען דאָך אין פרומען בליק...
זיצט און טראַכט פון איהר „באַשערטען",
דבורה'לע האָט שוין איהר גליק...

שליסען זיך די אויגען זיינע,
אוילט ער מיט'ן בענטשען צו...
וויל זיך צושפּאַרען אַ ביסעל,
נאָכ'ן עסען שאַדט ניט רוה.

ציהט זיך אוים אויף דער „קאַנאַפּע",
וויל דאָס קלענסטע קינד אן אָרט;
וויל זיך שפּילען מיט'ן טאַטען,
מיט זיין סאַמעט-שוואַרצער באָרד.

שפּילט דאס קינד זיך מיט'ן טאַטען,
נעמט זיין באָרד אין מויל אריין;
שטיפּט דאס קינד און וועלט פּאַרמאַטערט,
און זיי שלאָפען ביידע אין...

* * *

ביי דעם פענסטער זיצט די מאַמע,
לופטיג איז עס דאָרט און קיהל.
עפענט אויף דעם „צאינה-וראינה",
און זי לייענט מיט געפיהל.

דורך די בריללען, — געלע בלעטער
לייענט איצט די מאַמע פרום...
פול מיט ליעבע און געבעטען
טראָגען זיך ניגונים אום...

זי פאַרקנייטשט אַ בלאַט אין ספר,
גיט אַ קוש און מאַכט עס צו;
און זי געהט ארוים אין דרויסען —
טוען זיין פון שבת-רוה!...

אַט געהט יאָשע בעל־עגלה,
און זיין פערדעל געהט איהם נאָך.
ביידע מיעדע און פאַרשלעפערט
פון דעם שווערען ארבייט־יאָך.

פיהרט זיין פערדעל צו דער פּאַשע,
אַלט איז יאָשע, שוואַך דער גאַנג;
שוועד געארבייט — דאָך אין דחקות
אַפּגעלעבט אַ לעבען לאַנג...

* * *

שטעהט די זון שוין הויך און הימעל,
בלענדט די אויגען מיט איהר שיין.
רופט די מאַמע געסט צו כיבוד,
און מען געהט אין שטוב אריין.

עס דערוואַכט פון שלאָף דער טאַטע:
„ה־האַ!"—עס דורשט אין מויל אַזוי.
ברענגט צום טיש די מאַמע גלעזער,
באַלד וועט זיין אַ גלעזעל טיי.

וואַסער אין „אַ ליאַק", נאָך פרייטאַג
פון דער „קרעניצע" געבראכט.
און די טיי, וואָס איז פאַרזאָדען —
שמעקט פון ווייטען גאָר אַ פּראַכט.

זיצט אין „יארמולקע" דער טאַטע,
האָט פון טיי הנאה גרויס.
פון דער גלאָז עס געהט אַ פּאַרע —
גוט צו טרינקען ווען ס'איז היים.

יאָ, אין שוהל היינט, ביי דער תורה,
האָט זי יאָסעלען געזעהן...
הויך האָט ער געמאַכט די ברכות,
זאָל זי הערען, וואָס ער קען...

און איצט זיצט ער, מיט איהר טאַטען,
ביידע לערנען תורה דאַרט...
און איהר דאַכט זיך: אין א מלאך
ווערט פאַרוואַנדעלט יעדעס וואַרט...

אויף די טרעפ, דאַרט פונקט אַנטקעגען,
זיצט א כשר־אידיש־קינד...
דבורה'לע, דעם סופר'ס טאַכטער —
פון וואָס חלום'ט זי אַצינד?...

* * *

שניידער יונגען — נאָך אין לעהרע —
שליף און קראגען לייטיש, שעהן,
וואַרטען זיך מסתם אויף מיידלאַך,
אויפ'ן פעלד שפּאַצירען געהן.

יעדער האָט זיך זיין „באַשערטע",
פיהרט אין שטילען א „ראַמאַן"...
אין דער וואַכען נעהען ביידע —
איז א שבת דאָך פאַראַן...

בערעל גיהט פאַרבי זיין חנה'ען,
עפּענט שטיל זיך אויף די טיהר:
היינט איז שבת... קום שפּאַצירען,
קום, מיין ליעבענקע, מיט מיר.

* * *

TODROS
GELLER

האַלט פֿאַר זיך אַ ספֿר אַפֿעז,
לאַנגזאַם מישט ער בלאַט נאך בלאַט:
„פּרקי אבות", — טיי׳רע ווערטער —
וואויל איז דעם, וואָם וויים דעם פּשט...

אַפֿגעווישט דעם שוויים פֿון שטערעז,
פּאַרטיג איז ער מיט דער טיי.
פּרעגט דער מאַמען וואו די קינדער —
און ער גיהט אַ זוך טאָן זיי.

עך, דאס קליינוואַרג, די קונדסים,
אויף דער לאַנקע, דאַרט ניט וויט
שפּילען זיי זיך אין סאַלדאַטעז,
אין מלחמות — שטאַרק פֿאַרשויט.

אַבער פֿונקט אין ברעז אין רעכטעז
טראָגט אַ טאַטעז אָן דער ווינט...
לאָזט מעז איבער די מלחמה
און מעז לויפֿט אַהיים געשווינט.

מאַכעז טומעל און זיך שלאָגעז
איז אום שבת דאָך אַ זינד;
ס׳איז אָן אַרבייט נאָר פֿאַר גוים,
ס׳פֿאַסט ניט פֿאַר אַ אידיש קינד.

ס׳וויל אַ טאַטע פֿון זיין אינגעל
הערעז היינט אַ אידיש-וואַרט,
צאָהלט שכר-לימוד צו אַ רבי׳ן,
האַט ער כאַטש אַ „פּעולה" דאַרט?

יונגענט איז אַ דור אַ נייער
פונ׳ם אַלטען אַפּגעשיידט...
אין בית־מדרש — גרויער אומעט,
אויפ׳ן פּעלד דאַרט הערשט די פּרייד...

פּאַלען שאַטענס... זינגט מען ליעדער,
חברה זינגט מיט גרוים געפּיהל...
טראַגען שטימען זיך אין לופטען,
קלאַנגען — אומעטיג און שטיל...

זיצען בחורים און מיידלאַך,
מורמלען שטיל זיך אַ געזאַנג...
זאַנפּטע טענער, וויפּיל בענקשאַפט
וועבט זיך איין אין יעדען קלאַנג...

שוואַרצע אויגען, אויפּגעבליצטע,
הערצער קלאַפּען אין דער שטיל...
זאַגען אוים אַ סוד פון ליעבע,
פון אַ בענקען אזוי פּיעל...

דאכט זיך: ווי דער תהילים ניגון
מישט זיך אוים מיט זייער ליעד...
אומעטום — דאַס זעלבע זיפּצען,
אומעטום — דער זעלבער איד!...

* * *

אין בית־מדרש באַלד נאַך מנחה,
שטעלט זיך אַפּ אַ קליינע צאַהל:
„חברה־תהלים" — „האַרעפּאַשנע" —
שרייען „אשרי" אויפ׳ן קול...

נאָר אַז ער פֿאַרהערט דאָס אינגעל,
און ער וויסט גראד וואָס ער רעדט...
קלייבט דער טאַטע פון איהם נחת,
גיט אין בעקעל איהם אַ גלעטל.

און ער טראַכט ביי זיך אין האַרצען:
„גאָטעניו, צו דיר איך האָף,
אויב דו וועסט נאָר שענקען יאָהרען, ,
קען מיין קינד נאָך זיין אַ רב...

* * *

און דערווייל די זון, אַ מיעדע,
גייט אין מערב זוכען רוה.
זאָגט דעם טאַטען אַן אין פענסטער:
„מנחה, מנחה, אייל זיך צו".

און ער טוט אַן די קאַפאָטע,
קיהלער ווערט פאַרנאַכט די לופט.
לאָזט די גייסט אין מיטען שמועס,
מנחה-צייט — אַ שטימע רופט...

גייט דער טאַטע אין בית-מדרש,
ס'וועט אַ מניד רעדען דאָרט;
ווייל ער טאקע קומען פריהער —
גיט פארפעהלען קיין איין וואָרט...

* * *

אויפ'ן פעלד שפּאַצירט די יוגענט,
אַפּגעזונדערט און צו פּאָר...
נאָר מיט „אַנדערע" גייאנקען —
פרייער איז דער „נייער" דור...

אויף די וועגען קריכען שאטענס,
„יוגענט" קעהרט זיך איצטער אום.
בין־השמשות, שבת גוסס'ט —
פינסטער, פינסטער אומעטום...

ווערט אין שטוב נאָך מעהרער פינסטער,
זיצט די מאַמע דארט אליין...
און זי זאָגט: „גאָט פון אברהם" —
ס'גייט אַוועק דער שבת שוין...

א, דער אומעט פון איהר ניגון,
וויפיל צער און וויפיל שרעק:
„גאָט דו ליעבער פון די אבות, —
שבת־קודש גייט אַוועק"...

דוכט זיך אויס: א שוואַרצע כמאַרע
שטאָט דעם שבת קומט אַהער...
דריקט אן אומעט טיף אין האַרצען,
ווי א משא — לעגט זיך שווער...

* * *

אין בית־מדרש זאָגט מען תהלים,
ס'יאָהר־צייט־לעמפעל צאַנקט שוין אויס.
צייט צו דאוונען איצטער מעריב —
זעהט, א שטערען איז ארויס.

זעהט אין הימעל דאָרט א שטערען,
און א צוויייטער בליצט איהם נאָך...
איצטער זעגענט זיך דער שבת —
אויף א פולער, גוטער וואָך...

אַנד'רע גאָר, פּאָר מעריב, כאַפּען
אין „פּאָליטיקע" אַ בליק:—
ברענגען סברות איינם דעם צווייטען,
ווייזען חקירה, פּלפּול־שטיק...

דאָך די גרעסטע צאָהל פון עולם
פּראָווען „שלש־סעודות" איצט.
דורך די פענסטער, כאָטש שוין טונקעל,
זעהט דעם אידען ווי ער זיצט

האָלב פּאַרטרויערט, אין מחשבות:
נעכטען ערשט — אַזוי פיעל ליכט...
איצטער פינסטער, שוואַרצע שאָטענס,
און די וואָך אין פענסטער קריכט...

ענדיגט אָפּ דעם „שלש־סעודות",
נאָך אַ מצוה וואָס ער האָט:
קאָלטען צימעס און „פיסנאגע",
צי פון פּלוימען אַ „קאָמפּאָט".

נאָכ'ן עסען גיהט ער ווידער
אין בית־מדרש, שטיל... פּאַרטראַכט...
„תהלים, מעריב און הבדלה",
ווי דער מנהג — שבת־נאָכט...

* * *

אַלע וועגען ווערען פינסטער,
שאטענס, שאטענס אויסגעשפרייט...
נאר דער הימעל ברענט פון ווייטען,
בלויז אין מערב — צונטער רויט.

און ער נעמט דאס זילבער־רעהריל,
האלט אין האַנט עס ביי אַ ברעג:
„בשמים" — שמעקענדע־געווירצען,
און ער גיט פון דעם אַ שמעק...

זים איז דאָך דער „בשמים־ריח",
יעדער שמעקט איהם, זאָפט איהם איין...
און דער שמש לעשט דאָס ליכטעל,
טונקט עס אין „הבדלה" ווין...

* * *

ס'איז אַוועק די פרייד פון לעבען,
שוין נישטאָ קיין שבת מעהר...
אלע זיינען זיך צוגאַנגען,
דער בית־מדרש — פוסט און לער...

דער בית־מדרש פוסט און פינסטער,
אויפ'ן האַרצען — אויך אזוי...
עפעס האָט מען איצט פארלאָרען,
טוט עס באַנג אַזוי און וועה...

געהט דער איד אַהיים פאַרטרויערט,
אויף די פלייצעס קריכט דער יאָך...
מיעד טרעט ער די שוועל אריבער,
מורמעלט שטיל: „א גוטע־וואָך"...

איצט איז ער אוים פרינץ געווארען,
זי איז קיין פרינצעסין מעהר...
אויף דער האַנט דעם „כום־של־ברכה",
נישט מיט פרייד — מיט טרויער שווער...

און מען דאַוונט מיט אַ טרויער,
יעדער איז פאַרקלערט, פאַרטראַכט...
טעמפּיג קלינגט דער „והוא־רחום" —
ביי דעם עמוד, שבת־נאַכט...

טעמפּיג קלינגט דער „והוא־רחום",
אַ בעל תפילה ?... וועט עס וויל...
אין די ווערטער קען מען הערען
ווי דער איד זיפצט אין דער שטיל...

שווערע זיפצען... שטילע קרעכצען...
און דאס האַרץ עס ווייניט... עס נאַגט...
מענה'ט אויס זיך מיט דעם בורא,
שטעהט פאר איהם און בעט און קלאַגט...

אזוי שטעהט ער און ער דאַוונט,
מיט כונה, מיט געפיהל...
ביז מען ענדיגט דאוונען מעריב,
און עס וועט אַ ווילע שטיל...

קומט דער שמש, מאַכט „הבדלה",
ס'וואַקסען־ליכטעל פלאַקערט, ברענט;
אַון ער טראגט צו נאַגט צום פייער
זיינע ביידע, דאַרע הענט...

זיינע הענט — אזעלכע דאַרע,
הויט און ביינער — פאַרמעט־פלייש...
יאָ, זיי זיינען כשר...ריינע...
מאך די ברכה פון „האש"...

„האָב קיין מורא ניט פֿאַר שונאים,
כ׳וועל דיר שטענדיג שטעהן דערביי.
כ׳האָב געשוואָרען: זיין דיין שומר,
און איך בלייב מיין שבועה טרייו“...

זיסע וועלטער, ווי זיי טרייסטען,
געהען טיף אין הארץ אריין...
„נאָט! איך וועל דיין תורה היטען,
ביז אין קבר טרייו איהר זיין“!...

מיט אן אומעטיגען ניגון
זינגט ער אלץ אינגאַנצען אוים...
וועלט איהם שוועלער אויפ׳ן האַרצען —
לאָזט אַ טיעפען זיפץ ארוים...

* * *

איצט איז אוים דער ליעבער שבת,
ס׳איז דער ספר צוגעמאַכט...
שווער צו לערנען אין־דער־וואַכען,
רק פארנומען און פארשמאַכט...

שווער דער יאָך איז פון פרנסה,
אומעטום — דער וועג פאַרשטעלט...
ווי וואָלט איהם געווען דאָס לעבען,
וועז דער שבת וואָלט געפעהלט?...
. . . . . .

„מלוה־מלכה“ איז דער טאַטע,
אידעלאַך: „א גוטע וואָך“!...
שוין אַוועק דער שבת־קודש,
שפאַנט זיך איין צוריק אין יאָך...

און דער טאַטע מאַכט „הבדלה“,
איז ניט „יוצא“ מיט דער שוהל...
. . . . . .
הערט — ער זינגט איצט דעם „המבדיל“ —
טיעפער אומעט אין זיין קול...

„זמירות למוצאי שבת“,
זינגט דער טאַטע טרויערדיק...
וויפיל צער אין זיינע אויגען,
וויפיל בענקשאַפט אין זיין בליק...

בענקשאַפט פאר דעם שעהנעם שבת,
פאַר דעם ביסעלע געגנום...
שבת איז אַ צייט פאר תורה —
וויול מיר לעבען אין איהר זכות...

„זאָגט דער גרויסער גאָט צו יעקב:
האָב קיין מורא ניט, מיין קינד.
ביזט ביי מיר דער אויסדערוועהלטער,
און דו האָסט ביי מיר פארדינט —

„איך זאָל שטענדיג זיין דיין היטער,
ווי דו היטסט מיין תורה אַפ...
אויסדערוועהלטער פון די פעלקער, —
הויב מיט שטאַלץ ארויף דיין קאָפ!...

„מיך דערגרייכען דיינע תפילות,
אַ געבעט איז יעקב'ס קול.
ס'שטאַמט אַ צוויג פון טיעפע וואַרצלען,
שטאַרק דער בוים נאָך פון אַמאָל...

„געהט און לאָזט זיך אויף די וועגען,
זוכט פרנסה, זוכט זיך גליק,
ארבייט ווידער, מאַכט געשעפטען —
ביז דער שבת קומט צוריק"!...

* * *

שעהנער חלום פון מיין יוגענט,
גאָטס געשאַנק פון פרייד און גליק:
ווען איך טראכט פון דיר, א, שבת —
ווער איך ווי א קינד צוריק!...

פארשידענע קינדער

מעלפאמענע און דער דיכטער

(די ביהנען־קינסטלער געווידמעט)

שוועבט „פּענאסום" מיט אַ דיכטער,
טראָגט זיך אייליענד דורכ'ן עטהער,
צו דעם מוזע־בארג — „פּארנאסום"
צו די טעמפּלען פון די געטער.

דאָרטען זעהט ער „מעלפּאמענע'ן",
פון „טראָגעדיע" — מוזע־געטין,
געהט פּאָרטרויערט, שטיל, פּאַמעלאָך,
קוים די פּיס, די ערד באַטרעטען.

געהט פון יעדען אַבגעזונדערט,
מורמלט עפּעס — קוים צו הערען.
אויף איהר צאַרטען, קלאָרען פּנים
טריפען לאַנגזאַם — זילבער טרעהרען...

פרעגט דער דיכטער „מעלפּאמענע'ן":
„געטין, וואָס זאָל דאָס באַטייטען:
וואָן די „שוועסטער" דיינע שטיפען,
שטעהסט און טרויערסט פון דער ווייטען"?...

„גליקליך זיינען מיינע „שוועסטער",
— האָט געענטפערט „מעלפּאמענע",
„וועמען „צעאום" גיט זיין ברכה,
האָבען גליק שוין אייביג יענע...

צו די „ניאגארא-פאַללס"

פראגמענט

יהואש'ן — א מחנה.

ווי אויפ'ן ברעג, וואָס מענטשען רופען
„טויטען-וועג".
וועלן, ווי צווישען „צייט" און „אייביגקייט"
מיר שטעהען —
אזוי באַטראַכט איך איצט מיט שוידער
און מיט שרעק
דיין תהום, — א, ניאַגאַרא,
וועמען טיף מען קען ניט זעהן...
איך הער און זעה דיין דונערדיגען פאַלען,
א, וואונדער!...
דו, רעטזעלהאַפטע העכסטע קראַפט,
וואָס פאַדערט אויף די גאַנצע וועלט
ווי מיט טראמפייטען-שאַלען
צו לויבען די געטליך-גרויסקייט
פון דיין שטראַם וואָס שאפט!...
מיט צאַרן שטורעמסטו, ווי דיר וואַלט ניט געפעלען
דער ערדם געשעהענישען, די גרויזאמקייטען
פיעלע!...
און דו שרייסט
אזוי ווי א מחנה, שמערץ-לוידענדיגע זעעלען,
ווי א מרידה, ווילד, אונטער הימלען שטילע...
שרעקיג ביזטו ווי דער טויט —
און מיר דאכט זיך ווי איך הער
פון דיין רוישענדיגען וואסער הויך א שטימע
דונערט שטורעמדיג
און שרייט: —
„איך בין דער סימבאל פון דער אייביגקייט"!...

„און געבענטשט האָט ער דעם דיכטער,
האָט ם „צוקונפט" איהם געגעבען...
דורות קומען, דורות שווינדען —
דאָך זיין ווערק וועט אייביג לעבען...

„ווען מיין קינד — „דער העלד פון ביהנע",
איהם פארשאָלטען האָבען געטער...
ער שאפט אויך, ווי דו, אין לעבען,
ווער דערמאָנט איהם אָבער שפעטער"?

מיין אַרט איז אין די הימלען

קומט די נאַכט אָן און איך וואַנדער
אין דעם גאָרטען פון חלומות...
אין א הימל פול מיט שטערען,
אין לבנה־ליכט, אין שטראהלען...

און א ווינטעל צאַרט און ליעבליך,
שלעפערט איין מיך אין חלומות...
ערגעץ דאָרטען זינגען פויגעל —
קלינגען אָפּ אין שלאָף די קלאַנגען...

פון די ווייטע, טיעפע רוימען
רייסט זיך דורך א צויבער שטימע:
„איך בין ליעבע" הערט זיך קלינגען,
„און מיין אַרט איז אין די הימלען!"

און די שטימע ווערט אַנטשוויגען,
לאַנגזאַם וואַכט א נייער מאָרגען...
צאַרטע קלאַנגען, פויגעל־טענער
מישען אויס זיך אין דעם זעפיר.

מיט דעם קומען פון דעם מאָרגען
מיין נשמה וואַכט פון טרוימען...
און זי בענקט דעם טאָג דעם גאַנצען,
נאָכ'ן בת־קול פון די הימלען...

האַרץ און זעלע

דאָס האַרץ איז ווי אַ צאַרטע פרוי
וועמען זאַנפטער מילדער בליק,
פילט דעם מענטשען אָן מיט גליק
ווי די בלומען — מאַרגען־טוי...

איהר אטהעם איז ווי בלומען זים,
יונגער צעדער — איהר געזיכט;
שטראַלט נאָך העלער פון דעם ליכט,
וואָס ברענגט דעם ערשטען מאַרגען־גריס...

איינזאָם אָבער איז די זעל,
שמערצען טיעפער פון דעם ים,
דאַרטען ברענט דער בענקשאַפט־פלאַם,
וואָס עס פיהרט צום טויטען־שוועל...

און איהר וועג — מיט דערנער פיעל,
מיט'ן לעבען קעמפט זי שווער...
ביז זי האָט קיין כח מעהר —
און אין ליידען שטאַרבט זי שטיל...

אַ לויה

פינסטער, רעגען און אַ שטורעם,
אוי, איז דאָס געוועזן אַ נאַכט!...
זי, אין שוואַרצען און פאַרטרויערט,
האָט צו קבורה איצט געבראַכט

פון איהר האַרץ אַ שטילע ליעבע,
ריין פון תאוה... ריין פון לוסט...
שטיל באגראָבען, אזוי עלענט...
און דער קבר איז איהר ברוסט...

ניט געזאָגט האָט קיינער קדיש,
נאָר אַ בילען וואו פון הינט...
איהרע זיפצען האָט פארנומען
פון דער נאַכט דער בייזער ווינט...

בענקשאַפט

אין דעם טיעפּען, בלויען הימל
בלאָנדזשעט דאָרט אַ שטערן אום.
וואַרפט פון וויטען — ליעבעס־בליקען
צו אַ צאָרט פאַרטרוימטע בלום.

און די בלום געהילט אין שאָטען
נאָך לבנה ט׳זיך פאַרבענקט . . .
דאָס פאַרדריסט דעם שטערן אויבען —
ווערט ער שטאַרק פון דעם געקרענקט . . .

שטילע, זאַנפטע ליעבעס־וועהען
טראָגען דורך זיך אין דער לופט:
נאָך לבנה בענקט די בלימעל
און דער שטערן — בלומען דופט . . .

כ׳בין ניט וועדט

א עם קלינגען שעהן די וועדטער:
„ליעבסטע מיינע, איך ליעב דיך" ;
דאך וואס העלפען אט די וועדטער —
אלעס איינס ליעבסטו ניט מיך...

ווי איך זאל דיר דאס ניט זאגען,
וואלסט אלץ איינס דאס ניט געהערט.
גליק פאר מיר איז ניט באשאפען —
כ׳בין מסתמא דאס ניט וועדט...

וועסטו מיינע זיין ?

קוקסט אויף מיר שטענדיג און שמייכעלסט,
דיך אַרט ניט מיין צער און מיין וועה . . .
שטעלסט אויף מיר אָן דיינע אויגען —
שפּיגעלט מיין בלאַסקייט אין זיי . . .

קוקסט אויף מיר שטענדיג און שמייכעלסט,
דיך אַרט ניט מיין לייד און מיין פּיין . . .
אין צווייפעל פּרעג איך אַ פּראגע : —
„וועסטו אמאָל מיינע נאָך זיין"? . . .

וואָס זאָל איך דיר ברענגען?

(סוזשעט אַנטנומען)

"וואָס זאָל איך דיר ברענגען וועז צוריק וועל איך קומען?"

— ברענג מיר, מיין ליעבסטע, וואָס דו נעמסט נאָר אַוועק
ביז וואַנען צוריק דו וועסט קומען.
די רוה פון זומערדיגע טעג,
דאָס זיסקייט פון פרישינקע בלומען —
אוז די ליעבע וואָס דו נעהמסט מיט זיך...

ברענג מיר פון דיינע אויגען דעם ליכטיגען בליק
וואָס פילט אַן מיין האַרצען מיט פריידען!
אוז קומענדיג, ליעבסטע, צוריק
אויף קיינמאָהל זיך מעהר ניט צושיידען —
ברענג מיר דיין ליעבע, פון מיין לעבען — מיין גליק!...

ברענג מיר, מיין ליעבסטע, דיין געזיכט פול מיט חן,
עם מאַכט דאָך מיין גליק מיר פיעל גרעסער,
מיין לעבען פיעל רייכער אוז שעהן!...
דאָך מעהרער פון אלץ וויל איך בעסער —
אז דו, אומגעביטען, זאָלסט קומען אַליין! ...

צו דער נאַכט

שטילע נאכט, רוהיגע,
האָסט אלעם פאַרשלעפערט אין טרוים...
זאַרגלאָזע שוועבען זיך וואלקענדלאך אום,
באַציהען דעם הימעל אין בלוי.
און אונטער אַ זילבערנעם טוי —
האָט זיך פאר׳חלומ׳ט אַ בלום...

שטילע נאַכט, רוהיגע, ,
ביי דיר זוכען אלע אַ טרייסט...
ס׳וויגט יעדען איין דיין אבענד-ליעד.
אין וויטע וועגען ערגעץ וואו,
שפרייטסטו פליגעל אוים פון רוה
אויפ׳ן וואַנדערער וען ער איז מיעד...

שטילע נאַכט, רוהיגע,
ס׳האָט דיך דער אומעט פון דעמערונג
אין טרוים פארשלעפערט שטילערהייט.
שלאָף זשע רוהיג, שטילע נאַכט,
ביז די פויגעלאך ווערען דערוואַכט —
באַגריסען דעם מאָרגען מיט פרייד!...

און ער לאַכט

שפּעט אין נאַכט. אין איהרע שאטענס,
ליעב איך שטענדיג אומצוגעהן...
אויפֿן הימעל — שטערען פיעלע,
און אין גאַס — נאָר איך אליין...

בלאָנדזשע איך אַרום אין גאַסען,
טיהר און לאָדען צוגעמאַכט...
טונקעל ברענען די פֿאָנאַרען —
אין דער שטילקייט פון דער נאַכט...

און איך וועב חלומות שעהנע,
נעה זיך אום פֿאַרקלערט, פֿאַרטראַכט...
ערגעץ זיצט פֿאַרשטעלט דער טייוועל —
דער מענטש חלום'ט — און ער לאַכט...

שלאפלאזע חלומות

זאנפטיגער ווינטעלע, זאנפטיגער,
זומער־נאכטיגער זעפיר,
גלעט מיין הארץ, וואס ליידעט
בעת אין שטערען־ליכטער
כ'טרויים און טרויים פון ליעבע...

העכער, קלאנגעלאך, העכער,
זיסע אבענדם־קלאנגען,
אטהעמט אין מיין הארץ אריין
די טרויעריגע ליעדער
פון מיינע ליעבעם־טרוימען...

שמייכעלט שטערענדלאך, שמייכעלט,
איהר רוהיגע שטערען אויבען;
שענקט מיר א שטראהל פון האפענ
פאר מיין גסיסה־ליעבע —
וועקט זי צום לעבען ווידער...

לבנה־שטראהלען, בלאסע,
דארט, אין די איינזאמע וועגען,
קומט ארויס פון די נעבעל־וואלקענס!
וועל איך, אין שוים פון זיסען שלאף —
פון מיין ליעבע טרוימען...

אַ פּראָגע

ס׳שיינט ביינאכט אַ גאָלדענער שטערעז,
כ׳זעה איהם מעהר ניט אין פּריהמאָרגען.
אוּן מיך וואונדערט: וואו דער שטערעז
אין דער פּריה עם ווערט פּאַרבאָרגען...

ווי דער שטערעז, אויך מיין ליעבסטע
אויף אַ רגע קומט צו צינדעז
ליעבע אין מיין האַרצעז,
אוּן דערנאָך זי ווערט פּארשוואונדעז...

כ׳וויים, דער הימעל האָט אויך וואָלקענס,
לינט דער שטערעז אין דערינעז...
נאָר עם בלייבט פּאר מיר די פּראגע:
וואו קעז מיין ליעבסטע זיך געפינעז...

וען איך וואלט געווען

וען איך וואלט געווען אזוי ווי די זון —
מיין ליכט אין דיין הארץ וואלט געפלאסען.
וען ווי דער טאג וואס געהט לאנגזאם אוועק
וואלט אויך מיין פארגעהן דיך פארדראסען...

וען איך וואלט געווען אזוי ווי די לופט,
דאס זיסקייט פון אטהעם דיר געבען,
דאן וואלט מיין פארשוויגדען פון דיר צוגעראובט
דיין יונגענקען, פרישענקען לעבען...

וען איך וואלט א סוד געווען ביי דיר,
אין הארצען אין דיינעם פארקליבען...
דאן וואלט איך געווען ביי דיר אין געדאנק
און דארטען אויף אייביג פארבליבען...

וועסט פאַרגעסען

„פון לבנה־שיין באלויכטען
אויפ'ן קישען ליגט דיין קאָפ...
טרערען טריפען פון די אויגען
קאָפּען אויפ'ן באָק אראָפּ...

„יא, איך זעה, דו ווײנסט אין חלום,
ס'הערט זיך אויך אַ זיפצען קוים...
און פון שרעק דיין בוזעם הויבט זיך,
ס'חלומ'ט דיר — אַ שלעכטער טרוים:

„מען פאַרלאָבט דיך מיט אַ צווייטען,
מיט דיין ליעבסטען וואָס וועט זיין?...
און דיר חלום'ט זיך חלומות:
ליעבעס־וועהען, שמערץ און פיין...

„טרעהרען טריק'נען... בלומען וועלקען...
זיי ניט, קינד, אזוי באַטריבט...
ס'וועט דער צער דיך לאַנג ניט קוועלען, —
וועסט פאַרגעסען — האַסט געליעבט"...

פארגעסענעם גליק

כ׳האָב איבערגעלאָזען מיין ליעבסטע אין שטאָט,
אליין האָב איך שנעל זיך פארנומען אין וועג.
געוואָנדערט, געזוכט, געפרעגט צי אימיצער האָט
באגעגנט מיין גליק, וואָס איז לאַנג שוין אַוועק...

נאָר באַלד האָט דאָס גליק פאר מיר אויפגעלעבט,
דאס גליק, וואָס איך האָב געזוכט אזוי לאַנג,
און האָב פון זיין שימער זכרונות געוועבט —
פאַרקערפערט אין ליעדער, אין ווערטער, אין קלאַנג...

די זון איז פארגאנגען, און צוזאמען מיט נאַכט
בין איך אין שטאַדט געקומען צוריק.
געפרעגט האָט מיין ליעבסטע: „וואָס האָסטו געבראַכט"?
און איך האָב געענטפערט: „פאַרגעסענעם גליק"...

היינט איז ער צו מיר געקומען

מיין ברודער משה'ן — געווידמעט.

היינט איז ער צו מיר געקומען,
אין מיין צימער זיצט ער שטיל...
ניט געבראַכט האַט ער קיין בלומען,
נאָר א האַרץ וואָס ליידעט פיעל...

ניט געוואוסט האַט ער פון לעבען,
און אין איהם קיין גליק געהאַט...
פיהלט ניט מעהר קיין לוסט, קיין שטרעבען,
וועלקט און וועלקט ווי אין הערבסט א בלאַט...

צו דער ערד דעם קאָפּ געבויגען,
זוכט קיין הילף מעהר צו זיין וועה...
פינסטער זיינען זיינע אויגען —
ליכט א שטראַהל — ניטא אין זיי...

ניט געהאַט א טאָג א שעהנעם,
קימערט אויך ניט פאר דעם היינט...
זוכט ניט מעהר קיין הילף פון קיינעם —
דאַרף קיין חבר ניט, קיין פריינט...

צו די וואלקענס

אַ, צווייפעלהאפטע וואלקענס, אייביגע באטריגער,
לייכטזיניג זיינט איהר אזוי ווי אַ קינד.
איהר שוועבט דאָרט אין רוימען אָרום ווי די זיעגער,
און דאָך ווערט איהר באהערשט פריי פונ׳ם ווינט.
קאָלירען באשיינען גאַנץ רייך אייער קלייד:
אין מאָרגען — געפארבט אין אַ ראָזענדען ציער,
אין זון־אונטערגאַנג — ווי פיירען רויט.
אין די הערליכע טעג פונ׳ם בליהענדען זומער,
ווערט איהר, אַ, וואָלקענס, ווי נייע באָלעבט.
אינציגווייז ציהט איהר זיך, זאָרגלאָז אָהן קומער,
ס׳דוכט זיך דער הימל ז׳פון זיידענס געווענט.
נאָר קומט אָן אַ שטורעם, אַנטלויפט איהר געשווינט,
און בלייבט איבער איינע פון אייך אויפ׳ן ברעג פון הימל
פאר׳חלום׳ט דאָרט שטעהן, קומט אָן באָלד דער ווינט
און טרייבט אויך די לעצטע פון אייך באָלד אַוועק...
אַ, וואָלקענדלאָך קליינענקע, פון מיר אזוי ווייט,
הימלישע וואַנדערער, פון אייביג אָהן רוה!
איהר בלאָנדזשעט אין רוימען אָהן צוועק, אָהן אַ צייט,
צי האָט איהר אַ ברעג, אָן אָרט ערגעץ וואו?...

פון וואָס חלום׳ען די בלומען

פון וואָס חלום׳ען די בלומען
אַזוי שפּעט אין מיטען נאַכט? . . .
וואַרטען: ס׳וועט דער מאַרגען קומען,
אַרויסגעהן וועט די זון מיט פּראַכט

און מיט שטראַהלען וועט באַגיסען
און באַזילבערען דעם טוי,
וועלכער פּאַלט אין שלאָף דעם זיסען
און פּאַרשפּרייט זיך צאַרט אויף זיי ?...

אפשר חלום׳ט זיך זיי — בלומען
וועלכע בליהען וויט אַוועק ....
נאָר אַהין איז שווער צו קומען —
זעהר לאַנג צו זיי דער וועג ? . . .

זיינע טריט ווי ביי אן אלטען,
רעדט מען צו איהם בלייבט ער שטום...
ניט א שמייכעל זיך א קאלטען —
קוקט אויף קיינעם זיך ניט אום...

זיינע ליפען — בלאס און טרוקען,
פיהלט קיין דורשט און דארף קיין ברויט...
הינטער זיין געדארטען רוקען —
אויפ'ן פידעל שפילט דער טויט...

אט אזוי, איז ער געקומען
אין א וועלט פון צארן בלויז...
וואו עס דארפען בליהען בלומען —
וואקסען דערנער דארט ארויס...
. . . . . .
היינט איז ער צו מיר געקומען,
אין מיין צימער זיצט ער שטיל...
ניט געבראכט האט ער מיר בלומען —
נאר א הארץ וואס ליידעט פיעל...

ניטאָ אין דיין האַרצען
קיין סימן פון שרעקען.
מען קען ניט אַ טויטען
צום לעבען מעהר וועקען...

אַ מיעדער דו וואַנדערסט
אויף לאַנד און אויף ים'ען.
עס דיענען די פים ניט,
און ברעכסט זיך צוזאמען...

דו שטאַרבסט מיט אַ קללה,
מיט האַס צו דעם לעבען —
וואָס האָט אַ חוץ ליידען
דיר גאָר ניט געגעבען...

צו א בלאָנדזשענדען

דו בלאָנדזשעסט אין מדבר,
אויף זאָמדיגע וועגען.
איז ערגעץ א ברעג דא?
ז׳דא וועמען צו פרעגען?...

פון דורשט דיינע ליפען
מיט בלאסקייט באצויגען...
עס זוכען א קוואל אום
די שלאָפלאָזע אויגען...

דער גומען איז טרוקען,
די ליפען פאַרשוואָלען.
ווימט זיינען די פעלדער,
די בערג און די טהאָלען.

די שלאָנג און דער עקדיש,
ביי נאַכט די שאקאלען.
און וואויען פון ווינטען —
א פחד נעמט פאָלען...

בלומען

עס בליהען אין גאָרטען בלימעלאַך פיעל,
רויטע און בלויע און ווייס ווי דער שניי.
האָב איך דעם גאָרטען מיט דראָטען פאַרצאַמט,
מענטשליכע פים זאָלען ניט טרעטען אויף זיי . . .

די רויטע, דאָס איז די רויז וועלכע רייצט,
לערכשפאַרן רופט מען די בלום וואָס איז בלוי;
די ווייסע, זי איז די ליליע וואָס בענקט
און חלום׳ט פון זונ־שיין, פון זילבערנעם טוי.

עס בליהען זיך בלומען אויך אין מיין טרויס,
בלימעלאַך שעהנער פון רויט, ווייס און בלוי...
ליפּעלאַך רויטע וואָס קושען זיך זיס,
אויגעלאַך שוואַרצע וואָס ברענען אזוי...

עס וועלקען די בלומען אין גאָרטען אָפּ גיך,
עס בלייבט ניט קיין זכר פון זייער פּאַרפום . . .
עס לעבען נאָר אייביג די בלומען פון טרויס.
א, זאָג מיר, מיין ליעבסטע, צי ווייסטו ווארום ?...

יאוש

פול מיט לײדען איז מיין לעבען,
פול מיט יאוש און פֿאַרדראָס.
אַלץ אַרום מיר דונקעל, פינסטער —
ס׳איז מיין הימעל שטערנלאָז...

וואַלקענס דעקען צו דעם הימעל,
ס׳ברומט דער ווינד און וויסט קיין רוה,
און אין האַרצען דריקט דער אומעט —
ערגעץ ציהט מיך, כ׳וויים ניט וואו...

וואַנדער אום איך אין די גאַסען,
מיט אַ האַרץ פון לײדען שווער...
לאַנגזאַם קאַפּען רעגען־טראָפּענס —
מישען אויס זיך מיט מיין טרערהר...

כ׳וועל מיין קינד דיך קיינמאל ניט פאַרגעסען

כ׳וועל מיין קינד, דיך קיינמאל ניט פאַרגעסען,
כאָטש פארפרעמדט דו וועסט שוין זיין
פון לאַנג...
ער, מיט אַ צוויטען ערגעץ זיין באַזעסען
ווי אַ אידיש־טאַכטער געהן
דיין לעבענס־גאַנג...
און איך —
וועל בלאַנדזשען ערגעץ־וואו אַ מיעדער
און טראַכטען פון די אַלטע,
אַלטע טעג,
וואָס וועלען קיינמאָל מעהר ניט קומען ווידער
נאָר, ווי אַ שאַטען, וועלען זיי זיך שפרייטען
אויף מיין וועג...
און אפילו —
וועז כ׳וועל אן אָרט דערגרייכען
(אויב ס׳וועט זיין אזוי באַשערט...)
אַ קליינע שטיבעלע, אַ נאַכט־לעגער אַ ווייכען,
איך זאָל קענען רוהיג לעבען, אונגעשטערט...
און אין דער שטיבעלע מיט מיר צוזאמען
וואוינען וועט אַ ליעבע פרוי,
וועט מיך לאָקען מיט איהרע ליעבעס־פלאַמען,
וועט זיך מיר נאָר דאכטען:
— עס איז גוט אזוי...

אַ סוד

קריך אַרויף דאַרט אויף איהר פענסטער,
אַ, דו צאַרטע, שעהנע בלום.
וועסט דערגעהן דעם סוד נאָך אפשר
פון איהר האַרצען וואָס בלייבט שטום...

און זי וועט אויף גיך אָפּטרייסלען
מיט איהר האַנט דעם טוי פון דיר...
וועט דיך צו די ליפּען פּרעסען,
קושען, גלעטען אַהן אַ שיעור...

דאַן וועט זי אודאי מורמלען
מיט איהר זאַנפטער, שטילער שטים: —
„בלימעל, זאָלסט איהם ניט דערצעהלען,
אז איך חלום נאָר פון איהם"...

אַ פּעקעלע בריעף

אַט ליגט פּאר מיר איצט אַ פּעקעלע בריף,
פון טרערען פּאַרפּלעקט און צוריבען...
וועלטער אַזעלכע, וואָס זיינען גאָנץ טיף
אין האַרצען אין מיינעם פּארבליבען...
האָט דען וועד אימיצער אַט דעם באַגריף,
ווי זיי זיינען געוואָרען געשריבען ? ...

.. ..

"געבלאָנדזשעט האָט ערגעץ אַ בענקענדיג האַרץ,
געוואַנדערט אויף שטיינערנע וועגען...
ארום און ארום אזוי פינסטער און שוואַרץ,
דונערם און שטורעמס און רעגען.
נאָר פּלוצלינג, וואָס זעהט זי? פון ווייטען עס שטאַרטשט
ארוים גאָר אַ ליכט איהר אַנטקעגען...

„עס האָבען זיך הערצער באַגעגענט איצט צוויי,
מיט עהרליכע, רייגע פּאַרלאַנגען...
הערצער, וואָס האָבען געטונקען אין וועה
און וואָלטען פון צער אויסגעגאַנגען...
געזונגען אַ ליעד נאָר האָט אימיצער זיי —
געוועקט האָט צום לעבען די קלאַנגען...

„איצט האָבען זיך ביידע געטראָפען אין וועג,
צו וואַנד'רען אינאיינעם, צוזאַמען...
עס שטעהט זיך אַ פּאַלאַץ אויף ערגעץ אַ ברעג
אריבער די גאָר ווייטע ים'ען...
ס'שטראָהלען פון פרייד דאָרט די הערליכע טעג,
פון לעבען שלאָגט פונקען און פלאַמען !...

ס'וועט אַ ליכטעלע בלויז צאנקען
אין מיין לעבען אין מיין שווארצען...
אַ, פיעל זי זאַל מיך צערטלען און זיך טוליען
צו מיין האַרצען,
און, מיט אַ ניגון אַזאַ שטילען
מיך פארשלעפערען אין
רוה...
וועל איך אלץ נאַך דעמאַלט פיהלען:
אַז זי איז נישט
דו!...

פֿאַרגיב מיר, אָ, פֿאָטער!

אָ, וועז וועט שוין נעמען אַ סוף צו מיין וועה,
אָ, וועז וועט די פֿיין מיך שוין לאָזען צורוה? . . .
פֿאַרוואָס, אָ, מיין גאָט, שטראָפֿסטו מיך אַזוי,
אוז האָסט מיך געמאַכט אזוי עלענד דערצו? . . .
איך שטעה איצט געבויגען פֿאר דיר ווי אַ קנעכט,
פֿאר דיר איז דאָך אָפֿען אלץ אין מיין האַרץ. . .
אָ, שיק מיר דיין הילף אוז מאַך מיר געזעכט. . .
מאַך ליכטיג מיין לעבען וואָס איז אזוי שוואַרץ. . .
אוז האָב איך באַגאַנגען אַמאָל וועז אַ זינד —
פֿאַרגיב מיר, אָ, פֿאָטער, איך בין דאָך דיין קינד! . . .

דער מענטש איז פיעל ערגער ווי חיות אין וואַלד,
ביסלאַכווייז נעמט ער דאָס לעבען אַוועק. . .
דאָס פּנים נאַר שמייכעלט . . . דאָס האַרץ איז אייז קאַלט,
שוועד צו פֿארשטעהן דעם סוד פוז זיין צוועק. . .
אַ וואַרט פוז זיין מויל איז ערגער דאָך פיעל
ווי בייסען עם וואָלט אַ גיפטיגע שלאַנג;
ער שטאַרבט פוז דעם בים, ער וועדט אייביג שטיל —
פוז מענטשליכען צונג דאָך ליידעט ער לאַנג. . .
זיין לעבען וועדט פינסטער. . . זיין גליק עם פֿארשווינדט.
ער וועדט ווי אַ בלאָט געטריבען פוז ווינט. . .

„ס'איז אבער ביידען געווען ניט באשערט
צום פאלאץ פון „ליעבע" צו קומען...
ערגעץ וואו ליגט דאך באהאלטען א שווערד,
וואס שניידט אפ פון לעבען די בלומען...
פאר בלומען ניטא איז קיין פלאץ אויף דער ערד,
וואס איז נאר פון דערנער פארנומען...

„און וויינענדיג האבען זיך ביידע צושיידט,
אויף קיינמאל צוזאמען צו קומען...
פארלאשען ז'געווארען פון לעבען די פרייד,
אין ענדלאזען „ערגעץ" פארשוואונדען...
די „ליעבע" פאר'יתום'ט, א בלאנדזשענדע געהט —
מיט אן אייביגען צער אנגענומען...

„זי וויזט זיך אמאל, אין א טיפער־נאכט, שפעט,
וען אין דרויסען עס ברויזט א געוויטער...
זי שטעלט זיך אווען פאר א טיהר און זי בעט,
זי ווינט אזוי יאמערליך, ביטער...
נאר באלד הערט א קול זיך: געקומען צו שפעט, —
געהט זי אווען מיט א ציטער"...
. . . . . .
אט ליגט פאר מיר איצט א פעקעלע בריף,
פון טרערען פארפלעקט און צוריבען...
פון זיי איז אין הארצען אין מיינעם גאנץ טיף
א וואונד דארט א גרויסע פארבליבען...
מיין הארץ ז'געווארען ווי אין שטורעם א שיף,
פון כוואליעם געשליידערט... געטריבען!...

פאַר מיינע זינד

(פרעמדער מאָטיוו)

פיעל מאָל אין דעמערונג-שעה'ן, ווען איך, כ'וויים ניט וואַרום.
ווי אַ וואַלקען אַ שוואַרצער אין דעם גרויען הימעל,
ווי אין שפּעטען הערבסט אַ פּאַרוויאַנעטע בלום —
אַזוי איז מיין לעבן, דאָ, אויף דער ערד, אין דעם טומעל.
וואָס טו איך דאָ ? צי דאַרף אַזוי זיין ?
בלייבט פאַר מיר אַ סוד...
כ'שטעה צום הימעל, בעט ווי אַ קינד:—
צו דיר, צו דיר, אָ, גרויסער גאָט !
פאַר מיין שוואַכקייט,
פאַר מיינע זינד !...

ווי ביטער עס איז צו זיין עלענד און שוואַך,
אין כאַאָס פון רויב צו בלייבען אַ קינד...
אַהן פאטער, אַהן מוטער, אַהן פרייַנד און אַהן דאַך,
צו שלאָפען אַוואו נאָר אַ פלאַץ מען געפינט...
און איז מיר באַשערט שוין צו לייַדען אזוי —
ניט האָבען אַ ווינקעל, אן אָרט ערגעץ וואו —
צו קענען אין שטילקייט דערטראָגען מיין וועה,
ביז איך וועל פארשווינדען אין אייביגער רוה...
טאָ זאָג מיר כאַטש, פאַטער, וואָס איז מיין זינד,
וואַרום, אָ, באַשטראָפסטו אזוי שווער דיין קינד ?!...

איך ליעב

איך ליעב דעם מאָרגען —
וועז די זון אויף בערג זיך שפרייט,
און פון גליק די פויגעל זינגען
אויס אַ ליעד פון העכסטער פרייד!

איך ליעב דעם העלען טאָג —
וועז אויפ'ן וועג מיט מיעדע פים
געהט אַ וואַנדערער, פריי אָהן זאָרגען
און זינגט אַ ליעדעל האַרציג, זיס.

איך ליעב דעם אָבענד —
קלאַנגען שטילע — ערגעץ וואו . . .
פויגעל פליהען צו די נעסטען,
און אַלץ הילט זיך איין אין רוה . . .

אַן עופּע׳לע

גרשון׳קען — אַ מתנת

קינדערשער שמייכעלע, אויגעלאַך קליינינקע,
אַ, וויפּיעל חן עס פּאַרמאַגט אייער בליק!
ליגט זיך אין וויגעלע, ס׳קינד אַט דאַס שעהנינקע —
טאַטעלע־מאַמעלע קוועלען פון גליק!

בליהט זיך דאַס עופּ׳עלע אוים ווי אַ בלימעלע
אין פּעלדעלע דאַרטען באַזילבערט פון טוי,
אויגעלאַך האַט עס אַזוי ווי דער הימעלע
ווען פּול איז מיט שטערען, מיט וואַלקענדלאַך בלוי

ליעבינקע עופּ׳עלע, שעהנינקער מלאך׳על,
זיין זאַלסטו שטענדיג ריין אזוי, קלאָר.
פּאַר טאַטעלע־מאַמעלע, אַזוי ווי אַ שטראַלעכעל —
זאָל לייכטען דיין לעבען אויף לאַנגינקע יאָהר.

און שטיל מיין נשמה אין טרויער
באַהעפט זיך מיט אלעם ארום איהר —
פון אומעט און צער אזוי פיעל...
דער בלייך־בלאַסער טאָג נעמט זיך שיידען,
שפּרייטען זיך פינסטערע שאטענס —
און אלעם וועט ווערען באַלד שטיל...

עס הערט זיך אַ שטימע פון ווייטען,
ס'קלינגט אַפּ פאַרשטיקט אין דער לופטען:
„דאם לעבען, דאם לעבען פאַרגעהט"!...
מיין בליק פאַלט אויף וועלדער און פעלדער,
און אַך, וואָס זעה איך איצט דאָרטען?...
געאַרעמט געהט ווינטער מיט טויט!...

געאַרעמט געהט ווינטער מיט טויט.

עס זיפצען די ווינטען פון צפון,
און וואַלקענס־שניי טראָגען זיי בייזע
אויף וועגען, אויף וויטע אוועק...
עס הוידען זיך ראבען אויף צווייגען
און ברומען דאָרט ליעדער פון טרויער
און פילען די לופט אַן מיט שרעק!...

די פראָסטיגע בוימער, זיי ווינען,
די בליטהען זיי ליגען אין פעלדער
פאַרפראָרען און טויט שוין פון לאַנג...
אויף אלעס פאַרשפרייט זיך אַ טרויער,
ס׳טראָגט זיך אַ עכאָ פון קלאָנגען, —
דאָס זינגט דאָך דער טויט זיין געזאַנג...

און טיף, אין דער וויסקייט, דער ווייטער,
שפרייט זיך די זון דאָרט אַ בלייכע
מיט אַזאַ חוזק אזוי...
ווי איינער, וואָס האָט שוין פארלאָרען
די שפורען פון גלויבען און האָפען
און טעג גאָר אַהן ליידען און וועה...

אט אזוי, א טאג א גאנצען
שטיפען כוואליעם מיט די שטראהלען,
ווילען ניט פון רוה גאר וויסען
ביז די אבענד־שאטענס פאלען.
דאן באווייזט זיך אויפ'ן הימעל
א לבנה, זילבער־שטערען.
די נאטור צום שלאפען גרייט זיך,
אלעם הויבט אן שטילער ווערען...

דעקט א נעבעל צו דעם הימעל,
בערג און לאנדשאפט עס פארשווינדען.
שטאט דעם זאנפטען זומער־זעפיר
בלאזען קאלטע צפון־ווינטען;
שטאט די גאלד'נע זונען־שטראהלען
וועלכע שטיפען מיט די כוואליעם,
שפרייטען זיך גאר שווארצע שאטענס —
הילען איין אין שווארצען אלעם...

געה איך צו צום אנדער פענסטער,
(עפעס גאר ווי אהן מיין ווילען...)
דארטען זעה איך שטעהען הייזער
איינגעהילט אין רוה אין שטילען.
גאסען בריייטע — ווי שאפעען,
פאלמען־בוימער ביי די זייטען;
צויבער, רייצענד זעהט די שטאט אוים
ווען מען קוקט אויף איהר פון ווייטען...

די לירע

מיין ליעבען חבר איזראעל בלום.

ס׳איז מיין צימער טונקעל, פינסטער,
שאטענס אויף די וועגט און דיל ;
כ׳הער דאס קלאפען פון מיין האַרצעלע,
דאַ, אין צימער, אין דער שטיל . . .
פלוצלינג קומט אריין די מוזע,
גיט מיר אין דער האַנט א לירע :
„נאַדיר, טרוימער, א מתנה —
און פון עלענד שפיל א שירה“. . .

כ׳בין צום פענסטער צוגעגאנגען : —
. . . . . .

זעה איך בילדער דורך מיין פענסטער,
אַלט, דאַך ניי זיי בליבען אימער.
בילדער פון דעם דרויסענס לייוועגט,
וואָס נאַטור מאַלט יעדען זומער.
הויכע בערגער, בריטע פעלדער,
זאָנגען צייטיג אויף די בייטען.
און א לאַנדשאַפט פול מיט בלומען —
מאיעסטעטיש נעמט זיך שפרייטען. . .

אין דעם וואַסער פון דעם טייכעל,
זונען-שטראַלען טאַנצען, קוועלען.
יאָגען שטיפריש נאַך א כוואַליע —
וואַלטען כאפען זי נאָר וועלען.
טונקט זי איין זיך אין דעם וואַסער,
מיט געלעכטער א דערפרעהטע;
שפרינגען אַפּ צוריק די שטראַהלען —
יאָגען באַלד זיך נאַך א צווייטע.

„לויף ניט ווייטער" — כ'הער א שטימע,
כ'קוק זיך אום און זעה פון ווייטען
שפּאַנט צו מיר די מוזע ווינענד
(כ'ווייס ניט וואָס זאָל דאָס באדייטען ?...)
און זי פרעגט : „וואו איז מיין לירע ?
קענסט ניט ווייטער געהן פון דאַנען...
כ'וויל צוריק מיין לירע האָבען —
האָסט מיך, טרוימער, ניט פּאַרשטאַנען"!...

מאסען שטערען אויפ'ן הימעל
שמעלצען דאַרטען זיך צוזאמען,
ווי זיי וואַלטען דער לבנה
וועלען נאָר דעם וועג פארצאמען...
נאָר איהר קימערט די געפאָר ניט,
שוועבט געלאָסען אין די רוימען,
וואַרפט א מאַטען שיין אויף הייזער
וואו דער מענטש וועבט זיינע טרוימען...

כ'שטעה באַוועגלאָז, קוק אין פענסטער,
לאַנגזאַם געהט די נאַכט פאַראיבער.
העלער ווערט דער מאַרגען-שטערן,
באַלד קומט אַן א טאָג א ליעבער.
פאַלט דער מארגען-טוי אויף בוימער
עפ'נען פויגעל אויף די אויגען,
פליהען פון איין בוים צום צווייטען —
האַלטען צווייגלאך זיך אין בויגען.

הויבען אַן צו טרעלען, זינגען,
טראַגען זיך אין לופט אום קלאַנגען.
ווערט מיר ענג אין קליינעם צימער
וועקען זיך אין מיר פארלאַנגען:
וואָס מעהר לעבען און געניסען
אין דער וועלט פון לוסט און לעבען...
און איך לויף ארוים אין דרויסען —
מיט פארלאַנגען... און מיט שטרעבען...
. . . . . .

דיין נשמה

צו מיכעל דאוויזאָן

וואָס דונערט עס, דיכטער, וואָס בליצט אין דיין האַרצען,
עס הערט זיך פון דאַרטען פון שטורעם דער ברויז!
צי נעסטעט זיך, אפשר, אין תהום אין דיין שוואַרצען
אַ דעמאָן וואָס רייסט זיך צו פרייהייט ארוים?...
צי זוכט זי אַ תיקון אין צער דיין נשמה
וואָס בלוטיגט און ליידט פאַר אַ פאַלק נע־ונד?
פאַרשאַלטען אויף אייביג... עס גילט די נקמה
נאָך פונ׳ם אל־נוקם — דער אידישער גאָט!
צי האָט עס דער צער־פון־דער־וועלט דיך דערשלאָגען,
אַ לייב אַ געפאַלענער — פון קאַמף שוואַך און מיעד?...
צי פעלען אוים כחות דיין חלום דערטראָגען —
כאָטש טיף אין דיין האַרצען אַ שטראַהל פון איהם גליהט.
צי איז דיר פון ליעבע דער קלאַנג פרעמד געוואָרען,
באַרוהיגט דיך מעהר ניט דאָס שטילע געזאַנג?
און דו האָסט דעם גלויבען פון דורות פאַרלאָרען,—
וואָס האָט דיין נשמה געטרייסט אזוי לאַנג...
נאָר אָפטמאָל דערהערט זיך ווי טענער גאַנץ שטילע
באַצווינגען דיין ליעד... עס קלינגט האַרציג און ווייך...
אַ האַרץ — וועו עס בעט ביחידות אַ תפילה
און וויל זיך דערהויבען צו הימלישער־הויך...
נאָר באַלד וועט די שטילקייט אינגאַנצען צוריסען,
אַ תוכחה קאָכט זיך אין האַרצען און זידט!...
די תפילות די שטילע אין ערגעץ פאַרפליסען;
אַ שטורעם פון קללות — דאָס האַרציגע ליעד...

אבענד-שטימען

אבענד-שטימען — הערט ווי
שטיל און ווייך זיי שאלען...
אבענד-ליכט עם פינקלען,
אבענד-שאטענס — פאלען...

ווייט אוועק זיי רופען,
פון זינד, פון וועה און פיין...
פון דעם שווערען לעבען
אין שטילער רוה אריין...

טענער — זיי דערמאנען
יוגענט געהט אוועק...
עם שיקען אונז גערוסען —
לאנג-אבגעלעבטע טעג...

בלענדט דאס ליכט די אויגען,
דאס האַרץ איז פול מיט וועה...
פאַנטערט זיך אין מח
זכרונות — אלערליי...

אבענד-שטימען, הערט ווי
הויך זיי זיפצען, שאלען...
ס'לייכטען מעהר קיין ליכט ניט —
שווארצע שאטענס פאלען...

אַ ליעד

שטילע פרײדען... וויפּיעל ליידען
אין אַ האַרץ וואו ליעבע בליהט...
רגע׳ם גליקען... שעה׳ן טריבע,
פון זיי שאפּט זיך אויס אַ ליעד...

פּליהט דאָס ליעד אריין אין הימעל,
און אַ מלאך׳על עם ווערט...
קושט כביכול זי אין שטערען —
בענטשט די ליעבע אויף דער ערד...

דערצעהל מיר, אָ, דיכטער, דעם סוד פון דיין צאָרן,
און זאָג מיר ווער האָט עס געגאָסען דעם סם? ...
דיין ליעד דיר פאַרניפטעט ... אָ שטעכיגער דאָרן ...
אָ שטורעם אָ ווילדער ... אָ העלישער-פלאָם! ...
דערצעהל מיר, אָ, דיכטער, פאַרוואָס דיין נשמה,
זי שטורעמט און דונערט און שטילט זיך ניט איין? ...
צי ווייל זי אָ קאָמפּף מיט דעם גאָט פון נקמה? —
אָ, ווייסט זי כאָטש ווער עס וועט זיעגער דאָן זיין! ...
. . . . . .

TOBIAS
GELLER

אַ ליעד אין פּראָצע

(פּרעסדער מאַטיוו)

אַ, פּאַן, גאָט פון די פּעלדער און וועלדער, גרויסער גאָט פון נאַטור, הער אויס מיין תּפילה. דאָ אין דער דונקעלהייט פון מיין אָרימען, קליינעם צימערל שטרעק איך אויס מיינע הענט צו דיר.

אַ, פּאַן, לאָז מיך טרוימען.

לאָז מיך טרוימען פון אַ באקוועמען נעסט אין אַ וווייטען, וווייטען לאַנד, אַ לאַנד פון באגראָזטע לאַנדשאַפטען און פּורפור־פּאַרביגע שטרעקעס, צווישען הויכע, שטאָלצע בערג און איבער'ן קאָפּ, אונגעהויערע גרויסע, וועלצענדע, וואַלקען־כוואַליעס. לאָז מיך טרוימען פון טייכען און בוי־מער און ווילדע בלומען און צייטיגע געלע קאָרן באַצויגען מיט זונען־שימער; לאָז מיך הערען דאָס געזאַנג פון די שניטער, און דאָס פייפען פון דעם מילדען זומער וווינטעל דורך די וויגענדע שפּיטצען פון דעם הויכען באַקסאָר־בוים; לאָז דעם ריח פון דער פייכטער ערד און פון די פּאַרפומטע בליטהען זיך טראָגען מיט מיעלדקייט צו מיר אין אַ רוהי־גען, לופטיגען פּריהלינגס אבענד; לאָז מיך הערען דאָס זיסע געלעכטערעל פון צופריעדענע קינדערלאַך; לאָז מיך טרוימען פון ליעבע, און פון מנוחה...

און דאָך, אַ, פּאַן אויב עס איז באַשערט, אַז איך זאָל געצוואונגען זיין מיט דער מיה פון מיינע הענט און מיט'ן שווייס פון מיין שטערען, אייגענען דאָס שטיקעל ברויט, זאָל איך כאָטש לעבען אין צופריעדענהייט דאָס איך זאָל קענען פּרייד פּארשאַפען די אַלע אַרום מיר.

הער אויס מיין תּפילה דו גרויסער, ליעבער פּאַן און לאָז מיך, אַ, לאָז מיך אַביסעל טרוימען, און אין טרוים מיין גליק געפינען...

דיין בילד

איך לאָז ניט ארויס דיין בילד פון מיין האַנט,
דיין בילד פילט דאָך אַן מיין וועזען מיט גליק,
און ברענגט מיר פאַרגעסענע פרייַדען צוריק,
ד׳רום לאָז איך דיין בילד ניט אַרויס פון מיין האַנט.
מיר דוכט — דיינע ליפּען באַוועגען זיך קוים
און מורמלען די ווערטער: „איך בין פאר דיר,
עפענען וועל איך פון פרייַדען די טיהר,
פאַרווירקליכען וועל איך דיין הערליכען טרוים“...
עס קלאַפּען צוויי הערצער ערגעץ פון פרייד
ביי צוויי וועלכע זיינען אַזוי וויַיט צושוייַדט,
עס וועבט זיך אַ טרוים פון ליעבע און גליק.
איך לאָז ניט ארויס דיין בילד פון מיין האַנט,
מיר דוכט זיך דו ביזט מיר פון לאַנג שוין באַקאַנט,
עס טראָגט אין חלומות אַוועק מיך דיין בליק.

איך דענק פון דיר שטענדיג

איך דענק פון דיר שטענדיג מיין ליבענקע קינד,
ווי אומעטיג קען זיין דאָס לעבען אָהן דיר.
און קום איך צום גאָרטען פון מיינע חלומות,
ביזטו דאָך דער מלאך וואָס עפענט די טיהר.
איך דענק פון דיר עהרליך, מיין ליעבינקע קינד,
ביזט מיט מיר שטענדיג, מיט מיר אומעטום.
דו קומסט ווי א שטראַהל צו באַלייכטען מיין לעבען,
דו ביזט פון מיין גאָרטען די הערליכסטע בלום.
דו האָסט מיך באַצויבערט, דו האָסט מיך געפאַנגען,
דיין האַרץ איז אינגאַנצען ליעבע, געפיהל.
די אויציגע ביזטו, וואָס קען מיך פאַרשטעהן...
דערפאר גליהט אין האַרצען אין מיינעם פאַרלאַנגען:
צו זיין נאָהנט נעבען דיר און זיצען זיך שטיל —
מיר בויידע צוזאַמען, אליין, גאַנץ אליין...

דו זינגסט

דו זינגסט ... און מיר דוכט זיך ווי כ׳הער אין די טענער
א מורמלען פון ווערטער, פון קלאנגען ניט דערהערטע.
שטילערהייט זינגסטו און דיין שטימע אזא צארטע —
און דו, פארטיפט אין זינגען ווערסט שהנער און שהנער.
כ׳זיץ אויף דער ערד און אין דיין שוים מיין קאפ געבויגען,
אין שטוב איז פינסטער... און די פארהאנגען פארהאנגען.
ס׳כשופ׳ט מיך דיין זינגען, עס רייצען מיך די קלאנגען,
זעה איך בילדער שהנע מיט פארמאכטע אויגען...
און די קלאנגען טראגען אוועק אין ווייטע וועלטען,
אויך דו פליהסט מיט מיר אויף יענעם וועג צוזאמען;
א, כ׳פיהל זיך פריי אין לופט! ... ס׳ציהען דיינע בליקען!
און מיר דערגרייכען בידע די היליגע געצעלטען,
איינגעהילט אין שטראהלען, וואס רייסען זיך ווי פלאמען,
און דו מורמלסט שטיל: "עס איז דאס לאנד פון גליקען"...

דו האָסט מיך געפאַנגען

דו האָסט מיך געפאַנגען מיט דיין רייצענדען בליק,
דו האָסט, ווי מיט קייטען, געבונדען מיין האַרץ.
איצט גרעסערט זיך דאַרטען פון ליידען דער שמאַרץ,
עס בענקט זיך, עס לעכצעט : גיב ליעבע, גיב גליק...
אָהן דיר איז מיין לעבען ווי אָהן שטערען די נאַכט,
ווי אַ וואַלקענדער טאָג אָהן אן איינציגען שטראָהל.
אָ, דו ביזט פאר מיר, וואָס א פליסיגער קוואַל
ז׳פאר איינעם, אין ווילדערניש, וועו ער איז פאַרשמאַכט.
מיין האַרץ איז געפאַנגען פון דיין ליעבענדען בליק,
האָט רוהיג און שטיל זיך געלייגט אויף זיין דנאָ.
אָ, נעם ניט אַוועק איצט דאָס זיסקייט צוריק
זואָס מאַכט אזוי פריידיג פון לעבען די שעה,
און רינגעלט מיין אומעט ארום אין אַ גליק, —
זואָס קומט אזוי זעלטען אויף אונזער ערד, דאָ...

וועז קומען וועט די שעה

אָ, ווי לאַנג, מיין ליעבסטע האָב איך נאָך דיר געגאַרט,
וויפיל טעג און וואַכען אין בענקעניש פאַרבראַכט.
די צייט געווען פאַר מיר איז ווי אַ לאנגע אָסיען נאַכט,
איצט איז די שעה געקומען. אויף וועלכער כ׳האָב געוואַרט.
איצט וועל איך פון דיר ניט זיין מעהר אָפגעשיידט,
און מיר וועלען צוזאמען געהן דעם זעלבען וועג,
אונזער גאנצען לעבען, די יאָהרען און די טעג —
לאָמיר פון דעם שמיעדען אַ רינג פון זיסער פרייד!
ליעבסטע, געה און טו זיך אָן אַ קלאָרע, ווייסע קלייד,
באַגעגענען מיר וועלען אונזער גאָסט — די פרייד,
פאַלען וועט אויף אונז אַ שימער פון זיין ליכט.
און אָננעהמען מיט ליעבע וועל איך דיין קלייניע האַנט
און דעם „צופאַל" דאַנקען, וואָס האָט ביידען אונז באַקאַנט
און קוקען וועל איך לאַנג, לאַנג אין דיין געזיכט! . . .

אָ, גאָט, דאָרט אין הימעל

„אָ, גאָט, דאָרט אין הימעל, נעם אָן איצט מיין תפילה
וואָם פליסט פון מיין האַרצען ארוים אזוי ריין.
אָט איצטער, וען קיינער עס הערט מיין געוויין,
און זעהט ניט די טרערען מיינע, די פיעלע —
וואָם פליסען פון מיינע צוויי פינסטערע אויגען,
און קייקלען זיך לאַנגזאַם אַראָפּ אויפֿ'ן דיל...
אָ, גאָט, דאָרט אין הימעל, עס בעט דאָך ניט פיעל,
אָט דער, וועלכער שטעהט פאר דיר איצט געבויגען...
אזוי ווי דו היטסט אין פעלד דיינע בליטהען,
אזוי זאָלסטו, גאָט, באשיצען און היטען
די, וואָם באַגייסטערט צו שאַפען מיין ליעד...
די, וואָם פאַרמאָגט די צאַרטקייט פון טויבען,
און גיט מיר אין יאוש-צייט האָפענונג און גלויבען,
און מאַכט אזוי לייכט מיין שווערען געמיט"...

נאָר איינע איז דאָ

ווי אַ ברויזענדער וואולקאַן, אזוי איז מיין האַרץ,
אַ לאווא פון פייער זידט דאַרטען און זידט!...
דאַרט שמעלצט זיך פון פלאַמען און פונקען מיין ליעד,
עס טראָגט זיך פון קראַטער אַ רויך אַזוי שווארץ...
אויפ'ן דנאָ פון מיין האַרצען זאַמעלט שוין לאַנג,
די משא ווערט אַלעמאָל מערער און שווער.
קען שוין דאָס האַרץ ניט דערטראָגען עס מעהר —
דערום אזוי טרויעריג איז מיין געזאַנג...
נאָר איינע איז דאָ, וואָס קען שטילען דעם פלאָם,
וואָס ברויזט אין מיין האַרצען, אַזוי שטענדיג אָהן רוה,
און וויסט ניט קיין אָבשטעל, און וויסט ניט קיין צאָם.
אָט די איינע, מיין ליעבסטע, די איינע ביזטו.
ווען איך זעה דיינע אויגעלאך שווארצענקע צוויי —
פארגעסט דאָן מיין האַרץ איהרע ליידען, איהר וועה...

אַ בינטעל מיט רויזען

איך טראָג אין מיין האַרצען אַ בינטעל מיט רויזען,
זיי זיינען פיל ריינער, פיל ווייסער פון שניי.
דער טוי פון מיין ליעבע רוהט דאָך אויף זיי —
אַ ליעבע אַ גרויסע, וואָס קען אייביג ברויזען...
און איך האָב די רויזען, די ריינע, די ליעבע
אין גאָרטען פון מיינע חלומות פאַרזייהט...
און דאָרטען, אויף זיי, ט׳אַ טוי זיך פארשפרייט —
פון רוהלאָזע טעג, פון שעה׳ן פון טריבע...
און פלוצלינג ביזטו אזוי ליעבענד געקומען,
ווי אַ מלאך, אַ ווייסער מיט פליגעלאך צוויי
פאַרטריבען פון גאָרטען דעם טריבענדען-טוי.
דאָן האָסטו אַ רויז געדריקט צו דיין ברוסט,
מיט אויגען פאַרטרערטע האָסטו עס געקושט —
דעם בינטעלע רויזען מיט זיך מיטגענומען...

זי...

וועז איך הער די גרויסע קינסטלער שפילען,
וועז אויף פליגעל פון מוזיק טראָג איך זיך אין דער לופט.
אוז איך וואַנדער אין אַ גאָרטען פול מיט בלומען־דופט,
אוז אין האַרצען וועקט זיך שטאַרקער לעבענס־וויללען!
וועז ס'לעבען מיט זיינע רייצען לויפען מיר אַנטקעגען,
וועז אין בלאָהען עטהער זעה איך דעם אוראַלטען בריק,
וואָס האַלט אויף זיך פון דורות דאָס לאַנג־געזוכטע גליק,
אוז עס שפרייטען זיך פאַר מיר, צו איהם, די בריייטע וועגען...
דאַז וואַלט איך, אַנשטאָט דעם גליק אוז די הערליכסטע געזאַנגען,
אַנשטאָט פון לעבען מיט זיינע רייצען נאָר אין זאַך פאַרלאַנגען,
אַז די, וועלכע איך ליעב, זאָל ניט לאָזען מיך אין וועג.
אָ, זי נאָר קען מיר געבען אין לעבען רוה אוז פריעדען,
זי קען, מיט איהר ליעבע, מיין לעבען אָט דעם מיעדען —
מאַכען פול מיט פרייד, אַ חלום — מיינע טעג...

ווייטע וועגן

ליבענקע, עם האַלטען אונז וועגען ווייטע צושיידט,
און יעדער טאָג פּאַר מיר די צייט איז אייביג גרויס...
עס שרייט דאָך פון מיין האַרצען אַ בענקעניש אַרויס —
און דאָס עכאָ טראָגט זיך אויף וועגען ווייט און בריט...
זעה, עס לאָכט דאָס לעבען, און וויינקט מיט אויגען שטום,
עס שלאָגט דער פּולס פון יוגענט מיט אַזאַ קראַפט און שוואונג!
אַ, ליבענקע דו מיינע, מיר ביידע אַזוי יונג —
און הער, די ליעבע רופט: "לעבען, לעבען קום!"...
וועגען — זעהר ווייטע האַלטען אונז צושיידט,
טראָגט זיך אין דער לופט אונזער ליעבע פרייד!
דאָס בענקען נאָך דיר מאַכט דאָס לעבען אַזוי זים...
און זעהסטו וואו אַ פויגעלע פליהען אין דעם רוים,
דאָס פליהט עס אַזוי, ליעבענקע, פון מיר צו דיר אַהיים,
פון די מקומות מיינע עס ברענגט דיר אַ גערים...

אַ, שטיל זיי, מיין האַרץ

זיי זעהען מיך שטענדיג אין פרעהליכען ליכט,
זיי זעהען מיך שטענדיג אין שימער פון פרייד;
זיי זעהען דעם שמייכעל וואָס ליגט אויסגעשפרייט —
און מאַכט אזוי רויטליך מיין בלאַסען געזיכט...
און קיינער עס ווייסט ניט ווי פינסטער און שוואַרץ,
ווי שווער איז מיין לעבען, ווי טיף איז מיין וועה.
און קיינער עס הערט ניט מיין זיפץ, מיין געשרייי —
וואָס רייסט זיך ארויס פון מיין בענקענדער האַרץ...
מיין האַרץ איז אַ קבר, באגראָבען דאָרט איז
אַ ליעבע, וואָס האָט זיך געענדיגט אָהן גליק...
און ביטער געמאַכט, וואָס געווען אזוי זים.
אַ, שטיל זיי, מיין האַרץ, די ליידען דערשטיק,
שווער איז צו היילען פון ליעבע דעם ריס,
וועדט וואָס צובראָכען, וועדט גאנץ ניט צוריק...

אין אָבענדען שטילע

אין אָבענדען שטילע, אָפטמאל מיר רייַדען:
פון לעבען און ליעבע, פון שטאַרבען און זיין...
מיר בליקען מיט מוטה אין דער צוקונפט אַריין —
מיט הערצער פון האָפען, גלויבען און פרייַדען...
אין שעה'ען אַזעלכע מיר קומט אויפ'ן זינען,
די, וועלכע באַגייסטערט האָט מיין געדיכט...
אויגען צוויי בלויע, אַ בלאַסעם געזיכט —
און אַ טרערהר אויף די באַקען פלעגט רינען...
ווי גיך איז פאַרשוואונדען מיין פרייד און מיין גליק.
אַ חלום, ניט מעהר, איז פאַר מיר איהר געזיכט —
עס קומט שוין די פרייד ניט מעהר קיינמאָל צוריק...
דאָך ברענט פון פאַרגאַנגענהייט ערגעץ אַ ליכט,
וואָס לייכט אין דער פינסטער פון יאוש מיין בליק;
דאָס זיינען: — די טרוימען און אויך מיין געדיכט...

צו שפּעט

איצט וועַן מיין לעבען איז שוואַך און פּאַרביטערט,
ביזטו ווי אַ ליכט־שטראַהל פון פּריידען דערשינען,
ווי אויף אַ שטויב פון צופּאלענע רואינען —
אַ בלאַסער לבנה־שטראַהל שימערט און ציטערט...
כ׳האָב אין צער און אין יאוש פּארבראַכט מיינע טעג,
אַ לעבען פון עלענט, פון ביטערניש־קוואַל...
אזוי טונקעל און פינסטער, קיין אייניגיגער שטראַהל
צו באַלייכטען אַביסעל מיין אויגזאמען וועג...
איצט ביזטו געקומען, טראַגסט קוואַלען פון גליקען,
איצט ווילסטו מיין יוגענט מיר געבען צוריק,
מיין זעלע, מיין האַרץ די פּאַרשמאַכטע דערקוויקען...
דו ברענגסט מיר אַ קראַנץ פון געפּלאַכטענעם גליק,
אַ צאַרט־מילדען שטראַהל פון זאַנפּטליכע בליקען,
— ביזט צו שפּעט געקומען... נעם אַלעס צוריק!...

דו ביזט אזוי גרויזאם

דו ביזט אזוי גרויזאם, דאך מיינסטו עס גוט,
דו מאכסט מיר צו ליידען און ליידעסט אליין...
און כאטש דו ביזט וויט הער איך דאך דיין געוויין —
וואם קומט אזוי זעלטען אויף אונזער ערד, דא...
איך פיהל פון דער וויטען דיין בענקשאפט, דיין שמארץ,
אין הארצען דיין ליעבע צום לעבען עם רופט!...
איך הער דאך דעם רויש פון א זיפץ אין דער לופט —
דאס טראגט זיך א זיפץ פון א הארץ צו א הארץ!...
דו ביזט אזוי גרויזאם און ליידסט אין דער שטיל,
וועו קיינער עס זעהט ניט א טרער דו פארגיסט,
מיט ג'וואלט אונטערדריקסטו דיין ריינעם געפיהל,
וואם וואלט אונזער לעבען אויף אייביג פארזיסט...
מיר ביידע צוזאמען, מיר ליידען דאך פיעל —
א, דו אזא ליעבע, און ווי גרויזאם דו ביזט...

אַ חוב...

אויב „עלטער" וועט איהר פינגער אויף איהר שטערן לייגן,
און אַנצייכענען „ווינטער" אויף איהר ליכטיג מאַי־געזיכט.
די אַסיען־נאַכט די פינסטערע פּאַרשטעלען וועט דאָס ליכט,
וואָס פלעגט אַזוי אין יוגענט שטראַהלען פון איהרע אויגען
אויב פון איהר פריהער יוגענט ניט בלייבען וועט קיין צייכען
און ציטערען און טרייסלען פון אַלטקייט וועט איהר האַנט.
און האַלב־בלינד געבויגען, מיט שוואַכע פּים געשפּאַנט
זוכענדיג פּאר עפּעס, וועלען וואָס דערגרייכען.
אָ, דאָן וואָלט איך נאָך אלץ געליעבט און זיך געבויגען
ווי אַ קנעכט, אין יענער צייט, וועו מיך האָט נאָך געצויגען
דער זיסער שמייכעל איהרער, איהר גראַציע און איהר בליק...
ניין, כ'וואָלט זיך אויף מיין מזל פּאַר קיינעם ניט באַקלאָגען,
שטיל און אפשר אויך מיט פרייד די קאַפּריזען איהרע טראָגען, —
כ'וואָלט אַ חוב געצאָהלט צו דער, וואָס האָט מיר געגעבען גליק...

א פּאַרטרעט

אַ גאַלדענער שטראַהל, העל ווי אַ קינדערשער פּרייד,
איז געפאלען אויף דיין ריהרענדען געזיכט
פּול מיט חן... באלד איז אויך דאס זעלבע ליכט
געפּאַלען אין די פּאַלדען פון דיין זיידען־קלייד.
כ'שטעה פּאַרטרויערט, קוק באַצויבערט אויף דיין בילד,
און די אויגען דיינע אזוי מילד און ווייך...
און פּלוצלינג דיין געזיכט נעמט ווערען אזוי בלייך,
ווי לעבענס־טיפּער טרויער וואַלט דיך איצט געהילט...
כ'שטעה און קוק אויף דיר, באַטרערט עס ווערט מיין בליק.
עס פּאַלט אַ טרער אַראָפּ אויפ'ן גלאַטען דיל...
דעם וועה אַבער, אין זיך באַהאַלט איך און דערשטיק...
מיר דאַכט זיך — דיינע ליפּען מורמלען אין דער שטיל:
„געוועבט אַמאָל אַ חלום, געטרוימט אַמאָל פון גליק —
איז דער טויט געקומען, אַ סוף געמאַכט צום שפּיעל"...

צו אַ דיכטער

(פראַגמאַנטיש)

דעם ליעבען א. ליעסין — אַ מחנה.

אַזוי ווי אַפאַלאַ פלעגט שטעהן אין אַ ראַזעווען באַגינען,
מיט אַ לירע אין האַנט און צו באַזינגען דעם מעכטיגען
צעאוס און זיין קעניגרייך אויפ'ן בארג אַלימפוס,
אין דעם אַלטען גריכענלאַנד, דאַס לאַנד פון די געטער, —
אַזוי שטעהסטו אויך, דיכטער, אינ'ם פריה-מאַרגען,
מיט נבואה אין האַרצען, מיט הייליגע פליכטען,
דאַ אויף דער אייזנאַמער ערד, די מענטשען צו טרייסטען,
מיט דיינע זיסע לידער, גאַט געבענטשטער זינגער!...
אַמאַל זיינען דיינע וועלטער נאַך ווייכער פון עטהער,
און צאַרטער פון ליליען און ווארעמער פון שטראַהלען,
זיי שלעפערען אין טרויס איין ווי קלאַנגען פון האַרפען.
און אַמאַל זיינען זיי צאַרענדיג און בייז ווי דער שטורעם,
שטאַרק ווי דער דונער, ווי דער בליץ אַזוי שנייידענד! —
עס דאַכט זיך: אַז באַלד וועלט אין תהום אַלץ פאַרזונקען!...

לואיס דע קאַמאָנש

(1524-1579)

זיין פאטערלאַנד, וואָס איז מיט איהם געשטאָרבען,
האָט אין זיין ליעד אונשטערבליכקייט געפונען.
(ווילהעלם שטאָרק.)

אָ, דו גרויסער דיכטער פון לוסיאַדען-לאַנד.
דיין פאָלק האָט קיינמאָל ניט פאַרשטאַנען דיין גרויסען, טיעפען ווערט.
און יעדער „פיינער" נאַבעל-מאַן ט'פון דיר זיך אָפגעקערט,
ווען דו האָסט זיי פאַרהערליכט מיט פּען און שווערד אין האַנט...
געבענטשט זאָל זיין מאַקאָא, אויף כינעס גרויסען ים,
מיט די הויכע בערג, וואָס רינגלען איהם אַרום, —
דאָרטען האָט דיין ליעד געשאַפען דיך דיין רוהם,
דו האָסט דיין פאָלק באַוונגען מיט געטליך-דיכטונג פלאָם...
שטאַרקער איז דיין וואָרט פון שטיין און פון גראַניט.
יעדע סטראָפע איז געמישט מיט דיין אַרימען שיקזאָל...
מיט פייער פון דיין האַרצען האָסטו זיי אָנגעגליהט.
דיין ליעד ז'פאַר דיין פאָלק אָ זומערס זונען-שטראַהל,
אייביג לעבען וועט דיין לאַנד אין דיין שעהנע ליעד, —
אָ, דו גרויסער קאַמאָנש, שטאָלץ פון פאָרטוגאָל...

אין שטילער נאכט

מיין חבר ליאו שטיין.

אין שטילער נאכט... אין שטילער רוהע־שעה...
וועז מיעד איז מען פון אלעם אוז פון אלץ ארום...
דאז ווילט זיך אזוי ווערען א רגע'לע כאטש פרום, —
האסטו ניט קיין גלויבען... איז קיין גאט ניטא....
ווייניט דיין האַרץ אין דיר, ווייניט זי אין דער שטיל,
פיהלסטו אזא פוסטקייט, א יאוש אין דיין האַרץ...
דיין לעבען — ווי דער גיהנום־תהום, אזוי פינסטער שוואַרץ,
אוז דו פרעגסט זיך דעמאלט: „וואס איז דאך מיין ציעל?"...
דאז עפען אויף דאס ספר'ל — פייערבערג'ס „וואוהין?"
ער האט אויך געפרעגט דאס אייגענע וואס דו : —
וואס אזוינס איז לעבען ?... וואו געהען יאהרען הין ?...
— איז א גאט פאראנען, זעהט ער אלעם צו ?
שאפט ער אלץ מיט שכל, פיהרט ער מיט א זין ?...
אך, ווי אלט די פראגע איז — דאך גיט זי ניט קיין רוה...

צו אַ מאַהלער

עם האָט דיך געפאַנגען דער צויבער פון טרויער,
דיין פינזעל אנטדעקט נאָר דאָס ליידען און טויט...
אזוי ווי דיין מוזע וואָלט געעפענט דיר בריט
פון אייביגען צער אַט דעם פינסטערען טויער...
די ברענענדע ליכטעלאַך טונקעלער ווערען,
עם ווערט אין דער שטיל דער תהלים געזאָגט...
אימיצער זיצט איבער'ן טויטען און קלאָגט, —
געשוואָלענע אויגען... פאַרטריקענטע טרעהרען...
עם מאַהלט דאָך דיין פינזעל אין טונקעלע פאַרבען
פון לעבען דעם טרויער... און אַלץ וואָס איז שוואַר...
עם דוכט זיך, אַז אַלעם וועט באַלד, באַלד אַבשטאַרבען...
און עם וועט ניט פון לעבען אַ זכר זיין מעהר —
דער טויט, ער וועט אַלעם אָפּווישען, פארדארבען...
און פוסט וועט די וועלט זיין, איינזאָם און לער!...

אין טריעבע שעה'ן

די גרינע בערג דערהויבען זיך אוֹן מאַכען מיר טרויערען,
די העלע זונען־שטראַהלען איך קוק אויף זיי דורך טרעהרען.
דאָס רוישען פון דעם טייכעלע קען איך מעהר ניט הערען,
דאָס געזאַנג פון פויגעלאַך פאַרנעמען ניט מיינע אויערען.
די פעלדער דאַרט, די גרינע מיט אַלע בליטהען, בלומען,
די פויגעלאַך וואָס טרעלען אוֹן מאַכען ליעב דעם זומער,
דאָס גרויסע פרייד פון לעבען וואָס ווירבעלט זיך ארום מיר —
דאָס קען איך איצט ניט פיהלען, מיין רייץ צו זיי ז'פארשוואומען.
די הערליכסטע קלאַנגען פלעג איך אין זיי דאָך הערען,
עס האָט זיך אין מיין האַרצען געוועבט פארלאַנג, באַגערען...
אוֹן אַמאַר פלעגט דאַן שפילען זיין ליעד, פאַר מיר פון ליעבע...
אוֹן איצט איז דאָך אלעם ווי אין א נעבעל וואו פארגאַנגען,
אַצינד האָט מיך דער טרויער אין זיין נעץ געפאַנגען,
אַצינד צאַנקט מיין נשמה אין שעה'ן אין טריעבע...

צום פריהלינג

(פרעמדער מאטיוו)

דיין קערפער איז ריין ווי אַ קינדערשער בליק,
דיין שטימע איז זים ווי פון האַרפען דער קלאַנג,
עס וועקט נאָך אַלט-גריכענלאַנד אין האַרץ אַ פאַרלאַנג,
דיין ליעד ברענגט דאָך סאַפאָ'ן צום לעבען צוריק.
אַ, זאָג, ווער האָט עס פון דער הויך דאָ אַראָפּ,
געהילט דיך אין שטראַהלען, אין סאַפירען-גלאַנץ?
געפלאָכטען פאַר דיר פון מיראָזשען אַ קראַנץ
צו באַצירען דיין געטליכען, הערליכען קאָפּ? ...
דו שטראַהלסט דאָך ווי טויזענטער זונען אַרוים,
קלאַנגען — אַ גאַנצער אָרקעסטער-מוזיק,
וואָס טראָגען פון טרוימענדע וועלטען זיך בלויז ...
עס בוקט די נאַטור זיך פאַר דיינעם אַ בליק,
די „ליעבע" דערצעהלט איהרע סודות דיר אויס, —
אַ, פריהלינג! דער חלום פון פרייד און פון גליק! ...

בין-השמשות

עס האָט אַ פּאַס פון גאָלד דעם הימעל-ברעג געהילט,
פּלייצט די זון די ערד מיט שטראַהלען גאַנצע ים'ען.
צונטער-רויט דער האָריזאָנט, איינגעטונקט אין פּלאַמען,
ווי מיט בלוט געפּאַרבט זעהט אויס דאָס גאַנצע בילד.
און לאַנגזאַם נעמט פּאַרשווינדען פון בערגער און פון ערד
לעצטע, קוים פּאַרגעהענדע, פון דער זון די שטראַהלען.
עס איז דעמערונג און שווערע שאָטענס פּאַלען —
און שפּרייטען זיך אויף אַלעס. פּינסטער, פּינסטער ווערט.
נאַכט. אויפ'ן הימעל קלייבען שטערענדלאַך זיך פּיעל,
אין איהר פּולער פּראַכט די לבנה איז געקומען;
עס רוהט דאָך אַלעס איצט, עס איז דאָך אַזוי שטיל...
אין טייכעלע, פון וועלעכלאַך הערט זיך בלויז דאָס זשומען,
אַ זעפּיר-ווינטעל פּליהט און גלעט זיך זאַנפט און קיהל,
שטיפּט זיך מיט די גרעזעלאַך און הילט אין טרויס די בלומען...

צום אמת-זוכענדען

ק. ט—ד

אַ, לעהרער, דיין בלאַסער פּנים, ער דערצעהלט מיר פּיעל
פּון שעה'ן גליקלאַזע און פּון טרויעריגע טעג.
אַ מיעדער וואַנדערער אויף אַ דערנער וועג,
מיט ליידען אָהן אַ צאָהל, געליטען אין דער שטיל...
„עס ווילען מענטשען ניט דעם נביא'ס וואָרט פּאַרשטעהן,
ווי פּרעמד עס איז פּאַר זיי זיין מוסר'דיגע שטים...
רייסט זיך ווילענלאָז אַ פּלוך אַרויס ביי איהם —
אַ פּאַרלאָזטער געהט ער אויף זיין איינזאַם וועג אַליין...
„אַ פּאַרלאָזטער געהט ער אליין זיין איינזאַם וועג.
בלויז דעם חלום זיינעם נעמט ער מיט זיך מיט,
און וואַנדערט אין אַ מדבר, פּון מענטשען ווייט אַוועק.
„אַ לעבען נע־ונד, ווי אין גלות ס'איז דער איד,
ער ויל קיין טרייסט ניט מעהרער און זוכט ניט מעהר קיין צוועק,
פּאַר איהם האָט שוין דאָם לעבען אינגאַנצען אָפּגעבליהט"...

SIC TRANSIT

אברהם רייזינען — אַ מתנה.

זינגער פון טרויער, וועז עס ציטערען די סטרונעס פון דיין לירע,
דאַז טראָגען דיינע שטילע, טיפע קלאַנגען אונז אַוועק
צוריק צו אונזער שטעדטעלע אוז מיט אַלע איהרע
פעלדער, מיט איהר טייכעל, וואו וועלבעס וואַקסען ביי אַ ברעג.
עס דערמאָנען זיך די שטיפערישע, שפילענדיגע יאָהרען,
די יאָהרען פון דער יוגענט נאָך, זאַרגלאָז ווי אַ קינד.
איצטער אַזוי ווייט דערפון... לאַנג, שוין לאַנג פאַרלאָרען,
פאַרגאַנגען אין דעם „ערגעץ" וואו, פאַרטראָגען פון אַ ווינט...
דאַז טראַכט איך, וואָס איז לעבען דאָך; אַ, עס ווילט זיך וויסען
אַט דעם זין פון „זיין", פון קומען אוז פאַרגעהן...
ווי אַ בלעטעל פונ'ם ווינט פריה־צייטיג אַפּגעריסען...
אַט ערשט יונג אוז פול מיט לעבען אוז באַלד ניטאָ מעהר, שוין...
געבליבען נאָר אַביסעל ערד... אַ קבר'על אַ פרישען —
אוז צוקאָפענס, פאַר אַ צייכען, אותיות אויף אַ שטיין...

אין מדבר אין וויסטען

איך פיהל אזוי עלענט אין טומעל פון שטאָט
וואו ס׳רוישט נאר א לעבען פון תאוה און גלוסטען...
עס ווילט זיך אַנטלויפען אין מדבר אין וויסטען —
און וואַנדערען דאָרט אין די וועגען פון גאָט...
איך וואָלט אין א הויל דאָרט א וואוינונג געמאַכט,
באַשיצט זיין ביי טאָג פון די ברענענדע שטראַהלען,
און דאָרטען פאַרברענגען ביז שאַטענס עס פאַלען
און שפרייטען אוים רוהיג אויף סטעפעס די נאַכט...
דאַן וואָלט איך פון הויל פונ׳ם טיפען ארוים
אַנטקעגען דער נאַכט, וואָס גיט אַלעמען רוה,
און שלעפערט אַלץ איין אין מוטער־ערד שוים.
מיין בליק וואָלט געפאַלען ווייט, ווייט ערגעץ וואו,
באַטראַכטען ווי שעהן איז גאָט׳ס וועלט און ווי גרוים!
און טרוימען, ביז ס׳שליסען די אויגען זיך צו...

זון-אויפגאַנג

אַ בלאַסעס מאַרגען-ליכט שפּריט זיך אויפ׳ן מזרח-הימעל,
אַ טיעפּער שווייגען הערשט און שטיל איז איבעראַל.
עס גיהט צו קינד די זון, עס קומט דער ערשטער שטראַהל,
און ווי אַ יונגלינג, שטיפערייש, וועקט ער אַלץ פון דרימעל.
עס כאַפּט זיך אויף דער באַרג, די בלימעל עפענט אויגען,
ס׳באַווענען זיך די בלעטלאַך פון דעם זעפיר-בלאָז.
עס מורמלט שטיל דער טייכעלע, געבויגען איז דאָס גראָז,
עס טהוען אַלע תפילה, פּאַר גאָט שטעהען זיי געבויגען...
און דו מענטש, באַצויבערט קוקסט אויף אַלעס,
און טראַכסט: ווי רייך דאָס לעבען איז, ווי הערליך און ווי שעהן!
טויזענט ליכטער פּאַלען, מיליאָנען שטראַהלען כוואַליעס
עס גיסען זיך פון הימעל קלאָר אַזוי און ריין!...
און דו, דו וועסט אַמאָל דאָך איבערלאָזען אַלעס —
און אַליין וועסטו פּאַרשווינדען, אין ערגעץ וואו פּאַרגעהן...

זון-אונטערגאַנג

די זון זינקט לאַנגזאַם זיך אַראָפּ הינטער מערב־בערג,
רויט דער ראַנד פון הימל, ס׳גוסס׳ט שוין דער לעצטער שטראַהל.
דעמערונג־שאַטענס שפרייטען זיך, ווערט פינסטער איבעראַל
און די נאַטור, אין בין־השמשות, מאַהלט אַ מייסטער־ווערק.
עס בלייכט זיך פון דער ווייטען אַ ווייסער מאַנאַסטיר,
און אַ גרויסער גאַרטען רינגעלט איהם אַרום.
נאָענט, אין אַ תפילה, שטעהען שטיל און פרום,
און די נאַכט פאַמעלאַך קריכט, די פינסטערניש מיט איהר...
אַוועק איז מיט׳ן טאָג דאָס לעבען און די פרייד,
און נאָך איהם קומט אַ נאַכט פול מיט שרעק אַהער.
און אויף איהרע פליגעל שלעפט זי מיט דעם טויט...
ווערט אויפ׳ן האַרצען אומעטיג און איך טראַכט און קלער: —
אַט ווי דער טאָג פאַרגאַנגען — מיין לעבען אויך פאַרגעהט...
דאָך קומט דער מאָרגען ווידער און איך — קיינמאָל מעהר...

עס האָט מיך אַ מיעדקייט באַפאַלען. האָב איך פון פּוכקע גרעזעלאַך פּאַר זיך אַ בעט געמאַכט, בונט־פּאַרבּיגע בלימעלאַך צוקאַפּענס געלייגט און זיך איינגעהערט צו דעם וואַסער־מורמל פון דעם נאַהענטען טייכל, אין וועלכען די לבנה האָט איהר שיין גע־טובל'ט.

אין דעם ריח פון פּריש בליהענדע ראָזען און לאַבונג־זיסער בלומענדופט בין איך אַ פּאַרמאַטערטער איינגעשלאָ־פענ.

האָט זיך מיר גע־חלום'ט: פון אַ וויטע, וויטע לאַנד, וואו די זון האָט איהר געצעלט געמאַכט און אַלעס באָדט זיך אין שטראָהלען פון גין־גאָלד — איז אַ פויגעלע מיט פּעדערלאַך גאָלדענע צו מיר צופליהען געקומען, מיין האַרץ פּאַר איהר נעסט צו מאַכען וואו זי זאָל רוה געפינען. האָב איך פּאַר פּרייד אין חלום געוויינט, וויל ניט מעהר פּוסט וועט שוין די נעסט מיינע זיין, אח דאָס האַרץ וועט שוין מעהר ניט בענקען; דאָס פויגעלע וועט ליעדער זינגען און צום בורא תפילות טרעלען, ער זאָל דעם איינזאמען נעסט בענטשען, יעדעס וויינקעלע מיט גליק אָנפילען, און דאָס מיט'ן קערענדעל „ליעבע" באזאָרגען, עס זאָל די נעסט קיינמאָל דאַרפען פּאַרלאָזען.

. . . . . .

אזוי האָט זיך מיר גע־חלום'ט; האָב איך פּאַר פּרייד אין חלום געוויינט...

אַ ליעד אין פּראָצאָ

אַ נעסט איז מיין האָרץ

אַ נעסט איז מיין האָרץ. אַלץ איז דאָרט אַנגעגרייט פאַר אַ פויגעלע וואָס וועט דעם נעסט זיינעם פאַר אַ וואוי־נונג מאַכען. איינמאָל האָט אַ פויגעלע וואָס האָט זיך צו מיין נעסט גענאָזט פליהען — דערזעהן ווי דער ווינט האָט פון דאָרט די קערענדלאַך צובלאָזען, איז עס אַוועק־געפלויגען ערגעץ אַנדערשוואו... ס׳איז דעם די נעסט מיינע ניט געווען געפעלען.

בין איך אין פעלד געגאַנגען, דארט איינעם צו פאַנגען: אין מיין נעסט צו פאַרשפּאַרען, האָבען זיי מיינע טריט דערהערט און פאַר שרעק זיך צולאָפען. בין איך אין טיעפען וואַלד אַוועק, די אַלטע בוימער צו פרעגען, די געבויגענע צווייגען צו בעטען: — אפשר קענען זיי אַ פויגעלע שענקען פאַר מיין נעסט דעם פּוסטען, פאַר מיין האָרץ די טריעבע; — האָבען זיך די בלעטער שאָקלען אַנגעהויבען ווי זיי וואָלטען מיר „ניין" געזאָגט.

בין איך פון וואַלד ארוים, צוריק אין פעלד דעם בריטען; ס׳איז שוין שפּעט געווען. האָב איך זיך אויפ׳ן הימעל פאר־קוקט, באַטראַכטענדיג די דונקעלע וואָלקענדלאַך וואָס האָבען זיך לאַנגזאָם געצויגען אויענר נאָך די אַנדערע, און די גאַלד פינקלענדע שטערענדלעך וואָס האָבען זיך געוויר־בעלט אַרום דעם בלאַסען שיין פון דער לבנה.

דער איד

האָט קיין וועג, דאָך וואַנדערט אום ער,
אַט דער אייביג אַלטער איד;
טראָגט א פּעקל זאָרג און קומער —
מאכט עס שווערער זיינע טריט.

שטורעמס קומען איהם אַנטקעגען,
זעהט ער ניט די „סטעזשקע" קלאָר;
דאָך ער גיעהט — און טרעט אויס וועגען,
ניט פּאָר זיך, פּאָר פּרעמדע גאָר . . .

און ער וואַנדערט — — — —

אויסגעמאַטערט, מיט א בלייכען
פּנים, איבער בארג און טאָל . . .
. . . . . .

זאָג מיר, וועָן וועסטו דערגרייכען
שוין פּאָר זיך א ברעג אמאָל ? ! . . .

פון מלחמה צייט

פֿאַרשטעהט איהר דאָס ליעד?

פֿארשטעהט איהר דאָס ליעד, וואָס די שטערענדלאך זינגען
וועז שניי אָנגעפֿאַלען ליגט וויים אויסגעשפרייט,
אוז קינדערלאך קלייגע, מיט בעקלאך פֿלאַמענדע —
שליטלען זיך, גליטשען זיך מיט האַרציגער פרייד ?
אוז נאכדעם, וועז אלע אין די הייזער שוין שלאָפֿען,
די בלעטלאָזע בוימער נאָר בלייבען אליין ;
דאָז זינגען די שטערען די בלייכע ארונטער, —
א, זאָגט מיר, קענט איהר זייער זינגען פֿארשטעהן ? . . .

פֿארשטעהט איהר דאָס ליעד, וואָס די שטערענדלאך זינגען
וועז דער שניי וואָס גענפֿאַלען ליגט וויים אויסגעשפרייט
אוז קינדערלאָך קענען ניט מעהר אויף איהם שפילען,
וויל ער איז אינגאַנצען פוז מענטשען־בלוט רויט? . . .
אוז נאכדעם, וועז אלע האָבען שטאָדט שוין פארלאָזען,
נעבליבען נאָר עטליכע חורבות אליין ;
דאָז זינגען די שטערען די בלייכע ארונטער, —
א, זאָגט מיר, קענט איהר זייער זינגען פֿארשטעהן ? . . .

עס האָט ניט געדארפט זיין אזוי

(צום אַנדענק מיין טהייערען חבר'על שמואל מרמר,
וועמען דער טויט האָט אַזוי יונג פון לעבען אָפּ-
געשניטען...)

וויים... וויים... אַן אונענדליכע וויסקייט,
אַזוי ווי אַ ליילאַך ליגט קלאָר אויסגעשפרייט...
— שטיל... שטיל... אַ בית-עולם'דיגע שטילקייט,
ווי עס וואַלט זיך פארקליבען אהערצו
דער טויט!...

— און אפשר?...
וויים... וויים... און דער הימעל דער גרויער
קוקט אראָפּ מיט אַ טרויער
אויף די וועלכע געהען און פלעקען דאָ אונטען
און טרעטען די וויסקייט מיט זייערע
טריט...
— עס הערט זיך אַ קרעכצען
אונטער אַ טראָט אַ געזונטען —
צי וועלט ניט פאַרשטיקט עס פון מתים
דאס ליעד?...
פון מתים, וואָס האָבען פארבענקט זיך
אהער,
פון ערגעץ אריבער די ים'ען?
און אפשר —
פעלט נאָך אין בעכער פון שמערצען
אַ טרער...
— אַ טרער פון אן עלענדער מאַמען?!...

באשיץ דעם קבר

מיין פאטער גרשון־זרח — צום אַנדענק

מיט חורבות און קרבנות פול איז איצט די וועלט,
בלוטען פון הרוגים באפארבען רויט די ערד.
דער טויט פארט רייטענד אום מיט אַ בלויזען שווערד, —
ער איז איצט דער קעניג, מען פאלגט וואס ער באפעלט!...
און די גרויסע שטאדט איז איצט אַ חורבה בלויז:
בערגלאך אומעטום — געפאלענע אין קריג.
פון הונגער פאלען אלטע, ס'דארט דאס קינד אין וויג,
מעהר ניטא קיין היימען, קיין זכר פון אַ הויז...
אויף אַ בית־עולם ערגעץ, אין דער גרויסער שטאדט,
אין אַ קבר דארטען, מיין פאטער'ס לייכע רוהט...
ווער וויים גאר צי דער קבר אַ מצבה האט ? ...
אַ, דו הער אין הימעל, וועלכער וואונדער טוט,
באשיץ מיין פאטער'ס קבר, גרויסער שטארקער גאט —
פון דעם גרויסען ים — אזוי פיעל מענטשען־בלוט ! . . .

וויים... וויים... אן אונענדליכע וויסקיים...
עס פאלט זיך א דינענקער שניי.
פון א פראסטיגען בוים שרייט אראפ דאָרט
א קראה: —
„עס האט ניט געדארפט זיין אזוי"!...

— אויף בארג און אין טהאל
עס טראגט זיך איהר קול
געמישט מיט א ווילדען געלעכטער!...
ביים הימעל — איך שווער
אין איהר קראקען איך הער
די קולות פון מענטשליכע ווערטער:—

טויט!... טויט!... טויט!...
עס האבען זיך מענטשען פארפרעמדט!...
רויט!... רויט!... רויט!...
וואלט זיך דער הימעל געשעמט!...
וואלט ער זיין צארן געשיקט אט אויף די,
וואס האבען די ערד אין רויטען
געפארבט...
וואס האבען געעפענט פון גיהנם
די טיהר,
און גארניט געזארגט פאר דער יוגענט
וואס שטארבט —
דאָרט אויף די פעלדער אריבער די ים'ען,
וואו עס פראווען דעמאנען דאָרט איצט וואקאנאליע —
און זיינען ארוים פון דעם העלישען תהום
און האבען פארוואנדעלט די וועלט
אין א כאאס...

און פלעקען די ווייסקייט מיט זייערע
טריט...
עם הערט זיך א קרעכצען... אזוי ווי
א בעטען: —
— „פארשטיקט ניט אינגאנצען פון מתים
דאס ליעד!...
— פון מתים, וואס פיהלען פון טרעטען
דעם וועה...
— און הערען זיך איין צו דעם עכא
פון ווייטען: —
„עס האט ניט געדארפט זיין אזוי"!...
.. ..

אין שטורעם... אין בייזען געוויטער...
פון זייערע קולות פאלען איין בערג,
— עס גיט אוש דער הימעל
א ציטער!...
און מרייסלען פלאַנעטען אין רוים!...
און אומעטום האבען זיי נעצען פארשפרייט...
אין א בלוט-באד פארוואנדעלט דעם בארג
און דעם טאל!...
— מיט קולות פון בלוט-דורשט לויפט לילית
און שרייט!...
און פאראוים לויפט איהר שליח —
דער טויט מיט זיין קאסע
און שניידט... שניידט... שניידט...
אהן א צאהל...
.. ..
טויט!... טויט!... טויט!...
עס האבען זיך מענטשען פארפרעמדט...
רויט!... רויט!... רויט!...
וואלט זיך דער הימעל געשעמט!...
— איז אבער אלץ וויים... וויים... וויים...
ווי מתים ליגען צולייגט...
אפשר האבען זיך אייגענע פארבעטקט איצט
אהער?...
און ליגען זיך רוהיג אויף אויבענער ערד?...
און דער הימעל דער גרויער
קוקט אראפ מיט א טרויער
אויף די וועלכע געהען און טרעטען דא אונטען...

„רעטריט“*

עס שפּרייט זיך אן אומעט אויף אלעם,
און טונקעלער ווערט איבעראל.
עס פאלען געדיכט שוואַרצע שאַטענס,
ס'נוסם'עט דעם טאָג'ס לעצטער שטראהל.

דער ראנד פון דעם הימעל ווערט רויטער,
און וואַלקענס עם ציהען זיך וואו...
די לופט ווערט אלץ קיהלער און קיהלער,
א פויגעלע פליהט צו איהר רוה.

עס שטעהען סאַלדאַטען אין רייהען,
דער עלטסטער, ער שטעהט ביי דער זייט.
און פלוצלינג עס הערט זיך א שאַלען,
עס ענטפערט דאם עכא פון ווייט.

עס שטעהען סאַלדאַטען אין רייהען,
עס ריהרט זיך ניט קיינער פון זיי.
די אויגען — ווי פינסטערע לעכער,
אין הערצער — דער ציטער פון וועה...

*) אלע פאַרנאַכט גענהען די סאַלדאַטען פון די קאַזאַרמעס אַרויס מען שטעלט זיך אויס אין לאַנגע שורות, אין מיליטעריישער אָרדנונג. מען ריהרט זיך ניט פון אָרט, ביז די מוזיק ענדיגט שפּילען די נאַציאָנאַלע הימען „סטאַר ספּענגלעד בענער“.

צו א פרײנד אין "קאזארמע"

ד. ב—ן

דו ליגסט אויפ'ן בעטעל, דאָרט אין „קאזאָרמע",
דו שלאָפסט ניט, איך וויים עס, אין פינסטערניש וואכסט...
און ווילענלאָז ליגסטו א מידער און טראכסט
פון ליעבע, א האַנד זאָל דיר גלעטען, א וואָר'מע...
עס לויפען, פאַר דיר, פאַרבּיי דיינע יאָהרען,
יאָהרען פון ליידען, פון פינסטערע טעג.
אזוי איז דיין לעבען אין עלענט אַוועק,
ס'קערט זיך ניט אום, וואָס ס'איז שוין פאַרלאָרען...
ליגסט אויפ'ן בעטעל און ווערסט ניט אַנטשלאָפען,
ס'טריפען פון אויגען א טרער נאָך א טרער —
נאָך פאַרלוירענעם גליק, אומזיסטיגער האָפענונג...
א, עלענדער! טעג גאַנצע זיץ איך און קלער:
פאַרוואָס האָט דיך גאָט אזוי פיעל צו שטראָפען —
פאַר וועמען זינד קומסטו אָף אזוי שוער?...

TODROS
GELLER.

עם שפילט די מוזיק איצט דעם הימעל,
עם ציטערט די לופט אזש פאר שרעק...
עם ציהט זיך א רויך פון די קוימענס —
און טראגט וואו די טענער אוועק...

דערנרייכען די טענער די הייטען
און ברענגען די נאהנטע א גרים...
דערצעהלען ווי עלענד זיי זיינען,
ווי שווער זייער לעבען דא איז?...

עם דאכט זיך די טענער זיי זיפצען,
אן „אוי" קרעכצט ארוים יעדער קלאנג...
עם דרינגט טיף אין האַרצען א טרויער,
עם ווערט אזוי שווער, אזוי באנג...

א, טראגט זיך איהר טענער, איהר קלאנגען,
טראגט זיך אלץ העכער צום רויס.
איהר נעמט דאך מיט אייך מיט צוזאמען —
פון פרייהייט א העלליכען טרוים!...

כ׳וויס, שׂז סיינע ליעבעס־ליעדער
האָבען זיכער ניט דעם וועלט,
דאס, וואָס איך האָב פאַר דער פרייהיים
אויפגעטאָן נאָך אויף דער ערד...
לייגט דערפאַר ניט קיינע קראַנצען
אויף מיין קבר — בלויז אַ שווערד!...

(נאך היינריך היינע)

פיהר סיך אין די שטילע היטעלס־צעלטען,
דאָרטען, וואו דעם דיכטער׳ס פרייד עס בליהט;
וואו ליעבע, פרייגדשאפט זיינען געטליך —
און היוליג איז זיין הערליך ליעד...

—נעטהע.

א ליעד פאר אלע צייטען

אין צוויי טהיילען

ערשטע טהיל

דעם גרויסען מענטשען, דעם וואַרעמען אידען
און דעם שמענדיגען קעמפער פאַר'ן אמת
—דר. יהודה־ליב מאַגנעס — געווידמעט.

אזעלכע מאמענטען לעב איך אצינד איבער:
עס מישט זיך צוזאמען מיין צער און מיין פרייד...
אט זעה איך דאס לעבען: גאר פריש ווי די יוגענט,
און אט אזוי אלט, ס'דעו'מאנט שוין אן טויט...

ווי גיך קומט די עלטער, ווי קורץ איז דאס לעבען:
ס'קלעפען זיך אויגען... זיי מאכען זיך צו...
א קבר... א שטיין... אמאל בליהט א בלימעל,
אזוי האט געלעבט א מענטש ערגעץ וואו...
.. ..

א פינסטערע נאכט און עס שטורעמט אין דרויסען,
אט קראכט אוים א דונער, עס ציטערט די הויז!
א וינט און א רעגען, עס שמייסען די שויבען —
ווי ס'וואלטען איצט שדים פון גיהנום ארוים!...

מיט העסליכע מינעס, מיט טייוועל-געלעכטער,
טאנצען טייוואלים און שפרינגען אום ווילד...
ריסען אוים בוימער און ווארפען אום סלופעס,
אין דרויסען איז אלעס אין שווארצען געהילט!...

איך זיץ אין מיין צימער און קוק אויפ'ן לעמפעל,
א טונקעלער פייערעל פלעמעלט און ברענט;
און שמעטערלינגס טאנצען ארום אין א ווירבעל,
און שאטענס עס שפרייטען זיך אוים אויף די וועגס...

איך האב זיך פארזונקען אין טיפע רעיונות:—
„לעבען" און „טויט" און די „וועגען" פון גאט...
פון טויזענטער פראגען פון קיינעם געענטפערט,
וואס זיינען פאר מיר נאך געבליבען א סוד!...

עם טרעפען מאמענטען אין לעבען פון מענטשען,
מען ווערט ווי דערהויבען און הייליג באזעלט...
עם פליהען געדאנקען ווייט הויך, אין די הימלען,
עם ציהט צו א העכערער, שעהנערער וועלט!...

דאן ווערט מען באפליגעלט מיט רייכע פאנטאזיעס,
געהילט אינ'ם מאנטעל פון זים-טרוימעריי...
פארלאזט מען אינגאנצען די ערד פון די זינדער,
מען שוועבט אין די רוימען ווי פוינעלאך פריי!...

עם ווענען, די דיכטער, דארט אויס זייער חלום,
דאס הערליכע ליעד קלינגט נאך רייצענד און זים...
דארט ווייט פון דער ערד און פון מענטשעלאך קליינע —
וואס שמייכלען פון אלעם, וואס הייליג נאר איז...

ווי טרויעריג, אבער, עם ווערט אויפ'ן הארצען
ווען אלעס, ווי פריהער, ווערט ווידער רעאל...
ווען אלע חלומות — זיי ווערען צורונען,
צוזאמען מיט זיי, אויך פון פריידען דער שטראהל...

די פריידען פארשווינדען, אין הארצען ווערט פוסטער,
דער ניגון פון אומעט דערהערט זיך צום לעצט...
באווייגט די חלומות, די נאר-וואס געטרוימטע, —
די אויגען — זיי ווערען מיט טרעהרען באנעצט...

עס לאזט מיך ניט רוהען די „אייביגע פראגע"
וואס איז דאס לעבען און וואס איז זיין ציל ?...
עס ארבייט א מענטש אפ א לעבען א גאנצעס,
פאר וועמען, פאר וואס, שאפט ער אן אזוי פיעל ?...

ער וועלט דאך פארגעסען פון שפעטערע דורות,
עס ירש'ענען „פרעמדע" זיין ארבייט אוועק...
זיין אויגענעם לעבען — א קייט פון יסורים —
אהן האפען, אהן גלויבען, א פינסטערער וועג...

ער שאפט, ער בויט וועלטען און אלץ נאר פאר יענעם.
די זאטע... די „פרעמדע" געניסען דערפון...
די וועלט איז א שהנע, א הימעל מיט שטראהלען,
און דאך — פאר די שאפער פארשטעלט איז די זון !...

* * *

איך וויים ניט צי האט עס א שלאף מיך באפאלען :
עס האט מיך געפאנגען דער צויבער פון טרוים
און האט מיך באפליגעלט מיט רייכע פאנטאזיעס,
איך בין ווי אן אדלער געפלויגען אין רויס...

אהין וואו די דיכטער זיי טרוימען און שאפען
די ליעדער פון לעבען מיט שהנקייט באצירט...
אהין, אויף די פליגעל פון תהום-אוראגאנען —
פון דאנען עס האט מיך דער חלום פארפיהרט...

און דארטען וואו נאר מיין בליק איז געפאלען,
וואו נאר איך האב מיינע אויגען געוועגדט,
געשפרייט האבען פעלדער זיך אלע מיט בלומען
און גאלדענע שטראהלען די אויגען געבלענדט...

„א, געטליכער דיכטער" — האָב איך אויסגעשריען,
„גרויס איז דיין ליעבע, דיין גוטסקייט צו מיר,
„כ'האָב אין מיין לעבען דאָך שטענדיג גע'חלום'ט;
„אין דיכטער-לאַנד, דאָרטען, צו זיין נעבען דיר! . . .

„די ווערק פון דיין לעבען זיי זיינען מיר הייליג,
„זיי זיינען פאַר מיר א באַגייסטערונגם-קוואַל . . .
„זיי זיינען פאַר מיר אין שעה'ן אין טריעבע,
„אין יאוש מינוטען — א האָפנונגם-שטראַהל! . . .

„א, נעם מיך אַהין, אינ'ם לאַנד פון די טרוימען,
„דאָס לאַנד, וואָס איז תמיד מיט בלומען פאַרזייהט. . .
"און פיהר מיך אַהין, וואו עס חלום'ען דיכטער
"און בויען די וועלטען פון ליעבע און פרייד"! . . .

„כ'וועל פיהרען דיך, טרוימער, אין לאַנד פון חלומות"
— האָט היינע, מיט ליעבע, געערדט איצט צו מיר . . .
„נאָר דו זאָלסט שטום נאָכגעהן, א וואָרט מער ניט רייד'ען,
וועסטו דאָן דערגרייכען פון „טרוים-לאַנד" די טיהר". . .

עס האָט מיר דער דיכטער א צייכען געגעבען,
כ'זאָל נאָכגעהן נאָך איהם א וואו נאָר ער גיהט.
און איך האָב געוואַנדערט צוזאַמען מיט היינע'ן
אויף הימלישע וועגען, מיט קינדערשער פרייד! . . .

. . . . . .

און וואָלטען די געטער די קראַפט מיר געגעבען,
באַוויליגען מיר נאָר מיין לעבענ'ם פאַרלאַנג . . .
צו קענען באַזינגען די הערליכע שעהנקייט —
אין פשוט'ע וועלטער, אין ליעד און געזאַנג,—

פלוצלינג דערהער איך אַ „בת־קול" פון ערגעץ:
„אַ, פרעמדער, ווי קומסטו אהער דאָ אליין?...
"דאָס אָרט דאָ איז הויליג און בלויז פאַר יחידים.
"די שטערבליכע טאָרפן אויף דעם וועג ניט געהן!"...

„איך בין ניט געקומען מיט אייגענעם ווילן,
„עס האָבען חלומות געבראַכט מיך אהער...
„און דאָ בלייב איך שטעהן; וועז דו וועסט באַפעלען
„וועט מיינער אַ פוס ניט אַ טראַט געבען מעהר"...

„איך קום ניט באַפעלען — רעדט וויידער די שטימע,
„איך קום איצט דערפילען אַ טרויעריגע פאַרלאַנגן...
„מיין נאַמען איז הייגע, אַ דיכטער פון ליעבע,
„ניט פרעמד איז מיר אויך דער פרייהייטס געזאַנג"!...

* * *

עס האָבען געשפרייט זיך די פעלדער מיט בלומען,
און גאָלדענע שטראַהלען די אויגען געבלענדט...
אין גאָלדענעם שטראַם פון די טויזענטער ליכטער,
האָב איך איהם דעם דיכטער פון „ליעבע" דערקענט...

ניט הייגע אין לעבען איז ער איצט געווען,
אַ פנים אַ בלאַסער, די אויגען האָלב בלינד...
דער דיכטער, ביי וועמען אין בליהענדער יוגענט
איהם האָבען פאַר פים שוין צוויי קוליעם געדיענט —

געשטאַנען פאַר מיר איז דער געטליכער דיכטער,
אַזוי ווי אַ גאַט פונ'ם אלט־גריכען־לאַנד;
אַזוי ווי אפאָלא, אַלימפישער ליעבלינג,
וואָס טראגט מיט זיך שטענדיג אַ לירע אין האַנט.

עס האָט זיך באַוויזן אַ גאַרטען מיט בליטהען,
פון אַלערליי בלומען, פון ליליען, יאַשמין.
און פויגעלאַך האָבען געטרילערט, געמשוויטשערט
און זיינען געפלויגען אַהער און אַהין.

אין מיטען פון גאַרטען — אַ זילבערנער טייכעל,
און שוואַנען גאַנץ ווייסע, פיעל ווייסער פון שניי,
דאָרט זיינען געשוואומען אין וואַסער און לאַנגזאַם
געטונקען די קעפּ אין אַ פּערלענעם טוי.

מיר זיינען געגאַנגען אלץ ווייטער און ווייטער,
פּארשיידענע בליהונג ארום און ארום.
דער נעקטאר פון בלומען, ווי זים איז דער ריח,
געבענטשט זיי, דו הערליכע, צערטליכע בלום.

דער ריח דער זיסער דרינגט טיף אין די הערצער,
עס גלעט אזוי האַרציג דעם שווערען געמיט...
ווי וואַלט דען אַהן דיר, אַ, דו, רייצענדע בלימעל,
געשאפען געווארען ביים דיכטער זיין ליעד ? !...

איך האָב אין מיין יוגענט פון בלומען גע׳חלום׳ט,
די טרייסט פון מיין האַרצען געווען זיינען זיי...
ביז איינמאָהל איך האָב זיי געפונען צוטראָטען,
דערפאר טוט מיר שטענדיג דאס האַרץ אזוי וועה...

וואו איז זי, מיין ליעבסטע, די בלום פון מיין האַרצען,
וואָס האָט מיר מיין יוגענט מיט פרייד‌ען באַזעלט ? ...
וואָס האָט מיר געגעבען די פליגעל צו פליהען,
פאַנטאַזיע — צו שאפען אין חלום אַ וועלט.

דאָן וואָלט איך באַזינגען דיין הערליכע שעהנקייט,
דיין פּראַכט וואָס מען קען בלויז אין חלום נאָר זעהן.
אין ווערטער, פּארשטענדליך פּאר גרויסע און קליינע,
מיט פּייער פון הארצען, מיט געטליכען ברען!...

אַווי האָב איך געהענדיג אַלץ אויסגע׳חלום׳ט,
און לאַנגזאַם געוואַנדערט צום הימלישען צעלט.
נור פּלוצלינג דערזעה איך פון ווייטען א טויער
פון מארמאָרנע זיילען צוזאַמענגעשטעלט.

און הויך אויפֿן טויער, דאָרט שטעהט אַנגעשריבען
מיט אותיות פון פּייער וואָס לייכטען ווי גאָלד:
„פּאַר אונשטערבליכקייטען און נאָר פּאַר געצעהלטע —
מיט פּריידען פּאַר ליידען ווערט דאָ אַפּגעצאָהלט!...

„ביי מיר איז א פּאַלאַץ פּאַר „בויער און שאַפער",
פּאַר די וועלכע טראָגען פון ליעבע דאָס וואָרט...
נביאים און דיכטער, און קעמפּער פּאַר פּרייהייט,
איעדער באַזונדער האָט דא זיך זיין אָרט".

עס שטעהען צוויי כרובים, ווי וועכטער געטרייע
זיי זיינען פון טויער די היטער, די וואכט.
מיט טויזענטער ריגלען דאָרט שטעהט ער פּאַריגעלט, —
זיי האַלטען פּאַר „פּרעמדע" איהם שטענדיג פּאַרמאַכט...

און פּלוצלינג באַווייזט זיך א מלאך אַנטקעגען,
די שליסעל פון טויער ביי איהם אין די הענט.
א וואונק, און עס וועלען פּארשוואונדען די היטער,
עס זינקען אין אַפּגרונט דער טויער, די וועגט.

עס זאָל פון אַ בליץ זיך, מיין ליעד, טראָגען שנעלער,
און ליכטיגער מאַכען אַוואו עס איז שוואַרץ . . .
ווי גאָלדענע שטראָהלען אין טעג גרוי פון וואָלקענס —
זאָל ווערען מיין ליעד פאַר'ן מענטשליכען האַרץ ! . . .

* * *

מיר זיינען געגאַנגען אלץ ווייטער און וויטער,
געוואַנדערט אויף וועגען דורך בוימער געדיכט.
און איך האָב דערזעהן פון ווייטענס די טעמפלען
באַגאַסען אינגאַנצען מיט הימלישען ליכט.

די טעמפלען אין וועלכע עס הויזען די דיכטער,
נביאים און קעמפער צוזאַמען מיט זיי ;
אַט דאָרטען וואו אלעס איז אייביג און הייליג,
קיין זכר, קיין סימן פון ערדישער־וועה . . .

אַט דאָרט וואו עס וועבט זיך דער הערליכסטער חלום,
אַ טרוים, וואָס פארגעהט ניט אזוי ווי די נאַכט . . .
נאָר דער וואָס הילט איין עס די מענטשען אין פריידען,
און פיהרט זיי אין וועגען פון געטליכער פראַכט ! . . .

עס שטעהט דאָרט אַ שפיגעל פון אייביגער יוגענט,
עס שפיגעלט די קינדהייט זיך אַפּ אויפ'סניי . . .
און ס'ווערט די נשמה דערהויבען און הייליג,
פליהט אום ווי אַן אָדלער אין וואָלקענס גאַנץ פריי ! . . .

„אַ, הייליגע טעמפלען! אַ, פרומע געצעלטען
פון די, וועלכע זיינען פאַרגעטערט, פאַרעהרט . . .
פון די, וועלכע האָבען באַרייכערט דאס לעבען
אין טומעל, אין כאַאָס, ביי אונז אויף דער ערד ! "

וואָס גיט נאָך אָצינד מיר, אין צייטען פון יאוש,
דאָס ביסעלע האָפענונג, פון לעבען די גלוט! . . .
און היילט די נשמה, פילט אָן זי מיט פרייד,
עס וואַרעמט און קרעפטיגט פון יוגענט דאָס בלוט! . . .

„א, הערליכע שעהנהייט, דו טרוים פון מיין לעבען,
עס האָט מיך געפאַנגען דיין רייצענדער בליק! . . .
און וואַרף איך זיך פיעל מאָל אין תהום פון פאַרצווייפלונג,
א שטראָהל גיט א בליאָסק פון פאַרגעסענעם גליק.

„עס שימערט א ליכט פון פאַרגעסענע גליקען,
געלאָזט אין זכרון — אָביסעלע פרייד. . .
ס'ברענט נאָך אין האַרצען, ווי דעמאָלט, די ליעבע,
זי פלאַקערט און גליהט נאָך צו דיר שטילערהייד. . .

„דיין שמייכעל, נאָך העלער פון אפריל-פריה-מאָרגענס,
דיין חלום'דער פנים — ווי שטערען אין רויס. . .
די אויגען — א צויבער פון גאָלדענעם שימער,
דיין שטימע — זי וויגט דאָך מיר איין אין א טרוים". . .

נעווען איז מיין ליעבע פיל צארטער פון ליליען,
פיעל ריינער ווי א נאָר-וואָס געפאַלענער שניי.
און זינדלאָז אזוי ווי דער טרוים פון א בלימעל,
וואָס חלום'ט פון זון-שיין און זילבערנעם טוי. . .

און זאָל אָט די ליעבע אויף שטענדיג באליייכטען
מיין אינזאַמען וועג, מיין שווערען געמיט. . .
מיין לעבען דאָס גרויע — מיט יוגענט באַנייען,
פאַרהילען אין פרייד מיין פאַר'יתום'טעס ליעד! . . .

און דורך די שטראַהלען, דאַרט זעהט מען עס געהען
פיעל טויזענטער מענטשען שפּאַצירען צו פֿאַר...
געקליידעט אין ווייסען, אין זילבערנעם שימער,
און אויבען דער גלאַנץ פון שוואַרץ-לאַנגע האָר.

מיט לאַרבערנע קראַנצען, אין גאָלד אויסגעפּוצטע,
ווי יעדער פון זיי וואָלט אַ מלך גאָר זיין...
די יונגע געזיכטער, מיט שמייכלענדע בליקען,
געהילט פון דער שכינה אין הייליגען שיין...

זיי געהען זיך לאַנגזאַם ארויס אין די טעמפּלען,
און ווערען פֿאַרשוואונדען אין זיי מיט אַ מאָל.
זיי ווערען פֿאַרשוואונדען... דאָן קומען אָן נייע —
זיי זיינען, ווי שטערען אין הימעל, אָהן צאָל...

נאָר פּלוצלינג דערהערט זיך אַ שפּילען פון אָרגלען,
און טענער פון פידלען, אַ האַרפען געקלאַנג.
אַ כאָר פון די טויזענטער שטימען עס זינגען
צוזאמען אַ געטליכען, זיסען געזאַנג!...

דער צויבער פון קלאַנגען עס האָט דאָך פאר'כשופ'ט
מיין בענקענדיג האַרץ וואָס ליידט אַזוי פיעל...
עס ווילט זיך פארשווינדען אָהין וואו די טענער
עס ווערען פֿאַרגאַנגען ווען זיי בלייבען שטיל...

עס ווערען מיט טרעהרען באַנעצט מיינע אויגען,
עס ווערט אַזוי גוט און עס וויינט זיך פון גליק!...
איך הויב אָן צו לויפען... מיך ציהט צו די טעמפּלען,
נאָר אימיצער האלט מיר פון לויפען צוריק...

די טיהרען פון טעמפּלען זיי זיינען צוגעפּאַסט,
דאָס אויג ווערט באַצויבערט פון רייכטהום און פּראַכט!
מען זעהט דאָרט די טייערסטע טישען און שטולען,
אינגאַנצען פון גינ־גאָלד פון ריינעם געמאַכט...

דער דיל ביים אַריינגאַנג געשפּרייט איז מיט טעפּיך
פון זיידענע פּעדעם גאר קינסטליך געוועבט.
ס'ברענען פּיעל ליכטער אין פּראַכטפּולען־פּורפּור,
אַט דאָרט ווערט דאָס אייביגע לעבען גענעבט!...

עס ציהען זיך זאַלען אַוועק ווייט אויף מיילען,
און וואונדערליך קוקט עס פון ווייטען אַלץ אויס:
די דילען פון גאָלד און די וועגט לויטער שפּיגעל —
און וואו נאָר דאָס אויג פּאַלט, זעהט שעהנקייט זיך בלויז...

געהיימניספּול טראַגט זיך אַ שעפּטשען פון תּפילות
פון הייליגע ווערטער, ווי עהרליך, ווי פּרום!...
מען זעהט, ווי מטטרון, ער נעמט זיי צוזאַמען
און פּלעכט פון זיי אויס פּאַר כביכל'ן אַ בלום.

ווי זילבערנע פּעדים צופּליסען זיך שטראַהלען,
ס'וועבט זיך פון זיי אין דער לופּטען אַ קראַנץ;
פון גינ־גאָלד און פּורפּור, פּארשיידענע פּאַרבען
עס ווערען די אויגען פּאַרבלענדט פונ'ם גלאַנץ!...

עס בלענדען די אויגען די גיסענדע שטראַהלען,
ווי ערגעץ וואו וואַלט זיך צושפּאַלטען אַ זון:
לבנה מיט שטערען צוזאַמען געשמאַלצען —
און ס'גיסען זיך טויזענטער ליכטער דערפון!...

„און דאַן וועלען דיכטער אייך זינגען אַ ניגון,
אַ ליעד, וואָס וועט ווערען אייך ליעב און באַקאַנט...
די ווערטער — זיי וועלען אייך דרינגען אין האַרצען,
די ערד וועט דאַן ווערען פון טרוימען אַ לאַנד!

„איצט מוז איך צוריק דאָך פון דאַנען דיך פיהרען,
איצט קענסטו ניט לענגער מעהר בלייבען דאָ שטעהן...
איך האָב דיך דערפיהרט ביז צום טיהר פון די טעמפּלען,
און האָסטו פאַנטאַזיע — דערגעה עס אַליין"...

אזוי האָט נביאיש גערעדט צו מיר היינע,
און האָט מיך צוריק צו דעם טויער געבראַכט...
און פּלוצלינג איז אַלץ אַרום פינסטער געוואָרען,
איך האָב זיך פון מיינע חלומות דערוואַכט!...

„אַ, טרויטער, דו טרויטער, איך פיהל דיין נשמה,
איך וויים וואָס עס טוט זיך אין האַרצען ביי דיר...
דאָך איז ניט דערלויבט דיר געהן וויטער פון דאַנען,
פּארשלאָסען פּאר „שטערבליכע" בלייבט אַט די טיהר

„וואָס פיהרט צו דעם סוד פונ׳ם אייביגען לעבען,
אַט דאָרטען אין הימעל, אין גאָט׳ס לאַבירינט...
מען טאָר ניט דעם סוד נאָך דערווייטלע אַנטפּלעקען,
פּאַרבאָרגען מוז בלייבען דעם „שטערבליכען" קינד —

„אַט יענע געהיימנים פון אייביגע פּריידען,
וואָס איז נאָר פּאַר דיכטער, נביאים באַשערט,
און אויך אַט פּאר די, וועלכע קעמפּען פּאר פּרייהייט,
צו מאַכען דאָס לעבען דאָרט שעהן אויף דער ערד.

„איך האָב דיך דערפיהרט נאר ביז דאַנען צו ווייזען
אַ וועלט און אַ לעבען, וואָס איז אזוי שעהן...
פּאר די, וועלכע זיינען זיך מקריב ביים לעבען —
און זוכען אין מענטשליכער פּריידען אַ לוין...

„דאָס מענטשליכע בלוט ווערט אומזיסט ניט פּאַרגאָסען,
עס לאָזט שטענדיג איבער אַ זכר... אַ פּלעק...
עס בויט אוים אַ דענקמאָל אויף אייביגע יאָהרען —
און ווייזט אַן די מענטשען אַ בעסערען וועג...

„און קומען אמאָל וועט אַ צייט וואָס וועט ווערען
ביי אייך אויף דער ערד אַ גן־עדן, ווי דא...
עס טראָגט זיך די צייט ווי אויף אדלערשע פּליגעל,
עס קומט, עס ווערט נענטער די הערליכע שעה!...

„אַ, מעהר ווי יעדער גייסטליכער, נשמה מיינע, גלויבען מיר אין גאָט. אָבער מיט די סודות פון גאָט וואָגען מיר נים צו שאַכערען“...

„איז דאס דעם נביא׳ס געדאַנק וואָס איך רייד,
אָדער פֿלוידער איך גאָר?...
וואָס ווייס איך פון לעבען?... פון מיר אליין?...

—וואָלט ווהיטמאַן.

„אַ טויזענט יאָהר האָט די ערד געשריען: „וואו ביזטו?!“
און דערנאָך איז דער שאטען פון דיין קומען געפאלען“...

—פּערסי ב. שעלי.

עם וועבט זיך א חלום

צווייטער טהיל

די „אַטאָ־דע־פע" האָט איהר פאַרמע פאַרביטען,
עס איז פון אַמאָל ניט פאַרבליבען אַ שפור...
היינט האָבען מיר שווערדען, האַרמאָטען און ביקסען,
אָט דאָס איז דער עמבלעם פון אונזער קולטור!...

די „קעמפּפער פאַר פרייהייט" זיי בינדט מען אין קייטען,
מיט ג'וואָלט ווערט פאַרשטיקט היינט די עהרליכע שטים.
און קין, ווי תמיד, שאַרפט צייהן אויף זיין ברודער —
און הבל איז אויך היינט ניט בעסער פון איהם...

. . . . . .

עס לאָזען ניט אָפּ מיך די שווערע רעיונות,
עס וויל מיך ניט הילען אין רוה איצט דער שלאָף...
און די פאַנטאָזיע זי טראָגט מיך אויף פליגעל,
עס ווירבלען זיך בילדער פאַר מיר אָהן אַ סוף...

און פלוצלינג דערזעה איך אַ פעלד גאָר אַ בריטע,
און דאָרט, אויפ'ן פעלד, אַ געפערליכע שלאַכט!...
אַן אילומינאַציע... עס ברענען פיעל לענדער...
עס פלאַקערט אַ פייער אין פינסטערער נאַכט!...

אויף פעלדער, וואו קאָרען עס זיינען געוואַקסען,
אין שטראהלען געבאדעט, געצייטיגט אַ בלום.
אָט דאָרטען וואו טייכעלאַך זיינען געפלאָסען,
און שטיל איז געוועזען זיך אַלעס ארום.

אָט דאָרט אויף די וועגען, אין שטילע פאַרנאַכטען,
דער מערב אַ רויטער פון זון־אונטערגאַנג;
וועז אומקערען פלעגט זיך דער פאַסטוך פון פעלדער,
באַטאַנט זיינע טריט האָט אַ זיסער געזאַנג...

די פינסטערניש מעהרט זיך, דער שטורעם ווערט גרעסער,
א רעגען, א מבול, עס גיסט און עס גיסט.
עס האָבען די שדים זיך ווילד דאָרט צוהוליעט:
א תהו־ובוהו — זיי מאכען אלץ ווּסט...

און איך האָב זיך ווידער פאַרטיפט אין רעיונות,
געזעהן אין פאַנטאזיע: עס בויען זיך שטעדט.
פיעל באָהנען מיט שיפען צו רייזען אין לענדער,
אויך שוהלען און קירכען פאר גאטעס־געבעט...

ווי שוואך איז דער מענטש נאָך אַליין זיך צו העלפען,
ער האָט פאר זיין שמירה א גאָט זיך געמאכט...
א גאָט וואָס עס זאָל נאָר פון בייז איהם באהיטען,
א שומר איהם זיין ביים טאָג און ביי נאכט...

דא האָבען זיך „קלוגע" באָנוצט מיט א מיטעל —
און אלס די „פאַרטרעטער" פון גאָט זיך דערקלערט...
און וועה איז געווען צו די עהרליכע צווייפלער;
אויף זיי האָט געלויערט די תפיסה און שוועדד!

אויך היינט איז דאָס צווייפלען א גרויסער פאַרברעכען,
געענדערט איז בלויז נאָר די שטראָף פון אמאל...
איינציינוויז פלעגט מען דאן ברענען און בראטען,
היינט אבער דערשיסט מען צו הונדערט אין צאָל...

די שטעדט ווערען חרוב, עס ברענען געבוידעס,
אויף שטיקלאך צוברעקעלט די קינסטליכע ווערק...
די טויזענטער קערפערס, צוריסענע לעבענס,
עס ליגען אויף פעלדער, אין קופעס... אין בערג!...

עס זאמלען צונויף זיך אלמנות, יתומים,
זיי ווייגען, זיי קלאגען און ברעכען די הענט...
די פנים'ער בלאסע, מיט פינסטערע אויגען —
דאָרט שטעהען זיי הילפלאז צום הימעל געוואנדט!

—„א, גאָט פון די הימלען, זאג, וואו איז דיין רחמים?
צי קענסטו נאָך שווייגען און צוזעהן דעם וועה...
עס ווערט דאָך א וועלט אין א חורבה פאַרוואַנדעלט,
זי שרייט דאָך ארוים איצט איהר גוסס-געשריי"!...

נאָר שטום בלייבט דער הימעל, עס ענטפערט ניט קיינער,
אומזיסט ווערען טרערען פאַרגאָסען, אומזיסט!
דער „גאָט דער גערעכטער" — איהם אָרט ניט די מענטשען,
און איהם אָרט ניט די וועלט זי זאָל ווערען פאַרווויסט!...

ווי וואָגט איהר איהם בעטען? ווי קען ער אייך העלפען,
ווען איהר אליין משפט מיט פייער און שווערד!
עס זייגען די הימלען פאר אייך איצט פאַרשלאָסען,
און אייערע קולות — פון קיינעם געהערט!...
.. ..

נאָר פלוצלינג דערזעה איך א בארג פון דער ווייטען,
און הויך אויפ'ן בארג דאָרט א נביא בלייבט שטעהן.
ער קוקט אויף די חורבות און ס'רייסט פון זיין האַרצען
ארוים זיך א קללה... א ביטער געווין...

אַט דאַרטען וואו פויגעלאַך פלעגען שעהן מרעלען,
וועו ליעבענדע האַבען געוועבט זייער טרוים...
אוו שטענדיג דער הימעל ז'געווען אזא קלאַרער,
לבנה אוו שטערען באַצירט האַבען רוים...

אַט דאַרטען וואו אלץ האַט געאַטהעמט מיט יוגענט,
דאם לעבען פלעגט זינגען די ליעדער פוו פרייד!...
פיעל שעהנע געבוידעם, גערינגעלט מיט גערטנער,
אוו וויט ארוים פעלדער מיט תבואה געזייהט...

די שעהנע סטאַטוען פוו טייערסטען מאַרמאר,
מיט אלערליי בלומען די לאַנדשאַפט פאַרזייהט.
אַך איצט איז פוו אלעם ניטאַ מעהר קיין זכר:
דער גאַט פוו מלחמה האַט פליגעל פאַרשפרייט!...

ניטאַ מעהר קיין קאַרען, עם וואקסען קיין זאַנגען,
די בלימעלע ליגט שוין צוטראַטען אין פעלד.
די טייכעלאַך פליסען מיט בלוטען אַפולע —
עם קראַכען קאַנאַנען, עם ציטערט אַ וועלט!...

ניטאַ מעהר קיין שטילע, פאַרנאַכטיגע וועגען,
אוו פול איז דער מערב מיט פייער אוו רויך!
געטויט איז דער פאַסטוך, אין פעלד ליגט זיין קערפער,
עם לויערען קראַהען ארום אין דער הויך!...

די פויגעלאַך טרעלען ניט מעהר פוו די בוימער,
עם האַבען די ליעבסטע מיט וועה זיך צושוידט...
זי ליגט פוו דעם בענקען פריהצייטיג אין קבר,
אוו ער ליגט געווים אויף אַ פעלד ערגעץ, טויט!...

ער האָט זייגע העגט אין דער הויך אויפגעהויבען,
ווי מעכטיג זיין קול איז געווען, ווי שטאַרק.
די ווערטער — א לאַווע פון שרעקליכע קללות,
אזוי ווי א דונער וואָלט ברומען פון בארג...

די אויגען — ווי בליצען... ווי פייער זיין פנים,
א שנאה אין האַרצען, א שרעקליכער כעס!
אזוי איז געשטאַנען דער נביא פון צאָרן,
אין איהם האָט געברענט צו די מענטשען א האַס.

צו מענטשען וואָס האָבען אין וועלף זיך פאַרוואַנדעלט,
פיעל ווילדער פון טיגערס... און דומער פון פיה...
„אומזיסט איז מיין ארבייט" — האָט בייז ער נעדונערט,
„אומזיסט, אַך אומזיסט איז געווען מיין מיה!

„זאָל קומען א דונער און זאָל אייך פארדארבען,
זאָל כרענען דער בליץ אייער חיה'שע זעל!
עס זאָל אייך דערגרייכען די קללה פון שטן,
פון אייערער ארבייט זאָל ווערען א תל!...

„און וועט איהר שוין פאַלען... דאן זאָל נאָך דאס לעבען
אייך אויך ניט פאַרלאָזען אזוי, מיט אמאל...
און ווילד זאָלט איהר שרייען נאָך הילף, אין דער גסיסה,
נאר קיינער ניט הערען זאָל דאן אייער קול!...

„און אייערע קערפערס פארפוילט זאָלען ווערען,
און טויב זאָלט איהר ווערען פון אייגענעם גוואָלט!...
אזוי זאָלט איהר אויסגעהן אין טיעפע יסורים —
א, בייזע טייוואָלים אין מענטשען-געשטאַלט!...

TODROS
GELLER

„א, נביא! שטיל אין אויף אַ רגע דיין צאָרן,
דיין קללה איז שרעקליך ווי העלישער תהום!...
דערשטיק ניט אין הארצען דיין ביסעל רחמנות,
ניט שטענדיג איז שולדיג דער גאַנצער המון...

„די פאַלשע נביאים, אַט זיי שיק דיין קללה,
אַט זיי, וועלכע נעמען פון פאַלק צו די מאַכט,
און פלעכטען איהם איין אין די נעצען פון פאַלשקייט,
און ווארפען אריין איהם אין פינסטערער נאַכט!...

„א, זאָל ניט דיין קללה פון צאָרן דערגרייכען
אַט די, וועלכע זיינען פארשאַלטען ביז טויט...
אַט די, וואָס דאָס לעבען האָט גארניט געגעבען,
חוץ עלענט און ליידען און אייביגען נויט"!...

* * *

אזוי האָט געדונערט די געטליכע שטימע,
וואָס רופט צו די מענטשען אין נידער אראָפּ...
און אַט פאָר דעם בורא, דעם האַר פון די וועלטען,
ט'דער נביא געבויגען זיין אַלט-גרויע קאָפּ...

„א, ניין, ניט מיט בייזען וועט ווערען אַלץ אַנדערש,
די קללות פון האָס איז פיעל ערגער פון שווערד...
נאָר ליעבע און גלויבען, און אמת'ע פריינדשאפט —
שעהנער קען מאַכען דאָס לעבען אויף דר'ערד"!

. . . . . .

ווי געטליכע קלאַנגען, סימפאָנישע טענער,
אזוי איז געוואָרען דעם נביא'ס קול ווייך...
די האָרץ פון אַ נביא איז שטענדיג צוריסען,
זיין פנים פול קנייטשען איז אַלעמאָל בלייך...

„און זאָל זיך די ערד אין אַ גיהנום פֿאַרוואַנדלען,
די גאַסען — פֿאַר גיפּטיגע שלאַנגען אַ נעסט! . . .
דער סם פֿון פֿגרים — קרבנות פֿון שקר,
פֿאַרגיפּטיגען זאָל אייך די שרעקליכע „פּעסט“! . . .

„דאָס ביסעל, וואָס וועלען פֿון „פּעסט“ ניצול ווערען,
צו די, זאָל דער הונגער צו גאַסט קומען גלייך. . .
אַ, זאָל מיין נשמה ניט רוהען, ביז וואַנען
ניט בלייבען וועט מעהרער אַ זכר פֿון אייך! . . .

„איהר הויבט נאָך די הענט אויף צו גאָט אין אַ תפילה,
אַ, נידעריגע ווערים אָט דאָרט אויף דער ערד. . .
איהר שטרעקט נאָך איין האַנט אוים פֿאַר הילף פֿון דעם הימעל,
די אנדערע האַלט אַ פֿארבלוטיגטען שווערד! . . .

„אַ, גאָט פֿון די הימלען, פֿון דונערס און בליצען,
פֿון זונען און שטערען, פֿון וועלט־אַל און רוים. . .
אַ, דו, וועלכעד ביזט סיי הויך אין די וואַלקענס,
און סיי אין דער נידער, אין העלישען תהום! . . .

„דו זאָלסט נים פֿארגעסען די פֿאַלשע געבעטען,
זיי שטרעקען דיר הענט אוים פֿון מאָרד און פֿון רויב! . . .
אויף זייערע קעפּ שיק אַ פּייער, אַ דונער,
און מאַך זיי צו אש . . . גלייך צו ערדישער שטויב“! . . .

. . . . . .

און פֿלוצלינג, אַ בליץ האָט דעם רוים ווי צוריסען,
עס האָט זיך דערהערט פֿון אַ דונער אַ קנאַל! . . .
און העכער פֿון דונער ט׳אַ קול זיך געטראָגען,
און הילכיגער נאָך ווי קאַנאַנען־געשאָל! . . .

עם שטעהען סטאַטוען, עם שפּריצען פּאַנטאַנען,
און בלימעלאַך בליהען פון יעדער קאַליר.
עם פּלאַטערען פּאַהנען מיט שטאַלץ אויף די טעמפּלען,
פון פּעדים געוועבט אין אַ גאַלדענעם ציר...

עס טראַגט זיך אין לופטען אַ ריח פון בשמים,
אַ ריח פון אלץ, וואָס אין גאַרטען נאָר בליהט...
עס מישען זיך ריחות און קלאַנגען צוזאַמען
מיט טענער וואָס זינגען פון פרייהייט אַ ליעד!...

עס האַט זיך באַוויזען אַ גרופּע מיט מענטשען,
אַט קומען זיי נעהנטער, אלץ נעהנטער אַהער...
און אלע זיי זיינען דאָרט לוסטיג און פּרעהלאַך:
ניטאַ שוין קיין דאגות, קיין עלענט ניט מעהר...

מען האַלזט זיך, מען קושט זיך און אלע צוזאַמען
זיי זיינען באַזעעלט מיט דעם הערליכסטען גליק...
און טאַנצענדיג זינגט מען... אַ ליעד איז דאָס לעבען,
מען באָדט זיך אין קלאַנגען פון זיסער מוזיק!...

.. ..

די בילדער, זיי זיינען אין נעבעל פאַרשוואונדען,
פאַרשטילט איז געוואָרען געזאַנג און מוזיק...
אראָפּ איז דער נביא פון בארג צו די מענטשען,
אן „אנדערער" איז ער געקומען צוריק...

דאָס פּנים אַהן קנייטשען, מיט ליעבע אין האַרצען,
און אַנדערש אפילו ז'געוואָרען זיין קול...
אראָפּ איז דער נביא די מענטשען צו העלפען,
צו טרייסטען די עלענדע קינדער פון טאָל: —

נאָר איצט איז פיעל ליעבער געוואָרען זיין פּנים,
ניטאָ שוין דער כעס און פון צאָרן דער בליק...
אין האַרצען, ביי איהם, האָט דער חלום פון יוגענט
אויפ'סניי אויסגעשפונען דאָס מענטשליכע גליק!...

זיין קול איז געוואָרען אלץ צאַרטער און ווייכער,
די ווערטער — זיי האָבען געצערטעלט, געגלעט...
מלאכים — די שירה זיי זינגען ניט שעהנער,
אזוי האָט דער נביא מיט ליעבע געריעדט: —

„ס'וועט קומען א צייט נאָך, איהר קינדער-פון-אדם,
פּאַרגעהן וועט די פּיין דאָן וואָס האָט אייך געקוועלט...
אָט הויבט זיך דער פּאַרהאַנג — פּאַרהוילענע צוקונפט,
און זעהט, א, ווי שעהן, ס'וועט זיין אייער וועלט"...

עס האָט זיך באַוויזען א גארטען א שעהנער,
געבויידעם פון מאַרמאָר דאָרט גאָר אָהן א צאָהל
עס האָט זיך ארום זיי געשלענגעלט א טייכעל,
א וואַסער א קלאָרעם ווי ריינעם קריסטאַל...

די גאַסען די בריייטע מיט צעמענט געפלאַסטערט,
און פּאַלמען מיט בלומען געפלאַנצט ביי דער זייט.
עס געהען געאַרעמט חברים צוזאַמען,
עס טראָגען זיך קלאַנגען אָהער פון דער ווייט...

עס ברענען פיעל לאָמפּען, עס גיסען זיך ליכטער,
און אלעם דאָרט טונקט זיך אין רייכסטען קאָליר...
עס שימערט א טייכעל אין שיין פון לבנה,
עס צערטעלט א ווינטעל מיט איטליכען ריהר...

פון פרעמדע שפראכען

„ניט אייביג וועט הערשען די מאַכט פון די הערשער,
ניט אייביג וועט הענגען אַ פינסטערע נאַכט...
אַ לעבען פון עלענט פאַר מענטשען וואָס שאַפען
פאַר יענעם פאַלאַצען צו לעבען אין פראַכט"...

אזוי רעדט דער נביא און מוטהיגט די שאַפער,
און מאַהלט זיי דעם חלום וואָס וועט ניט פארגעהן...
אַ וועלט פול מיט ליעבע, פון אייביגער יוגענט —
אַ לעבען — וואו אלץ וועט זיין הערליך און שעהן!

.. ..

עס טרעפען מאַמענטען אין לעבען פון מענטשען,
מען וועלט ווי דערהויבען און הייליג באַזעעלט...
עס פליהען גדאנקען ווייט, הויך אין די הימלען,
עס ציהט צו אַ העכערער, שעהנערער וועלט!...

.. ..
.. ..

וואָס קאָן די וועלט מיר געבען

וואָס קאָן נאָר אָט די וועלט אָצינד מיך געבען,
וועָן מיין ליעבסטע איז ניטאָ דאָ מעהר.
אויסגעטריקענט וועָרט ניט פון מיין אויג די טרעהר,
און טריפען וועט זי שוין דאָס גאָנצע לעבען . . .
פונ׳ם לעבען וועט מיין לעבען זאָט ניט זיין,
כ׳וויים מען שטאָרבט ניט פון דעם טיעפסטען וועה.
ס׳איז באָשערט מיר שוין צו לעבען אָט אָזוי
אין יסורים גרויסע מיט מיין צער און פיין.
ווי אומבאָמערקט געהט מיך פאָרבי דער טויט,
ער זוכט זיין קרבן ערגעץ אַנדערש אום;
אין דעם שטילען טראָט דערפיהל איך אַז ער געהט
צוריק פון ערגעץ וואו און טראָגט זיין קרבן שטום,
מיך דאָך לאָזט ער לעבען, מיך, וואָס איך בין גרייט
גלייך נאָכצוגעהן נאָך איהם, ווי נאָר ער זאָגט מיר, „קום“. . .

לואים דע קאמאנש:

אויפ'ן טויט פון קאַטערינא דע אטהאַידע

אָ, עדעלע נשמה, דו, וועלכע האָסט פון מיר זיך אָפּגעשיידט
אַזוי גיך, אָ נישט צופרידענע פון אָט דער פּוסטער וועלט;
רוה, ליעבענקע, אין דיין אייביג-אָרט, אין הימלישען געצעלט,—
בעת איך לעב נאָך מיט מיין צער און בעט אויף זיך דעם טויט.
און דאָרט ביים גרויסען טראָן, אויף אָ גאָלד'נעם שטול,
וואו דו זיצסט אַצינד אין רוה, פּאַרגעסען אַלעס וועלט...
דערום בעט איך דיך מיט טרעהרען, אויב בעטען וועלט געהערט,
פּאַרגעסען זאָלסטו ניט מיין ליעבע, וואָס איז מיט טרויער פול...
אָ, נשמה, אויב אין דיינע אויגען בין איך עטוואָס וועלט
פּאַר מיין ניט פּאַרהיילטען שמערץ אויף דיין פּריהען טויט,
דאָן זאָל כאָטש מיין פּאַרלאָנג פון דיר וועלען אויסגעהערט:
אָ, בעט צו איהם, וואָס האָט אונז ביידען פּריה צושיידט,
ער זאָל מיין לעבען וועלכעם צאנקט דאָ אויף דער ערד,
צונעמען וואָס שנעלער, אַהין, צו דיר, מיין פּרייד...

יונאס טיעטזשענס:

ווינטער-רעגען

ווינטער איז צוריק געקומען,
און דער מילדער זומער-רעגען
האט זיך אין א שניי פארוואנדעלט.
— ס'רוהט דער טויט אויף אלע וועגען,—
ליעבע מיינע...

האב איך ליעבע טיף באגראבען,
איהרע וועגען בלויז באטריגען...
טיף באגראבען אין א קבר
דארטען זאל זי בלייבען ליגען, —
הארץ דו מיינס...

כאטש איך האב זי טיף באגראבען,
און קיין וועג געלאזען אפען,
און באפוצט דאס ארט מיט בלומען,
קען זי דאך ניט רוהיג שלאפען, —
זעלע מיינע...

און די ווינטער-רעגען טראפענס,
טיף אין קבר, אין דער נידער,
מריפען, מריפען דארט אהן אויפהער,
ביז די ליעבע בליהט אויף ווידער, —
לעבען מיינס!...

די לאָרעליי

איך ווייס ניט וואָס זאָל עס באַטייטען,
מיין טרויער ער איז אַזוי גרוים...
א מעשה פון גאָר אַלטע צייטען —
מיר געהט ניט פון זינען ארוים...

די לופט אַזוי קיהל און עם טונקעלט,
ווי רוהיג עם פליסט זיך דער רהיין.
דער שפיץ פון דעם בארג אויבען פינקעלט —
אין ליכט פון פארנאכטיגען שיין.

די שעהנסטע פרוי זעהט מען דארט זיצען,
זי זעהט דארט אויס וואונדערלאך גאָר;
די גאָלדענע ציהרונגען בליצען —
זי קעמט איהרע גאָלדענע האָר...

מיט גאָלד־קאַם די האָר קעמט זי איהרע,
דערביי אויך א ליעד פאר זיך זינגט...
איהר שטימע — דער קלאַנג פון א לירע,
פול צויבער דער ניגון ווי קלינגט...

דער שיפער אין שיפעל אין קלייגעם,
באַמערקט האָט דער לאָרעליי גלייך...
איהם ארט ניט, ער זארגט ניט פאר קיינעם —
ער זעהט ניט די פעלזען אין טייך...

עס האָבען די כוואליעם פארשלונגען
דעם שיפער און שיפעל מיט איהם...
די לאָרעליי ט'רייצענד געזונגען —
זי האָט איהם פארפיהרט מיט איהר שטים...

נחמה קרופ:

דער סוד.

ס'ברענט א לעמפעל אין מיין צימער,
שאטענס אויף די וועגט און דיל.
אין מיין הארצען קלאפט א זייגער —
כ'הער דעם טיק־טאק אין דער שטיל.

נאכט און פינסטער, טיעפער שאטען,
נאר פון שניי איז ווייס די ערד.
ערגעץ פון דער וויטער וויטקייט
גלאקען קלאנגען וועלט געהערט.

אהן אן אויפהער אט דאס קלינגען
ברעכט זיך דורך דער ווינטער־לופט.
און דאס עכא חזר'ט איבער,—
דוכט זיך אוים א שטימע רופט.

און דער וויטער קלאנג פון גלאקען
אין פאנטאזיע טראגט אוועק.
טענער דרינגען טיף אין הארצען,
איבער אלעם לויערט שרעק...

א, וואס הער איך אין דעם עכא,
אינ'ם מורא'דיגען קלונג,
זיפצט דאס וואו אזוי א לעבען
פון דער וועלט אוועק צו יונג? ...

וואס קען איצט די נאכט דערצאהלען,
און דאס עכא וואס באדייט? ...
וואלפען גייסטער צויבער־נעצען,
גאר ווי אין דער אלטער צייט ? ...

סאַראַ טיזדעל:

דער קוש

אז ער ליעבט מיך בין איך זיכער,
אַ קוש געגעבען און אַוועק...
יאָ, איך בין אַ קראַנקער פויגעל,
וועלכע זוכט ארום א ברעג.

אַז ער ליעבט מיך בין איך זיכער,
עס רוהט ניט מעהר מיין האַרץ ביי נאַכט...
עס האַט דער קוש ניט אַזא צויבער
ווי דער טרוים — פון איהם געבראַכט...

דיין קול

כ'האָב געהערט אַ קול אין דער נאַכט,
פאַר טויזענטער מייל אין דער לופט.
באקאנט איז דאָס קול און מיר דאַכט
ווי אימעץ מיין נאָמען עס רופט.

געהערט האָט דיין קול זיך פון דאַרט:
„איך ליעב דיך, מיין ליעבענקע, היים,"...
און איך האָב געענטפערט מיין וואַרט:
„איך וויים עס, מיין ליעבער, איך וויים"...

אלטער בראדי:

רוסלאַנד 1917

רוסלאַנד ! רוסלאַנד !
זיסע, אונגעהויער שטאַרק אקסעלדיגע רוסלאַנד,
מיט דער צארטער נשמה און איינפאַכע, לוסטיגלאַזע האַרץ —
איך האָב קיינמאָל ניט געוואוסט, אז איך האָב דיך געליעבט
כיז איצט — דיין טאָג פון אמת,
וועז דיין נשמה האָט דורכגעשיינט דורך די שווערע קייטען
וועלכע האָבען דיך געבונדען
און זיי צושמאַלצען ווי פייער ;
צושמאַלצען דעם קעניג׳ס קרוין אויף דיין קאָפ,
צושמאַלצען דעם פריעסטערס צלם אין דיין האַנד;
אַראָבגעצויגען די שווארצע קלייַדער פון אַרום דיינע גליעדער;
און דו האָסט זיך אַוועקגעשטעלט צווישען די פעלקער,
נאַקעט און שעהן,
אונשולדיג,
ווי טיראַניי וואָלט דיר קיינמאָל ניט באַריהרט.
א, ווי איך האָב דיך דאַן באַאַבאַכטעט !
ווי איך האָב געקוקט אויף דיין שעהנקייט,
אויסגעטהאַן אם ענדע . . .

צערטליך, עהרווירדיג,
ווי איך קוק אויף דעם קערפער פון מיין אייגענער ליעבע.
נאָר, וועז דו האָסט אויפגעהויבען פון דער ערד
דעם געפאַלענעם פאָקעל פון פרייהייט,
און עם הויך דערהויבען,
די גאַנצע וועלט זאָל עם זעהן —
דאַן איז מיין צארטקייט געוואַרען לייַדענשאַפט,
און מיין עהרווירדיגקייט — שטאַרקער פאַרלאַנג . . .
און איך האָב געוואוסט, אז איך בין געווען דיינער און דו
— מיינע,
מוטער און ליעבסטע, חברה פון מיין נשמה !

וועט דער מענטש ניט וויסען קיינמאל
אט דעם זעהר טיעפען סוד? . . .
אפשר בלאנדזשעט א נשמה,
א פארשאלטענע פון גאט? . . .

און זי דארף נאך יאהרען בלאנדזשען,
א פארלאז'נע אויף דער ערד.
ביז זי ווערט א מלאך ווידער
און צו גאט צוריק זיך קעהרט...

נאר דערווייל מוז זי וואנדלען,
און זי בלאנדזשעט דא ארום.
ווערט פארוואנדעלט אין א שאטען,
און פארשפרייט זיך אומעטום . . .

פליהט אמאל אריין אין שטורעם —
וויינט דערפאר אזוי דער ווינט...
און אמאל זי כאפט אריין זיך
אין א ניי־געבארען־קינד.

אפשר איז דאס אלץ פאנטאזיע
וואס דער מענטש האט אויסגעטראכט? . . .
וואס דערצעהלען זיי, די עכאס
אין דער טיעפער, ווינטער־נאכט?...

זיינט איהר גייסטער, צי נשמות
האט פארשאלטען אייך א גאט?!...
וועלען מענטשען קיינמאל וויסען,
קיינמאל ניט פארשטעהן דעם סוד? ! . . .

איצט וויים איך,
איצט זעה איך !
איך וועל פליהען צו דיר
און דיר העלפען האלטען הויך אין דיינע ארעמס
דעם פאקעל פון דער ניי־געבארענער פרייהייט
וועלכע דו האלסט פאר דער וועלט.
איך וועל דיין שפראך לערנען, אין דיינע וועגען גיהן,
און וועל אויסאטהעמען אויף דיינע סטעפעס און וועלדער
ניו־יארק'ס פיבער און שטויב —
טורגעניעוו, טאלסטאי, דאסטאיעווסקי, גארקי,
טשעכאוו, אנדרעיעוו, פושקין,
די נשמות פון דיינע לעבעדיגע, גרויסע,
די אונשטערבליכע —
איך וועל ביי זייערע פים זיצען און פון זיי לערנען
ווי דיך צו ליעבען !
איך וועל באבאכטען זייערע ליפען און
נאכפאלגען זייערע אויגען;
און אפשר,
אויב איך וועל באווייזען
אז איך בין ווערט צו ליעבען,
וועל איך צוגעלאזען ווערען צום טיש
אלס געהארכזאמער גאסט.

רוסלאנד ! רוסלאנד !
דריק מיך צוריק צו דיין הארצען ;
מיט דיינע מעכטיגע ארעמס נעהם מיך ארום
אז איך זאל זיי דערפיהלען און זיכער זיין
אז דו האסט מיר פארגעבען ;
כ'האב א גרויסע זינד געגען דיר באגאנגען —
פארגיב מיר ;
איך האב דיך ניט געקענט,
איך האב מורא געהאט פאר דיר,
צוליעב דעם קעניג'ס קרוין וואס דו האסט געטראגען
און דעם פריסטער'ס צלם וואס דו האסט געהאלטען
און די שווארצע קליידער, וועלכע האבען אייגעוויקעלט
דיינע גליעדער —
איך בין פון דיר אנטלאפען
צו א פרעמדע לאנד איבער א ים ;
איך האב איהר שפראך געלערענט און פארגעסען
דיין געזיכט ;
איהרע געדאנקען זיינען מיינע געווארען,
איך האב איהרע ליעדער געזונגען ;
און אין דיין שעה פון משפט בין איך ווייט פון דיר געווען
אנטהייל צו נעהמען אין דיינע געדאנקען,
דיינע ליעדער צו זינגען
און צו קעמפפען אין דיין קאמפף —
פארגיב מיר !
איך האב ניט געזעהן דעם שעהנעם קערפער אין זיי,
און דער דיאדעם האט פארבלענדט מיינע אויגען
פון דיין געזיכט —

רייך ביזטו אין קינדער, וועלכע זיינען פון אלע וועלט־טיילען
צו דיר געקומען.
געפיהרט פון ריינעם־פארנונפט, מיט מאזאליעם אויף די הענט,
צאהלרייך, שטארק אין זייער מאנשאפט
זיינען זיי אהער געקומען באפעסטיגען זייער שטאנד.
פרייי פון פוילענצעריי, אויפגעבלאזענקייט זיינען דיינע קינדער,
די ליעבהאבער פון פרייהייט!

פאר'חלום'ט זיצסטו ביי דיין וואסער, דו שעהנע און ליעבע,
וויאלעט־בלאה, ווי בורשטיין אין שימער,
באגרענעצט מיט העלפאנטביין־שוים און טרויסמט אווענק ווייט,
דארט וואו דער פאטער פון אלע וואסערען ווערט
מיט'ן ווירבעל שטראם פארטראגען
אין תהום.
אין בוכט פון סאפיר־שטיין קאליר —
און אלע באאבאכטען דיין טראן און אונזער היים!

און דאך ביזטו אזוי בלינד פארפיהרט געווארען,
דו, וועלכע איז באקרוינט מיט דאם שעהנסטע פון דער ערד;
ערשטוינענדע קאלירען און מוזיק, קונסט געשאפען פון דיין
לוסטיגקייט און פרייד!
דו ווערסט פון דיינע קינדער, די ליעבהאבער פון פרייהייט, דערווייטערט
אנשטאט לוסטיגקייט און פרייד פילסטו אן זייערע הערצער
מיט בימערקיט און צארען!
געאלעמט געהסטו מיט די, וועלכע זיינען פאלש צו דיר,
און דו אליין העלפסט זיי צו פארניכטען דאם שעהנע,
דאם ערהאבענע אין דיר,
זאלסט ווערען צו שאנד און שפאט אין די אויגען פון דער וועלט.

שיקאַגאָ

פּריי באאַרבייט נאכ'ן ענגלישען.

מיין יוגענט־פּריינט ה. ב. ריסמאַן

מוטער, מוטער און קעניגין, שעהנע שטאַרקע און שטענדיג
וואַכענדע, רייך אין מוטערשאפט'ס רייכקייט,
אין פלייסיגע קינדער און קלוגע דערצו.
ביזט געקלייידעט ווי מעכטיגע זיינען געקלייידעט:
מיט הימעל־בלוי און טונקעל־פּאַרב קאָליר באַצירט.
וואונדערבאַרע וואַסערן רינגלען דיך אַרום
און שפּיגלען אָפּ דיין שווער־פּאַרהאַרעוועטען הימעל!
ביזט באַשענקט מיט שעהנקייט דו זאָלסט קענען
דיינע מענטשען־קינדער זעטיגען.

ביזט ליעבליך ווי די ליעבע פון א יונגער מאַמע
צו איהר ערשט־געבאַרענער עופ'עלע
וואָס זי האַלט ציטערענדיג אין איהרע אַרעמס.
ביזט מיט זעלטען־שעהנע אויפגאַבען באַח'ט,
מיסטיש און בענקענד ווי אין טרוימען געהילט,
מיט נאַבעלע אידעאַלען און צערטליכקייט!

קעניגליך איז דיין קעניגרייך און געזיכערט
איבער אַן אומבאַגרענעצטע ספּערע.
פּאַבריקען, מערק, פּאַלאַצען, שפּיל־פּלעצער
און בריקען גאַסען;
ארומגערינגעלט מיט א ים פון פּרייערים,
באַגאַסען פון טויזענדער ליכטער און שטראַהלען, ווי די זון
אין מיטען זומער וואָן זי געוועלטיגט.
לאַנגע בייטען מיט זאַנגען, ווי גאַלדענע כוואַליעס
שאַקלען זיך גראַציעז הין און הער, אַזוי שעהן!

דער שיקאגא'ר טייך

זיי האבען מיך ארומגערינגעלט מיט בריקען,
טונעלען אונטערגעגראבען אונטער מיר!
אונאויפהערליך, אונרוהענד,
סאי ביי טאג און סאי ביי נאכט,
ליארעמט דער פערקעהר אויף מיר,
און מיין ארויפקוקען צו דעם גליקליכען הימעל
איז פארשטעלט מיט סקווער-באלקאנען, טעלעגראף-סלופען,
און אנקער שטריק.
מיינע ברעגען האבען זיי מיט דעקען ענג פארצאמט,
אונערבימערליך ארומגעוויקלט.
גענאנקלאז.
דורכ'ן שוועבענדען שטיקענדען רויך
קוקט די זון אויף מיר ארא
ווי מיט דונקעל-טריפענדע אויגען פון אן אלטען,
אלטען מאן.
קיין פארווארפענע קאנאווע ערגעץ-וואו
פאראונריינט — אינערליך און — אויסערליך!
איז ניט אזוי אונריין און באשמוצט ווי איך,

אבער אויף מיין פארפענטעטער ברוסט טראג איך
קארן און אייזען, האלץ און קויהלען,
די קליינע קינדערלאך פון אינדיען עסען פון מיין ווייץ;
מיין האלץ באשיצט די שוצלאזע פון מעסינא;
צעהן מיליאן רעדער באוועגען זיך אין שוואונג
פון מיינע קויהלען;
די לאסט פון אייזען אויף מיר איז צו מאכען
מאשינען און ווערקצייג,
פאר דער פארבעסערונג פון דעם ארבייטס-מאן!

אַ, דו, וועלכע האָט די קראָפט און צויבער דיינע מענטשען־קינדער
אין בריידער פאַרוואַנדלען!

אַ, גרויסע שטאָדט פון טרוימען!
זאָל געראָטיגקייט דיין שוועכט זיין און ליכט — דיין שטערען;
דו שעהנע, שטאַרקע און וואַכענדע, אַ געטין אין דיין צוועק
און אויסזעהן!
היט דעם מזבח פון אַמעריקאַ'ס פרייהייט,
דאָ האָסטו דרייסטע הערצער, בראָווע נשמות,
מיר וועלען דיך ניט פאַרלאָזען, מוטער,
טייערע מוטער און קעניגין!

זשאקאמא לעאפארדי:

נאכט געזאנג פון א פאסטוך אין אזיען

וואס טוסטו דארט אין הימעל, א, לבנה?
זאג מיר, שטילע לבנה, וואס דו טוסט?
דו קומסט ארויס ווען נאכט פאלט צו,
צו וואנדערען אויף דיין וועג
איבער אן אויפזאמען מדבר וואו נאר עס פאלט דיין בליק;
נאכדעם קערסטו זיך אום צוריק
און געהסט שטיל אווק אין דיין רוה.

דו ביזט נאך אלץ ניט מיעד
דורכצוקרייצען נאך אמאל און נאך אמאל
דיזעלבע וועגען איבער בארג און טהאל.
צי איז נאך ביי דיר דער פארלאנג אזוי שטארק
צו באטראכטען דיזעלבע שטרעקען
איבער פעלד, טהאל און בארג?
א, גלייך צו דיין לעבען איז מיינער,
דער אריבער פאסטוך לעבען, —
מיט'ן ערשטען מארגען־שטראהל
איז ער שוין וואך
און מרייבט זיין סטאדע שוין אין פעלד
צו פאשען, אנצוטרינקען ביי א קוואל,

אַ, וועלכער זינגער קען מיך באַזינגען כאַטש אין איין ליעד?
דער האַדסאָן, דער רהיין, דער דונאַי, דער נילוס,
אָט די אַלע האָבן זייערע דיכטער,
ווי שעהנע פרויענצימער זייערע געליעבטע,
אַרומגרינגעלט מיט וויין-פּלאַנטאַציעס און מאיעסטעטישע
געבירגער,
שלעסער, פּאַלאַצען און טעמפּלען זיינען
זייער ציערונג.
און דערפּאַר
געהערט זיי דאָס ליעד פון לויב!
אָבער איך,
פּאַרשמוצט בין איך אין האַלב-געזאַלצען
ווי דער שווייס אויפֿ'ן שטערן פון אַן אַרבייטס-מאַן!
אָבער די גרויסע שיפֿען וועלכע וויגען זיך
אויפֿ מיין ברוסט,
זיינען ווי אייזערנע מעדאַלען, מיט די וועלטער
אויסגעקריצט:
„צוליעב גוטע צוועקען"
און אין דעם אַליין ליגט מיין רוהם:
איך שאַף, איך פֿראַדוציר!

ניט געטרייסט און ניט געמוטיגט
דערגרייכט ער סוף כל סוף דאָס אָרט
וואו עס ענדיגט זיך דער וועג
וואָס פירט דעם מענטשען צו זיין ציל —
אהין, אין יענעם טיעפען אָפגרונט דאָרט,
צום גרויסען סוף, צום טיעפען עק,
וואו ער בלייבט אויף שטענדיג שטיל...
אין פאַרגעסענהייט אויף אייביג לאַנג!
אָט אזוי, לבנה,
איז דעם מענטשענס לעבענס־גאַנג...

צו לויידען איז דער מענטש געבאָרען,
און געבורט פיהרט דאָך צום טויט.
פון זיין פריהסטע צייט ביז ווייטער, ווייטער
ווייס ער נאָר פון פיין און נויט,
מאַטע־מאַמע טוען אַלעס איהם צו לינדערען
אין זיין אונגליק, וואָס זיי האָבען איהם געבאָרען.
און, אז ער לעבט און ווערט שוין גרויס,
איז, מיט שוועכער מיה, מיט ביטערען שווייס,
ביז די כוחות געהען אויס, —
ארבעטען זיי נאָך אַלץ פאַר איהם,
די לאַסט פון לעבען איהם מאַכען לייכט,
עס זאָל איהם ניט וויי זיי זיין שווער,
וואָס קענען עלטערען טהאָן נאָך מעהר?
(א, וואָלטען זיי דעם ציל ערייכט?...)

און אַך —
דיזעלבע סטאַדע, קוואַל און גראַז,
דיזעלבע ביידעל, רויט־געצעלט,
וואו ער לעגט זיך צו אין אָבענד רוהען
אָהן האָפענונג פאַר עפּעס וואָס...
זאָג מיר, לבנה, וואָס באַטייט זיין לעבען פאַר איהם,
— און דיין לעבען פאַר דיר?
ואַנ, וואו צילט מיין קורצעס לעבען
וואס מאַכט באַלד אויף אייביג זיינע אויגען צו;
און דיין אונשטערבליכער וואַנדערען
וואָס וויים קיין אָפּשטעל ניט, קיין רוה?

אַן אַלטער מאַן, גרוי, און שוואַך,
האַלב נאַקעט, בארוועס און די פּלייצע
איינגעבויגען פון שווערען יאָך.
איבער בארג און טהאַל, ווי שווער דער וועג:
שארפע פעלזען, דערנער און טיעפער זאַמד,
אין ווינט און שטורעם און אין הייסע טעג,
ווינטער — אין די גרעסטע פרעסט.
ניט ער טרינקט און ניט ער עסט,
נאָר אָהן אַן אָטהעם
איילט ער זיך און געהט און געהט
דורך וואַסער־פאלען, זומפען, בלאָטעס,
אָט פאַלט ער אום און ליגט ווי טויט,
שטעלט זיך אויף און וואַנדערט ווייטער.
אָפּגעריסען און צובלוטיגט,
די הארטע ערד פון הונגער קייט ער.

דו זעהסט דאך דאס גוטע וואס דער מארגען
מיט דעם אבענד ברענגען דא.
דו וויסט דאך וואס ליעבע איז
וועז זי קומט אין פריהלינג מיט איהר זיסען שמייכעל,
און די ליעבליכקייט פון א זומערם שעה,
און דעם ווינטערם פראסט און שניי.
אויך פון דער שטילער אונענדליכער צייט,
וואס פליסט פון אונ צו דער אייביגקייט —
און שלינגט אלץ איין אין איהר געדריי...
טויזענטער זאכען וויסטו און טויזענטער זאכען
קענסטו דערקלערען אזוי איינפאך אונ גראד...
וועז פאר מיר, דעם פשוט'ען פאסטוך,
בלייבט עס אלץ אן אייביגער סוד...

און אפטמאל וועז איך קוק אויף דיר אונ דו
שטעהענדיג אזוי דארט אויבען
איבער דער וועלדער וויסטעניש שטיל אין רוה,
אונ וועמעם וויטע קרייז-ליניע זויטט ארום דעם הימעל,
אדער, אז דו פאלגסט מיך נאך וועז איך,
מיט זעהר לאנגזאמע טריט
טרייב מיין סטאדע אין פאראוים;
און איך קוק אויף די מיליאסען שטערען אונ זעה דיך,
שווימענדיג, א בלאסע, אין דער מיט
אזוי ליכטיג, ערהאבען אונ גרוים!
דאן ערוועקען זיך אין מיר געדאנקען אונ איך פרעג:
„פארוואס לייכטען אט די צאהלרייכע פאקעלען ?
וואס באטייט די גרונטלאזע טיעפעניש פון רוים,
יענער וויטער אומבאגרייפליכער וועג,
און די איינזאמע נאכטיגע שעה
וואס ציהט זיך ווי א שטילער טרוים,
אונ ווער בין איך, אט דא" ? ...

וואָרום ברענגט מען איהם גאָר אויף דער וועלט,
צו וואָס דערציהען איהם מיט וועה,
וועז דאָס לעבען איז טרויעריג אזוי
אוז פון ליידען צוזאַמענגעשטעלט?
אַ, לבנה, דו אומבאַפלעקטע אויבען אין דיין קעניגרייך,
אַט אזוי איז דאָס לעבען פון שטערבליכען
דא, אויף דער ערד.
אָבער דו ביזט דאָך אונשטערבליך,
יאָהרען טויזענטער אַלט;
דערום וועסטו צו מיין שיקזאל
בלייבען גלייכגילטיג אוז קאַלט...

אוז דאָך, דו אייביגע, איינזאַמע וואַנדערין,
וואָס קוקט מיט אויפמערקזאַמקייט אַראָפּ
אויף אונזער נישטיגדיגער ערד.
אפשר פֿאַרשטעהסטו אַט דעם סוד:
וואָס באַטייט דעם מענטשענס ליידען,
אוז וועז ער שטאַרבט, וואָס פון איהם וועלט?
אַ, וואָס איז טויט וואָס וויל איהם ניט מיידען,
רויבט זיין לעבען צו, דאָס בעסטע וואָס ער האָט?
ער פֿאַרליירט פון דער וועלט אלעם
וואָס איהם איז ליעב אזוי אוז נאָהנט:
בריידער, שוועסטער, קרובים אוז אלע גוטע פרייַנט,
געזיכטער אלץ אַזעלכע, איהם אזוי גוט באַקאַנט,
פֿינסטער וועלט ארום איהם וואו פריהער האָט געשיינט.
אַ, דו מוזט דאָך פֿאַרשטעהן די אורזאַכען פון דעם, געווים.

אָ, ווי איך בין דיך מקנא!
ניט נאָר ווייל דו ביזט פון אלע לייִדען פריי,
און דו האָסט ניט דאָס געפיהל
פון אונרוה, זאָרג, פֿאַרדרוס און מיה,
און פרעמד איז דיר דער שוועָרער אַרבייטס־זוּעג.
און אפילו דאָס גרעסטע שרעק פֿאַרגעסטו באַלד, ווי
דאָס פֿאַסירט. רוהיג ליגסטו זיך געדאַנקענלאָז
איסגעצויגען אויפֿן גראָז,
אין קיהלען שאָטען — גליקליך און אין פריעד...
אָזוי געהט פֿאַרבּיי יאָהר נאָך יאָהר און די צייט
ווי שנעל זי פליהט און פליהט, —
דאָך שטערט עס ניט דיין רוהיגקייט...
אָבער וועָן איך זעץ זיך אויפֿן גראָז אַוועק,
אין קיהלען שאטען, פיהל איך ווי עס ווערט מיר שוועָר,
און זיצענדיג ווערט אלץ מעהר און מעהר
מיין קאָפּ מיט דאגות אָנגעפילט.
איך זעה מיין סוף, מיין פינסטערען עק...
דאָס רויבט פון מיר מיין רוה, מיין פרייד.
איך פֿאַרלאָנג דאָך ניט פון לעבען פיעל,
זאָל עס גענהן זיך ווי עס געהט...
איך וויים ניט פֿאַרוואָס איך דאַרף טרויעריג זיין?
איך קען ניט וויסען ווי גליקליך דו ביזט,
דאך ביזטו צופריעדענער פון מיר.
ווייל מיינע פרייִדען זיינען זעהר קליין,
אָבער ניט דאָס איז מיין טענה, אָ, ניין...
וועָן דו וואָלסט ענטפֿערען מיך געקאָנט,
וואָלט איך דיר די פראגע געשטעלט:
„זאָג מיר, סטאָדע מיינע, ווארום
יעדע חיה, וואָס לעבט נאר אויף דער וועלט,
יעדע באַשעפענים וואָס קריכט אויף דער ערד אַרום,
אלע, אלע האָבען זייער רוה און פריעד, —
נאר איך, דער מענטש — קיינמאָל ניט?“...

אזוי שטעה איך און רעד צו זיך אליין,
און פרעג נאך אלץ די זעלבע פראגע,
וואס עס קען דעם מענטשענס שכל ניט פארשטעהן.
וואו איז דער גרעניץ פון דעם גלאַרייכען אוניווערסום,
און די, אהן א צאהל לעבעדיגע פלאַנעטען דאַרט?
וואס איז אט די מעכטיגע אומבאַוואוסטע קראפט
וואס באַוועגט אלץ אין עם היטעל
און אויך אונטען אויף דער ערד,
און אונאויפהערליך שאפט און שאפט?
עס ווייסט ניט קיינמאל פון קיין רוה,
און אלעס וואס עס ווידערהאלט זיך
ווערט צוריק פארשוואונדען וואו, —
צו דעם זעלביגען פלאץ מסתם,
צוריק צום מקור צו,
אין דעם אייביגען אונענדליכען וועלט-אל-ים.
און אין דעם אלעס, אך, געפין איך ניט
קיין סוף, קיין ציל!...
אבער דו, אונשטערבליכע, דו ווייסט דאך אלץ, געווים.
נאר דאס ווייס איך יא און פיהל,
אז די אייביגע באַוועגונג איז
דעם לעבענ'ס שטענדיגער געדריי...
און אויב אנדערע האבען אין לעבען לוסט און פרייד,
און טאַנצען אום ווי פליגעלאך אין ווירבעל פון זונען-שיין,
און קימערען זיך וועניג וואס, צי דער טויט
לויערט איבער זיי...
— און פאלען דאך צום סוף אין זיין נעץ אריין.
דאך איז פאר מיר, דעם שוואכען מענטש,
דאס לעבען א קייט פון צער און וועה...

א, ליעבע סטאדע מיינע, וואס רוהט אזוי שטיל,
ווי גליקליך דו ביזט, אויב
דו פיהלסט ניט דיין אונגליק, ווי איך גלויב!